പ്രബോധചന്ദ്രോദയം

ഭാഷാനാടകം.

പരിഭാഷകൻ,

എൻ. കുമാരൻ ആശാൻ.

1-ാം പതിപ്പ് കാപ്പി—1000.

All rights reserved.

വി. പ്രസ്സ് കൊല്ലം.

1105.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മുഖവുര.

ആശാൻ രചിച്ചിട്ടുള്ളതായി ചില നാടകങ്ങൾ പ്രസിദ്ധം ചെയ്യാതെ കിടപ്പുണ്ടെന്നു സഹൃദയലോകം അറിഞ്ഞിട്ടുള്ളതാണല്ലൊ. അവയിൽ ഒന്നായ ഈ പ്രബോധചന്ദ്രോദയം തർജ്ജമ ഞാൻ ഇപ്പോൾ മഹാജനസമക്ഷം സമർപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

ബാംഗ്ളൂർ സംസ്കൃതകാളജ് വിദ്യാർത്ഥി ആയിരുന്ന കാലത്താണ് 'സൌന്ദര്യലഹരി'യും 'പ്രബോധചന്ദ്രോദയ'വും തർജ്ജമ ചെയ്തതെന്ന് കവിയുടെകൈയെഴുത്തിലുള്ള ഒരു നോട്ടു കാണുന്നുണ്ട്. ഭാഷാന്തരീകരണം പൂർത്തിയാക്കി കേരളവർമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാന് അയച്ചുകൊടുത്തുവെന്നും, അദ്ദേഹം തർജ്ജമകണ്ട് അത്യധികം സന്തോഷിച്ച് പ്രശംസാരൂപമായ മൂന്നുനാലു പദ്യങ്ങൾ അയച്ചുകൊടുത്തതു കൂടാതെ ഗ്രന്ഥം ഉടനെ പ്രസിദ്ധം ചെയ്യുവാൻ കവിയെ ഉത്സാഹിപ്പിച്ചു എന്നും കവി ഞങ്ങളോടു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഭാഷാശുദ്ധി പോരെന്ന് കവിക്കു തോന്നിയതുകൊണ്ടായിരിക്കണം ഈ തർജ്ജമ അക്കാലത്ത് പ്രസിദ്ധം ചെയ്യാതിരുന്നതെന്നു ഞങ്ങൾ അനുമാനിക്കുന്നു.

പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥത്തിൻെറ കൈയെഴുത്തുപ്രതി അപൂർവം ചില സാഹിത്യപ്രണയികൾ ഒരുനിധിയെന്നപോലെ ഇന്നും സൂക്ഷിച്ചു വരുന്നതായി ഞങ്ങൾക്കറിയാം. 'ഭാഷ ശു മാക്കിയിട്ടില്ല' എന്ന് ഒരു നോട്ടോടുകൂടി കവിയുടെ കൈ ക്ഷ ത്തിലുള്ള ഒരുപ്രതി കവിയുടെ ബാല്യസുഹൃത്തുക്കള് രാളായ വിളയത്ത് സി. കൃഷ്ണനാശാൻ അവർകളുടെ വ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഇരുന്നതിനെ പകൎത്തി എഴുതി സ്വന്തം പകൎപ്പുമായി ഒത്തു നോക്കിയാണു് ഇപ്പോൾ ഞങ്ങൾ ഇതു പ്രസിദ്ധംചെയ്യുന്നതു്. ഇങ്ങനെ പകൎത്തി എഴുതുന്നതിനു വേണ്ട ആനുകൂല്യങ്ങൾ ചെയ്തുതന്ന ആ യഥാൎത്ഥ ഭാഷാഭിമാനിയോടു ഞങ്ങൾക്കുള്ള അകൈതവമായ കൃതജ്ഞത ഇവിടെ രേഖപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളുന്നു.

ഈ ഗ്രന്ഥത്തിനു സ്വാരസ്യമധുരമായ ഒരു അവതാരിക എഴുതിത്തന്ന പണ്ഡിതഷിയായ രാജശ്രീ നന്ത്യാൎവീട്ടിൽ പരമേശ്വരൻപിള്ള അവൎകളോടു ഞങ്ങൾക്കുള്ള കൃതജ്ഞത വാക്കുകൊണ്ടു പറഞ്ഞുതീൎത്തുകളയാവുന്നതല്ല. ഈ മഹാശയനു് കവിയോടുള്ള ആ മൈത്രീബന്ധം ആമരണാന്തമല്ല, മരണാനന്തരവും മായാത്ത ഒന്നാണെന്നു് ഞങ്ങൾ നല്ലവണ്ണം ധരിച്ചിട്ടുള്ളതാണു്. ഈ സ്നേഹമാഹാത്മ്യത്തിനു നമസ്കാരം പറകയേ ഞങ്ങൾക്കു് ഈ അവസരത്തിൽ ചെയ്യേണ്ടതുള്ളു.

ഈ കൃതിയുടെ ഒന്നിലധികം കൈയെഴുത്തുപ്രതികൾ കണ്ടുകിട്ടിയിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു് ഇതിലെ പല പദ്യങ്ങൾക്കും പാഠാന്തരങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നുവരാം; അതെല്ലാം കണ്ടുപിടിച്ചു് നോട്ടായിട്ടോ മറ്റൊ പുസ്തകത്തിൽ ചേൎക്കുന്നതിനു സമയദൌൎല്ലഭ്യംകൊണ്ടു ഞങ്ങൾക്കു് സാധിച്ചിട്ടില്ല; കൂടാതെയും പകൎത്തിയെഴുതിയതിലും അച്ചടിയിലും തെറ്റുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നേക്കാം; ഇവയെല്ലാം വായനക്കാർ സദയം ക്ഷമിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

ഈ പുസ്തകം പകൎത്തിയെഴുതുന്നതിലും അതിന്റെ പ്രൂഫ് പരിശോധിക്കുന്നതിലും വളരെ ക്ലേശങ്ങൾ സഹിച്ചു്

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഞങ്ങളെ സഹായിച്ചതു് മഹോപാദ്ധ്യായൻ മിസ്റ്റർ. പി. അച്യുതനാണു്. ആ സഹൃദയനോടു് ഞങ്ങൾക്കുള്ള കൃതജ്ഞത ഇവിടെ പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

ആശാൻെറ കാവ്യകലാചാതുരിയുടെ ശൈശവത്തിലുള്ള ഒരു ഛായയാണു് ഈ കൃതിയിൽ വെളിപ്പെടുന്നതു്. കവിയുടെ ബാല്യകൃതികൾ കാണണമെന്നു് ആഗ്രഹിക്കുന്നവർ പലരുമുണ്ടു്. ആശാൻവായനക്കാർക്കു് പ്രത്യേകിച്ചും സാഹിത്യലോകത്തിനു പൊതുവേയും ഈ പ്രസിദ്ധീകരണം അത്യധികം പ്രയോജനപ്രദമായിരിക്കുമെന്നും ആശാൻെറ മററു കൃതികൾക്കെന്നപോലെ ജ്യേഷ്ഠകൃതിയായ ഇതിനും പൊതുജനങ്ങളുടെ ഹാർദ്ദമായ സ്വീകരണം ഉണ്ടായിരിക്കാമെന്നും ഞാൻ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു.

എന്നു്,

തോന്നയ്ക്കൽ 7-1-1105.	മിസ്സിസ്സ്. കുമാരനാശാൻ. (കെ. ഭാനുമതി അമ്മ.)

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അവതാരിക.

മഹാകവി കുമാരനാശാൻെറ ഒരു കൃതിയെ കേരളീയ വിദ്വത് സമക്ഷം ആരെങ്കിലും അവതരിപ്പിക്കേണ്ട ആവശ്യമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. എന്നാൽ ആ സാഹസത്തിനാണു് എൻെറ പുറപ്പാടു്. ജനയിതാവിൻെറ വേർപാടിൽപോലും, ശാന്തരസത്തിൻെറ അതിപ്രസരംകൊണ്ടായിരിക്കാം, പ്രകാശം ഗമിക്കുന്നതിൽ ഉദാസീനനായി ഇത്രനാളും കഴിഞ്ഞ ഈ കൌമാരസന്താനത്തെ ഇതാ കുന്നു് മാലോകരെ കാട്ടണം എന്നുള്ള വിയോഗഖിന്നയായ ആ മാതൃസ്ഥാനീയയുടെ അപേക്ഷയാണു് എന്നെ ഇതിനു പ്രേരിപ്പിച്ചതു്.

ശാകുന്തളാദി സംസ്കൃതനാടകങ്ങളിൽ ഏറിയകൂറും മലയാളത്തിൽ ഭാഷാന്തരീകൃതമായിട്ടുണ്ടു്. അക്കൂട്ടത്തിൽ പ്രബോധചന്ദ്രോദയവും ഇതിനുമുമ്പു് ഒരിക്കൽ ഭാഷാന്തരംഗത്തിൽ ആവിർഭവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. പണ്ഡിതാഗ്രഗണിതനായ ശ്രീമാൻ സി. എൻ. എ. രാമയ്യാശാസ്ത്രികളുടെ വന്ദ്യപിതാവിൻെറ ആ ഭാഷാനുവാദം ഇന്നു് അസുലഭംപശ്യമായാണു് കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നതു്. എന്തുകൊണ്ടും, ആശാൻെറ ഈ ഭാഷാന്തരത്തെ സഹജബഹുമാനമായ സ്നേഹൗൽസുക്യങ്ങളോടു കൂടി കേരളീയജനത എതിരേല്ക്കുമെന്നുള്ളതു് നിർവിവാദമാണു്. ഇത്രകാലം കഴിഞ്ഞെങ്കിലും ഈ കവിപതി നമുക്കു നൽകുന്ന ഈ ഉദാരദാനത്തിനു നാം എന്നും കൃതജ്ഞരായിരിക്കും എന്നു് ആ മാന്യയോടു പ്രതിജ്ഞചെയ്യാം.

കൃഷ്ണമിശ്രൻെറ 'പ്രബോധചന്ദ്രോദയം' സംസ്കൃത

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

നാടകലോകത്തിൽ സർവ്വഥാ നൂതനമായ ഒരു മാർഗ്ഗത്തെ പ്രദർശിപ്പിച്ച് ഇന്നും അന്യാദൃശമായ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. ശൃംഗാരവീരകരുണങ്ങളെ ഉപജീവിച്ചുള്ള ഭൂരിപക്ഷം നാടകങ്ങളെ അസ്വദിക്കുന്ന സഹൃദയന്മാരെ അത്ഭുതരസത്തിൽ ആറാടിച്ച് ഉദയംചെയ്ത ശാന്തരസപ്രധാനമായ 'പ്രബോധചന്ദ്രോദയം' ഭരതശാസ്ത്രകാരന്റെ പ്രതീക്ഷകളെ അതിലംഘിച്ചിരിക്കണം. എന്നാൽ ശൃംഗാരവീരാദിരസങ്ങൾ അത്ഭുതജനകമാംവണ്ണം ഈ കൃതിയിൽ ശാന്തരസത്തെ പരിപോഷിപ്പിച്ചു വിലസുന്നുണ്ട്. ഭാഷാന്തരണകാരന്റെ കഥയോ? അശാന്ത സർവ്വത്ര അക്ഷുണ്ണമാർഗ്ഗത്തിൽ വിഹരിക്കാൻ ഒരു രസവും ചാതുര്യവും കൂട്ടും. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വതന്ത്രകാവ്യങ്ങൾ ഭാഷാസാഹിത്യലോകത്തിൽ ഒരു നവ്യപഥം ഉപജ്ഞാനം ചെയ്തു. പ്രേമസുരഭിലങ്ങളായ കവനകുസുമങ്ങൾകൊണ്ടു ശാന്തിദേവതയെ നിരന്തരം സമർപ്പിക്കുന്നതിലായിരുന്നു, അദ്ദേഹത്തിന് ഔൽസുക്യം. തത്വചിന്താധുരന്ധരമായ ആ പ്രതിഭ ശാന്തരസശീതളമായ 'പ്രബോധചന്ദ്രോദയ'ത്തിൽ വികസ്വരമായതിൽ വിസ്മയിക്കാനില്ല.

ഇതു് എന്റെ ബാല്യസുഹൃത്തിന്റെ ബാല്യകൃതിയാണ്. മഹാമഹിമശ്രീ കേരളവർമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് പ്രസാധനം ചെയ്തിരുന്ന 'വിദ്യാവിലാസിനി' മാസിക വഴിയാണ് 'അഭിജ്ഞാനശാകുന്തളം' ആദ്യം മലയാളത്തിൽ പ്രകാശിച്ചതു്. ഉദ്ദേശം ഇരുപത്തെട്ടു കൊല്ലത്തിനുമുമ്പ് ആ മാസികയുടെ പത്രാധിപത്യം ഞാൻ കയ്യേററപ്പോൾ അതിൽ പ്രസിദ്ധം ചെയ്യാനായിരുന്നു, 'പ്രബോധചന്ദ്രോദയം' എഴുതിയതു്. ഇതിൽ ശൈശവസഹജമായ 'അവ്യക്തവർണ്ണരമണീയവചസ്സു'കളുടെ 'പ്രവൃത്തി' അങ്ങിങ്ങ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കണ്ടെടുന്നവരാം. എന്നാൽ കരുണയുടെ കൎത്താവിൻെറ കലാകുശലമായ തൂലികാവിലാസം സൎവ്വത്ര കാണാൻ കഴിയും.

"ഗംഗാംഭസ്സിൽ നനഞ്ഞു, വെൺപൊടിയണി
ഞ്ഞാരാലെഴുംപൂമര-
ശ്ശൃംഗാന്തം ചൊരിയുന്ന ചാരുമലരാൽ
ചെയ്യുന്ന ശൈവാൎച്ചനം,
ഭൃംഗാരാവമനോഹരസ്തവഗണം
പാടുന്നപൂങ്കൈലതാം
തുംഗാമോദമിളക്കിനിന്ന വടിവിൽ
തുള്ളുന്നമന്ദാനിലൻ."

എന്ന രീതിയിൽ അയത്നമനോഹരമായ ഈ ഭാഷകണ്ടാൽ തൎജ്ജമയാണെന്നു ആൎക്കു തോന്നും? മൂലഗ്രന്ഥപരിശോധനയോടുകൂടിയ ഒരു താരതമ്യവിവേചനം ഈ കൃതിയുടെ കാൎയ്യത്തിൽ ആവശ്യമാണെന്നു തോന്നുന്നില്ല.

യശഃശരീരനായ ആ മഹാകവിയുടെ മനസ്വിനിയായ ദയിത ഇങ്ങിനെ സൂക്ഷിച്ചുവച്ചു കൈരളിക്കു നൽകുന്ന അനൎഘരത്നങ്ങളെ മഹാജനങ്ങൾ ശിരസാ മാനിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

തിരുവനന്തപുരം
ഇടവം ൨൨ ൧൧൦൫.

നന്ത്യാരുവീട്ടിൽ,
കെ. പരമേശ്വരൻപിള്ള.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ശുദ്ധിപത്രം.

പേജ്.	വരി	അബദ്ധം	സുബദ്ധം
മുഖ: 3	11	ഉണ്ടായിരിക്കാ	ഉണ്ടായിരിക്കു
,, ,,	15	7-1-1105	7-11-1105
അവ: 1	12	ഭാഷാന്തരം	ഭാഷാരം
,, 2	13	ജ്ജാതം	ജ്ഞാനം
4	3	ത്ത്യാഗ്രൽ	തത്ത്യഗ്രൻ
7	16	കോധത്തോ	ക്രോധത്തോ
13	23	കാരിൾ	കാരികൾ
24	15	ഭഗീരഥി	ഭാഗീരഥി
	4	ട്ടിരുത്തടി	ടിരുത്തീടി
35	22	അഞ്ഞസാ	അഞ്ജസാ
46	16	കൈയ്യത്തി	കൈയ്യയ്യത്തി
56	12	മണിക്കന്യ	വണിക്കന്യ
,,	17	പാടീരവം	പാടീരവും
62	15	കാപാലിനെ	കാപാലിനനെ
73	5	ഭീമാകൃതി	ഘോരാകൃതി
77	17	അരിവയർ	അരുവയർ
90	20	മോറ	മോഘ
	23	മാർഭേശി	മാർകേശി
97	7	വിധിമുഖി	വിധുമുഖി
	9	ട്ടടലി	ട്ടലി
110	9	വെയിലിൻ	വെയിലിൽ
121	2	എന്നാൻ	എന്നാൽ
122	7	ജ്ഞാതവൃദ്ധ	ജ്ഞാനവൃദ്ധ
132	20	സാഗത്തിൽ	സാഗരത്തിൽ
,	23	ഈശരൻ	ഈശ്വരൻ
134	4	ഫിടൈക	ഫിദേക.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കഥാപാത്രങ്ങൾ.

വിവേകം—നായകൻ
മതി—വിവേകഭാര്യ
വസ്തുവിചാരം, സന്തോഷം — വിവേക അഞ്ജാകരന്മാർ
പുരുഷൻ ഉപനിഷത്ഭർത്താ
പ്രബോധം—പുരുഷപുത്രൻ
ശ്രദ്ധ—സാത്വികി, രാജസി, താമസി എന്നുമൂന്നുവിധം
ശാന്തി—വിവേകഭഗിനി
കരുണ—ശാന്തിസഖി
മൈത്രി—ശ്രദ്ധാസഖി
വിഷ്ണുഭക്തി—ഉപനിഷത്സഖി
ഉപനിഷത്--വേദാന്തശാസ്ത്രം
സരസ്വതി—വിഷ്ണുഭക്തിസഖി
ക്ഷമ—വിവേകദാസി

വൈരാഗ്യം, നിദിദ്ധ്യാസനം, സങ്കല്പം — മനസ്സിന്റെ സന്താനങ്ങൾ
സൂത്രധാരൻ നടി പാരിപാർശ്വികൻ, പുരുഷൻ സാരഥി പ്രതീഹാരി--മററു പാത്രങ്ങൾ.

മഹാമോഹം— പ്രതിനായകൻ
മിഥ്യാദൃഷ്ടി—മോഹഭാര്യ
ചാർവ്വാകൻ—മോഹമിത്രം
കാമം, ക്രോധം, ലോഭം, ദംഭം, അഹങ്കാരം — മോഹത്തിന്റെ മന്ത്രി മുതലായവർ
രതി—കാമന്റെ ഭാര്യ
ഹിംസ—ക്രോധഭാര്യ
തൃഷ്ണ—ലോഭഭാര്യ
വിഭ്രമാവതി-മിഥ്യാദൃഷ്ടിസഖി
ദിഗംബരൻ, ഭിക്ഷു, ക്ഷപണകൻ, കാപാലികൻ — ഓരോ മതപ്രവർത്തകന്മാർ
മനസ്സ്

വടു
ശിഷ്യൻ, പുരുഷൻ, ദൗവാരികൻ — മററു പാത്രങ്ങൾ.

—:*:—

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പ്രബോധചന്ദ്രോദയം

ഭാഷാനാടകം.

(ഒന്നാം അങ്കം.)

മദ്ധ്യാഹ്നത്തിലുള്ള സൂൎയ്യപ്രഭകളിൽ മൃഗതൃ-
ഷ്ണാൎണ്ണവം പോലെ യേതി-
ന്നദ്ധ്യാസിച്ചംബരം തൊട്ടവനിയവധിയായ്
തോന്നിയും മൂന്നുപാരും
തത്വജ്ഞാനോദയത്തിൽ സ്രമതിലാഹിപോ-
ലസ്തമിച്ചും വരുന്നാ-
ശ്ശുദ്ധസ്വാത്മാവബോധോജ്വലപരമസുഖ-
ജ്യോതിരാരാധയാമി. ൧

അത്രതന്നെയല്ല,

അന്തൎന്നാഡിവഴിക്കുസൂക്കാലം നിയമിച്ചാബ്രഹ്മരന്ധ്രം കട-
ന്നന്തശ്ശാന്തിയതുംകലൎന്നുള വെഴുന്നാനന്ദസാന്ദ്രാത്മനാ
മന്തിത്തിങ്കളണിഞ്ഞ യോഗിയിലളീകത്താലറിഞ്ഞീടുമാ-
ച്ചെന്തീക്കണ്ണുകണക്കവാന്തരമഹസ്സെങ്ങും വിളങ്ങുന്നതേ. ൨

(നാന്ദികഴിഞ്ഞു സൂത്രധാരൻ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

സൂത്രധാരൻ, (തൊഴുതുംകൊണ്ടു്)

മന്ദ്രം മംഗളമദ്ദളധ്വനി മുഴക്കുന്നു മുകുന്ദൻ മുദാ
വൃന്ദാരേന്ദ്രവിമാനമണ്ഡലമിതാമിന്നുന്നു രംഗസ്ഥലം

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മന്ദം സമ്പ്രതി മല്ലയോനി മധുരം പാടുന്നു സാമംപ്രിയേ!
വന്നീടെന്നുവിളിക്കുമാദിഭഗവാൻ വാഴട്ടെ സന്ധ്യാനടൻ.

(എന്നു പുഷ്പാഞ്ജലിചെയ്തിട്ട്.)

അധികം വിസ്തരിച്ചിട്ടാവശ്യമില്ല. ഞാൻ ഇപ്പോൾ സംഗതിവശാൽ പൂർവ്വകാലീനന്റെ നിലയെ അവലംബിക്കുന്നു. എങ്ങിനെയെന്നാൽ,

എല്ലാ സാമന്തരാജാക്കന്മാരുടേയും കിരീടരത്നപ്രഭകളാൽ നീരാജനംചെയ്യപ്പെട്ട പാദാരവിന്ദങ്ങളോടുകൂടിയവനായി മഹാപരാക്രമശാലികളായ ശത്രുക്കളുടെ വക്ഷഃപ്രദേശങ്ങളെ പിളർന്നു നൃസിംഹമൂർത്തിയുടെ പ്രതാപാതിശയത്തെ അഭിനയിച്ചവനായി അതിപ്രബലന്മാരായ ദുഷ്ടപ്രഭുക്കളാകുന്ന പ്രളയസമുദ്രത്തിൽ മുങ്ങിക്കിടന്ന ഭൂമിയെ ഉദ്ധരിച്ച മഹാവരാഹമൂർത്തിയായി സകല ദിഗന്തവാസിനികൾക്കും കർണ്ണഭൂഷണമാക്കി ചെയ്യപ്പെട്ട കീർത്തിലതാപല്ലവങ്ങളോടുകൂടിയവനായി സകല ദിക്കരികളുടെയും കർണ്ണതാളവീജനങ്ങളാൽ ഉജ്ജ്വലിപ്പിക്കപ്പെട്ട പ്രതാപാഗ്നിയോടുകൂടിയവനായിരിക്കുന്ന ശ്രീമാൻ ഗോപാലസ്വാമിയാൽ ഇപ്രകാരം ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

"ഈ സ്വഭാവസുകുമാരനായിരിക്കുന്ന മഹാരാജ ശ്രീകീർത്തിവർമ്മദേവന്റെ വിജയയാത്രാവ്യാപാരം ഹേതുവായിട്ട് നാം ബ്രഹ്മാനന്ദത്തെ വേർവിട്ട വിവിധങ്ങളായി സമ്മൃദ്ധങ്ങളായിരിക്കുന്നഭോഗജാലങ്ങളുടെ രസാസ്വാദത്താൽ ഒരു ദൂഷിതമായ വിധത്തിൽ ദിവസങ്ങളെ കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടിവന്നു. ഇപ്പോഴാകട്ടെ നാം കൃതാർത്ഥരായിരിക്കുന്നു.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ,

അരിനൃവരെല്ലാമസ്തമിച്ചിന്നുരാജ്യം
പരിചൊടു സചിവന്മാർ പാലനം ചെയ്തിടുന്നു
നൃപതികൾനമിക്കുംമട്ടുനാലാഴിചൂഴും
ധരമുഴുവനുമിപ്പോൾ പ്രാജ്യസാമ്രാജ്യമായി. ൯.

അതുകൊണ്ടു ശാന്തരസപ്രധാനമായ ഒരു നാട്യപ്രയോഗംകൊണ്ടു് ആത്മാവിനെ വിനോദിപ്പിക്കുന്നതിനായി നാം ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അരിനുമുമ്പേതന്നെ തത്രഭവാൻ കൃഷ്ണമിശ്രരവർകളാൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട "പ്രബോധചന്ദ്രോദയം" എന്ന നാടകം ഭവാന്റെ പക്കൽ സമർപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. അതിനെ ഇന്നു ശ്രീ കീർത്തിവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ സമക്ഷത്തിൽ ഭവാൻ അഭിനയിക്കണം. മഹാരാജാവിനു് പരിവാരങ്ങളോടുകൂടി അതിനെ കാണുന്നതിൽ വളരെ കൌതുകവും ആണു്" എന്നു്. അതിനാലാകട്ടെ; വീട്ടിലേക്കുപോയി ഭാര്യയെ വിളിച്ചു സംഗീതകർമ്മം അനുഷ്ഠിക്കുകതന്നെ.

(ചുററിനടന്നു് അണിയറയിലേക്കു നോക്കീട്ടു്)

ആര്യേ! ഇവിടെ

(നടി പ്രവേശിച്ചിട്ടു്)

നടി—ഇതാ ഞാൻ വന്നു. ആര്യപുത്രൻ ആജ്ഞാപിച്ചാലും ഏതുവിധനിയോഗത്തെയാണു് ഞാൻ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതെന്നു്.

സൂത്ര—ആര്യേ! ഭവതി അറിഞ്ഞതാണല്ലോ.

അത്യർത്ഥംകീർത്തിമാനൽക്കടരിപുനൃപശൌ-
ര്യക്കൊട്ടം കാടശേഷം
കത്തിക്കാളുംത്രിലോകീചിവരവിഷമിതോ
ഗ്രപ്രതാപാഗ്നിഭൂമാ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ക്രുദ്ധിച്ചോരെക്കരേറിദ്ദൃതമൊരു കരവാ-
ളത്തിനാൽ വെന്നരാജ്യ-
ത്തത്ത്യഗ്രൽകീത്തിവമ്മക്ഷിതിപനമകുടം
ചേത്ത്ത ഗോപാലവീരൻ. ൭

എന്നതന്നെയുമല്ല,

എത്തിത്താളംപിടിക്കുംപൊഴുതുരസികിലുണ്ടും
കപാലാസ്ഥിമാലം
കൈത്താളംചേത്ത്തനക്തഞ്ചരികൾനടനമാടും
പിശാചങ്ങളോടും
അത്ത്യഗ്രത്തിൽകൊട്ടുംകാററടയുമുടനുടൻ
ശുഷ്കകുംഭീന്ദ്രകുംഭ-
പ്പൊത്തിൽപൊങ്ങുംമുഴക്കംപടനിലമവനെ-
പ്പാടി വാഴ്ത്തുന്നതിന്നും. ൮

ഇപ്പോൾ ശാന്തമാഗ്ഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചിരിക്കുന്ന അദ്ദേഹത്താൽ മനോവിനോദത്തിനായിട്ട് "പ്രബോധചന്ദ്രോദയം" നാടകം അഭിനയിക്കുന്നതിനായി അജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഭവതി വേഷധാരണത്തിനായി നടന്മാരെ നിയോഗിച്ചാലും,

നടി—(വിസ്മയത്തോടുകൂടി) ആയ്യപുത്രാ! ആശ്ചയ്യം ആശ്ചയ്യം. അപ്രകാരം തന്റെ ഭുജപരാക്രമം ഒന്നുകൊണ്ട് സകലരാജസമൂഹങ്ങളേയും ധിക്കരിച്ചവനായി കണ്ണാന്തപയ്യന്തം വലിച്ചു വളച്ചു അതികഠിനമായിരിക്കുന്ന ധനുസ്സിൽനിന്നും വഷിക്കപ്പെട്ട ശരധാരാസമ്പാതങ്ങളാൽ ശിഥിലങ്ങളാക്കപ്പെട്ട അശ്വങ്ങളാകുന്ന തിരമാലകളോടും ഇടവിടാതെ പതിക്കുന്ന തീക്ഷ്ണശസ്ത്രവ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഷങ്ങളേററു വീണു മലച്ചുകിടക്കുന്ന കുലയാനകളാകുന്ന അനേകായിരം പവ്വതങ്ങളോടും ഇളക്കിച്ചുഴററപ്പെട്ട പ്രചണ്ഡഭുജദണ്ഡമാകുന്ന മന്ദരപവ്വതത്താൽ ഉന്മഥിക്കപ്പെട്ട സംഭ്രാന്തങ്ങളായിരിക്കുന്ന സമസ്തകാലാൾപടകളാകുന്ന ജലഭാരങ്ങളോടും കൂടിയിരിക്കുന്ന കണ്ണൻെറ സൈന്യസാഗരത്തെ മഹാവിഷ്ണു ക്ഷീരസാഗരത്തെ എന്നപോലെ മഥിച്ചു യുദ്ധവിജയലക്ഷ്മിയെ പ്രാപിച്ചവനായി ഇപ്പോൾ എല്ലാ മുനിജനങ്ങളാലും കീത്തനം ചെയ്യപ്പെടുന്ന വീരചരിത്രങ്ങളോടുകൂടിയവനായിരിക്കുന്ന അദ്ദേഹത്തിന് എങ്ങിനെയാണ് ഇപ്രകാരമുള്ള ഉപശാന്തിയുണ്ടായതു്?

സൂത്രധാരൻ—അയ്യേ ബ്രഹ്മതേജസ്സ് സ്വഭാവേന സൌമ്യമായിട്ടുള്ളതാണ് വല്ലതും കാരണവശാൽ ഒരു വികാരത്തെ പ്രാപിച്ചാലും അതു പിന്നെയും സ്വഭാവത്തെത്തന്നെ അവലംബിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു സകലരാജമണ്ഡലങ്ങൾക്കും സംഹാരരുദ്രനായ ചേദിരാജാവിനാൽ നിശ്ശേഷമാകുംവണ്ണം ഉന്മൂലനം ചെയ്യപ്പെട്ടിരുന്ന ചന്ദ്രവംശരാജാക്കന്മാരുടെ രാജ്യാധിപത്യത്തെ സ്ഥിരീകരിക്കുന്നതിനായിട്ടാണ് ഇദ്ദേഹത്തിന് ഈ മഹാക്ഷോഭം നേരിട്ടതു്. അതേ നോക്ക്!

കല്പാന്തക്കാററിളകി-
ക്കൊള്ളോട്ടുകടൽപൊങ്ങിമലകടന്നാലും
നില്പും തെളിവുംകരയും
പില്പാട്ടുംപഴയതാണല്ലൊ. ൩

എന്നതന്നെയല്ല, സാക്ഷാൽ ഭഗവന്നാരായണാംശ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

സംഭൃതന്മാരായി അപ്രകാരമുള്ള പൌരുഷശാലികളായിരിക്കുന്ന മഹാത്മാക്കൾ ലോകോപകാരമായി ഭൂമിയിൽ അവതരിച്ചു കൃതകൃത്യന്മാരായശേഷം പിന്നെയും അവർ ഉപശാന്തിയെത്തന്നെ പ്രാപിക്കുന്നു. എങ്ങിനെയെന്നാൽ ഭവതി പരശുരാമനെത്തന്നെ നോക്കുക!

മുന്നംമൂവ്വേഴുവട്ടം നൃപരുടെവസമാംസം
　　തലച്ചോറുചോറായ്
മുന്നിൽ പായുന്നചോരപ്പുഴനടുവിലവൻ
　　നിന്നുമുങ്ങിക്കുളിച്ചു
മന്നിൽസ്ത്രീബാലവൃദ്ധാവധിയൊരുദയയില്ലാ-
　　തെ കൊല്ലാൻപ്രശസ്തം
മന്നന്മാർ മസ്തകത്തിൻ കടുരടനമിട്ടു-
　　ന്നക്കഠോരം കുഠാരം! ൧

ഈവൃദ്ധചിത്തൻഭയമൊഴിപ്പതിനുദ്ഭവിച്ചു
ദ്വീപപ്രഭാവമൊട്ടുരാജകുലംമുടിച്ചു
കോപക്കട്ടംകനൽശമിച്ചുതപസ്സിൽമൌനം
പ്രാപിച്ചുപിന്നെ ജമദഗ്നിസുതൻമുനീന്ദ്രൻ ൨

ഇപ്രകാരം ഈദ്ദേഹവും കൃതകൃത്യനായിട്ടു് ഇപ്പോൾ ഉപശമദീക്ഷയെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു ഈ ഗോപാലൻ ആകട്ടെ,

നേത്തകൃഷ്ണനെഴുയിച്ചുമോഹമോ-
ടാർത്തണഞ്ഞിഹവിവേകമെന്നപോൽ
കീർത്തിവർമ്മനൃമഹോദയത്തെയും
ചേർത്തിവൻഝടിതിബോധസന്നിഭം. ൩

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(അണിയറയിൽ)

ഛെ! പാപിഷ്ഠ നടാധമാ! ഞാം ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ സ്വാമി മഹാമോഹത്തിന്റെ വിവേകത്തിൽനിന്നും പരാജയത്തെ പ്രലപിക്കുന്നുവോ.

സൂത്രധാരൻ (സംഭ്രമത്തോടുകൂടി നോക്കിക്കൊണ്ട്) ഓഹോ!

മുട്ടിത്തിമിർത്ത കുളിർകൊങ്കയണച്ചുകെട്ടി
ക്കെട്ടിപ്പുണന്നുരതിയോടതിമോദഹർഷാൽ
മട്ടാർമൊഴിമദമന്ദരലോചനൻ, പി-
ന്നെട്ടും ജയിക്കുമലർബാണനിതാവരുന്നു. ൨൦

നമ്മുടെ സംസാരത്തിൽനിന്നും ഇയാൾ ഒരു ക്രോധത്തോടുകൂടിയവനെപ്പോലെയും കാണപ്പെടുന്നു. അതുകൊണ്ടു നമുക്കു ഇപ്പോൾ ഇവിടെനിന്നും പോവുകയാണു നന്ന്.

(എന്നു രണ്ടാളും പോയി)

(പ്രസ്താവനകഴിഞ്ഞു)

(അനന്തരം അപ്രകാരമുള്ള വേഷത്തിൽ കാമനും രതിയും പ്രവേശിക്കുന്നു)

കാമൻ—(ക്രോധത്തോടുകൂടി "ഛെ! പാപിഷ്ഠ" എന്നു തുടങ്ങീട്ട്)
എടാ നടാധമാ!

ഇന്ദീവരാക്ഷികൾ വിടുന്നകടാക്ഷശല്യ-
മെന്നാൾവരെക്കുപതിയാതെയിരുന്നിടുന്നു
നന്നായ്പഠിച്ചറിവിയന്നവനുംമനസ്സി-
ലന്നാൾവരെക്കുശരിതന്നെവിവേകവീര്യം. ൨൧

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കണ്ടാലുംകിളിമാടപൂംപൂതിയൊരി-
ക്കഞ്ജാക്ഷിമാരുംപരം
വണ്ടാർവല്ലികൾ, വെണ്ണിലാവുകൾ, മണം
വീയുന്നവായുക്കളും
കൊണ്ടാടുന്നസദസ്സുമീവകനമു-
ക്കുണ്ടെങ്കിലിന്നൂഴിമേ-
ലുണ്ടോപിന്നെവിവേകവീര്യമണയത്തു-
ണ്ടോപ്രബോധോദയം. ൧൨

രതി—ആര്യപുത്രാ! മഹാരാജമഹാമോഹത്തിന്നു വിവേകം ഒരു പ്രബലശത്രുവാണെന്നു ഞാൻ ശങ്കിക്കുന്നു.

കാമൻ—പ്രിയെ ഭവതി വെറുതെ സ്ത്രീസ്വഭാവംകൊണ്ടു വിവേകത്തിൽ നിന്നും പേടിക്കരുതേ. ഇതാനോക്കുക.

വില്ലിന്നുമിഹപുഷ്പമെങ്കിലും
തെല്ലുദാനവസുരർക്കുമോമലേ
ഉള്ളിലെന്റെ വിധിവിട്ടരക്ഷണം
തള്ളിനില്പതിനുധൈര്യമില്ലഹോ. ൧൩

എങ്ങിനെയെന്നാൽ.

അഹല്യയുടെ ജാരനായമരവൃന്ദനാഥൻ, പിതാ-
മഹൻമകളിൽമോഹിയായ്, മതി ഗുരുപ്രിയാഗാമിയായ്
അഹോവഴിപിഴച്ചിടാതവരിതാരു? മത്സായക-
പ്രഹാരമതിനിജ്ജഗത്തൊരുപദാർത്ഥമല്ലോർക്കെടോ. ൧൪

രതി—ആര്യപുത്രാ! അതങ്ങിനെതന്നെയാണ്. എങ്കിലും വലിയ സഹായികളോടുകൂടിയ ശത്രുവിനെ സംശയിക്കേ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ണ്ടതാണ്. യമനിയമാദികളായ വിവേകത്തിൻെറ മന്ത്രിമുഖ്യന്മാർ വളരെ പ്രബലന്മാരാണെന്നാണ് കേഴ്വി.

കാമൻ—പ്രിയെ! ഭേരി ഏതു വിവേകാദികളെ രാജവിവേകത്തിന്നു ബലവാന്മാരായ മന്ത്രികൾ എന്നു കാണുന്നുവോ അവർ കേവലം നമ്മോടെതിരിട്ടമാത്രയിൽതന്നെ ഓടിച്ചുകളയത്തക്കവരാണ്, എങ്ങിനെയെന്നാൽ

അരാതിസാദ്ബലം കോപമുണ്ടെങ്കിലുണ്ടോ
ബൃഹൽബ്രഹ്മചര്യാദിയെന്നുമ്പിലുണ്ടോ
മഹത്സത്യമിത്യാദിയും ലോഭമോടി-
ന്നഹോ ചെന്നെതിർത്താലരക്കൈക്കുമുണ്ടോ. ൧൨

പിന്നെ യമ നിയമ ആസന പ്രാണായാമ പ്രത്യാഹാര ധ്യാന ധാരണാ സമാധികളായ ഇവരാകട്ടെ നിർവികാരബുദ്ധചിത്തന്മാർക്കുമാത്രം വശ്യന്മാരായിരിക്കുന്നതിനാൽ ഇവരുടേ മൂലവിഘാതം ചെയ്യുന്നതും നിസ്സാരമായിട്ടുള്ളതാണ്. വിശേഷിച്ചും സ്ത്രീകൾ ഇവരുടെ ദുർഗ്ഗകളാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഇവർ നമുക്കു ലാക്കായിത്തന്നെയിരിക്കുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ:

മദിരാക്ഷിമാരുടെ കടാക്ഷപാളികൾ
മധുരാക്ഷരങ്ങൾപരിഹാസകേളികൾ
രതിരംഭണങ്ങളിവവേണ്ട, കേവലം
സ്മൃതിതന്നെ ചെയ്യുമിഹ ചിത്തചാപലം. ൧൩

വിശേഷിച്ചും ഇവർ നമ്മുടെ സ്വാമികളുടെ അധികാരികളായ മദമാത്സര്യദംഭാദികളാൽ പരിഭവിക്കപ്പെട്ടവരാ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

യിട്ട് രാജമന്ത്രിയായ അധർമ്മത്തെത്തന്നെ ആശ്രയിക്കുകയും ചെയ്യും.

രതി—ആര്യപുത്രാ! നിങ്ങൾക്കും ശമദമവിവേകാദികൾക്കും ഉല്പത്തിസ്ഥാനം ഒന്നാണെന്നാണല്ലോ കേൾക്കുന്നത്.

കാമൻ—പ്രിയെ! എന്തുപറയുന്നു? ഞങ്ങൾക്ക് ഉല്പത്തിസ്ഥാനം ഒന്നെന്നോ? ഞങ്ങൾക്ക് അച്ഛൻ തന്നെ ഒന്നല്ലേ. എങ്ങിനെയെന്നാൽ

മുന്നം മായയിലീശ്വരൻെറസഹവാസത്താൽ മനസ്സെന്നപേ-
രുന്നിദ്രാഭമിയന്ന പുത്രനുളവായ്പ്പനന്തൊന്നാമതായ്
പിന്നെപ്പുത്രനിവൻ സ്വയംഭുവനമിമ്മൂന്നും ചമച്ചാനവൻ
തന്നിന്നത്ഭവമായി നമ്മുടെകുലം രണ്ടായിരണ്ടാമതു. ൧൭

ആ മനസ്സിന്നു പ്രവൃത്തിനിവൃത്തികൾ എന്നുപേരായി രണ്ടു ധർമ്മപത്നികളാണു് ഉള്ളതു്. അതിനാൽ പ്രവൃത്തിയിൽ ആദ്യം മഹാമോഹാദികളായ ഞങ്ങളുടേയും രണ്ടാമതു് നിവൃത്തിയിൽ വിവേകാദികളായ അവരുടേയും കുലങ്ങൾ സംഭവിച്ചു; ഇങ്ങനെയാണു്

രതി—ആര്യപുത്രാ! ഇപ്രകാരമാണെങ്കിൽ സഹോദരന്മാരായിരിക്കുന്ന നിങ്ങൾ തമ്മിൽ എന്താണു് ഈവിധം വിരോധമായിരിക്കുന്നത്?

കാമൻ—

ഏകാമിഷപ്രഭവമാണു സഹോദരന്മാ-
ർക്കൊന്തവൈരമതുലോകമതിൽപ്രസിദ്ധം
നീകാണുക ഭൂമികരുതിക്കുരുപാണ്ഡവന്മാർ
ക്കോരംകെട്ടുംകൊടിയവൈരമിയന്നതില്ലേ? ൧൮

ഈ ലോകം മുഴുവനും ഞങ്ങളുടെ അച്ഛനാൽ സമ്പാദിക്കപ്പെട്ടതാണ്. പൌരുഷംകൊണ്ട് ഞങ്ങൾതന്നെ അതിനെ മുഴുവൻ ആക്രമിച്ചും ഇരിക്കുന്നു. അവരുടെ സഞ്ചാരംതന്നെ ഇവിടെ വളരെ ദുർല്ലഭമാണ്. അതുകൊണ്ട് ആ പാപാശയന്മാർ ഇപ്പോൾ നമ്മേയും അച്ഛനേയും മൂലച്ഛേദം ചെയ്യണമെന്നുള്ള നിലയിൽ പുറപ്പെട്ടിരിക്കയാണ്.

രതി—(ചെവി പൊത്തിക്കൊണ്ട്) കഷ്ടം! കഷ്ടം! ആര്യപുത്രാ! കേവലം വിരോധംകൊണ്ടുമാത്രം ഇവർ ഈ മഹാപാതകം ചെയ്യാൻ ഒരുമ്പെടുന്നുവോ? അതോ രഹസ്യമായി വല്ല കാരണാന്തരവും ഉണ്ടോ?

കാമൻ—ഇതിൽ രഹസ്യമായ ഒരു കാരണവും ഉണ്ട്.

രതി—ആര്യപുത്രാ! അതെന്താണ്? വെളിയിൽ പറയരുതോ?

കാമൻ—സ്ത്രീസ്വഭാവംകൊണ്ട ഭവതി ഭീരുവാണെന്നുവച്ചു ആ പാപിഷ്ഠന്മാരുടെ ഭയങ്കരകർമ്മത്തെ ഞാൻ പറയാത്തതാണ്.

രതി—(ഭയത്തോടെ) ആര്യപുത്രാ! എന്താണത്?

കാമൻ—പ്രിയേ! ഭയപ്പെടരുത്. ഇത് ആ ദുരാഗ്രഹികളുടെ മനോരാജ്യം മാത്രമാണ്. ഈ നമ്മുടെ കുലത്തിൽ കാളരാത്രിയെപ്പോലെ വിദ്യ എന്നു പേരായി ഒരു രാക്ഷസി ജനിക്കാൻപോകുന്നുപോലും. ഇങ്ങിനെ ഒരു ജനശ്രുതി നടക്കുന്നു.

രതി—(ഭയത്തോടെ ഹാ! കഷ്ടം കഷ്ടം! നമ്മുടെ കുലത്തിൽ രാക്ഷസിയെന്നുകേട്ടു എന്റെ ഹൃദയം നടുങ്ങുന്നു.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കാമൻ—പ്രിയെ! പേടിക്കരുത്. പേടിക്കരുത് ഇതുവെറും ജനശ്രുതിമാണ്.

രതി—പിന്നെ ആ രാക്ഷസി എന്തുചെയ്യും?

കാമൻ—പ്രിയെ അതിനെക്കുറിച്ചു ബ്രഹ്മാവു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു പോലും.

അദ്യൻ ദേവനസംഗനെങ്കിലുമവൻ
പത്നീസംഗംവിനാ
പുത്രൻമാനസമുത്ഭവിച്ചുഭുവനം
നിർമ്മിച്ചശേഷംക്രമാൽ
വിദ്യാനന്ദിനിയായവകലിനിയു-
ണ്ടായീടുമക്കന്യയാൽ
സദ്യസ്സോദരനച്ഛനമ്മ മുതലായെ-
ല്ലാം വിഴുങ്ങുംകുലം. ൧൯

രതി——(പേടിച്ചു വേപഥുവോടുകൂടി) ആര്യപുത്രാ! രക്ഷിക്കണേ! രക്ഷിക്കണേ! (എന്നു് ആലിംഗനം ചെയ്യുന്നു.)

കാമൻ—(സ്പർശസുഖത്തെ നടിച്ചിട്ടു സ്വഗതം)

കമ്പിക്കുന്നിളകുന്ന കണ്ണിണകല-
ങ്ങീടുന്നധീരാക്ഷിയാം
തുമ്പംതീൻതുടിക്കുമിത്തുടുകുചം
ചേക്കുന്ന വായ്ക്കുംഭയാൽ
ജൃംഭദ്രോമമിയന്ന രത്നവലയം
കൂവുന്ന കയ്യാൽപരീ-
രംഭോ രമ്യമഹോരസാംബുധിയിൽ മു-
ക്കുന്നു മയക്കുന്നുമാം. ൨൦

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(ഗാഢാശ്ലേഷം ചെയ്തുകൊണ്ട് പ്രകാശം.)

പ്രിയെ! പേടിക്കരുതേ. ഞങ്ങൾ ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ വിദ്യ എവിടെ ഉണ്ടാകും?

രതി—അല്ല. ആ രാക്ഷസിയുടെ ഉല്പത്തി നിങ്ങളുടെ ശത്രുക്കൾക്കു സമ്മതമാണോ?

കാമൻ—നിശ്ചയമായും. ആ വിദ്യയെ ഉപനിഷദ്ദേവിയിൽ പ്രബോധചന്ദ്രനെന്ന ഒരു സഹോദരനോടുകൂടി വിവേകം അല്ലേ ജനിപ്പിക്കാൻ ഇരിക്കുന്നത് അതിനു ശമദമാദികളായ ഇവർ എല്ലാം വേണ്ട ശ്രമങ്ങളും ചെയ്യുവരികയല്ലെ?

രതി—ആര്യപുത്രാ! തങ്ങളുടേയുംകൂടി നാശകാരിണിയായിരിക്കുന്ന വിദ്യയുടെ ഉല്പത്തിയെ ഈ ദുർന്നയന്മാർ എങ്ങിനെയാണു ശ്ലാഘിക്കുന്നത്.

കാമൻ—പ്രിയെ! കുലനാശത്തിനു പുറപ്പെടുന്ന മഹാപാപികൾ ഉണ്ടോ സ്വനാശത്തെ വിചാരിക്കാൻ പോകുന്നു? ഭവതി നോക്ക്.

മലിനഹൃദയരാകും മാൎഗ്ഗകൌടില്യവാന്മാർ
കുലനിധനമരിന്നുംകൂടി നാശത്തിനുംതാൻ
ജലധരപദമേറിജ്ജാതമാം ധൂമജാലം.
മലയിൽ മഴചൊരിക്കും രീക്കു; താനുംനശിക്കും. ൨൧

(അണിയറയിൽ.)

ഛേ! പാപിഷ്ഠാ! ദുരാത്മാവേ! ഞങ്ങളെത്തന്നെ പാപകാരികൾ എന്നു അധിക്ഷേപിക്കുന്നുവോ?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

എടാ,

പെരുത്തഗർവ്വാൽ ഗുണദോഷബുദ്ധി
തുരത്തിവിട്ടക്രമമാചരിച്ചാൽ
ഗുരുത്വമുണ്ടെങ്കിലുമജ്ജനത്തെ-
പ്പരിത്യജിക്കാമതു ധർമ്മമല്ലൊ. ൧൧

എന്നു പൌരാണികന്മാർ പുരാണത്തിൽ വായിക്കുന്നുണ്ട്. നമ്മളുടെ അച്ഛനാണെങ്കിലും ഇദ്ദേഹം (മനസ്സ്) അഹങ്കാരാദികളോടുകൂടി ചേൎന്നുംകൊണ്ടു ജഗൽപതിയായിരിക്കുന്ന തന്റെ പിതാവിനെ ബലാൽ ബന്ധിച്ചുകളഞ്ഞില്ലെ?

കാമൻ— പ്രിയെ! ഇതാ നമ്മുടെ കുലത്തിൽ ജ്യേഷ്ഠനായ വിവേകം മതിദേവിയോടുംകൂടി എതിരേതന്നെ വരുന്നു. അ! ഇ:
വിവേകം.

ഇഷ്ടംപോലെനടന്നനൎത്ഥമതുളും രാഗാ-
ദിയോഗത്തിനാൽ
കഷ്ടപ്പെട്ടുമുഷിഞ്ഞതന്റെരമതിയാംകാന്ത-
യ്ക്കേഴും കാന്തിയാൽ
സ്പഷ്ടംമഞ്ഞുമറഞ്ഞചന്ദ്രികയൊടും ചന്ദ്രൻ
കണക്കീമഹാ-
ധൃഷ്ടൻസൂക്ഷ്മതമാംഗനിന്നൊരുതിരസ്കാര- ൧൨.
ത്തിൽനേരിട്ടപോൽ.

അതിനാൽ നാം ഇവിടെ നില്ക്കുന്നതു യുക്തമല്ല.

(എന്നു രണ്ടാളുംപോയി)

വിഷ്കംഭം കഴിഞ്ഞു. =

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(അനന്തരം രാജാ വിവേകവും മതിയും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

രാജാ—പ്രിയെ! ഭേതി കേട്ടില്ലെ ഈ ദുൎന്നയനായ വടുവിന്റെ മദത്തിളപ്പുകൊണ്ടുള്ള വാക്ക്? നമ്മെത്തന്നെ പാപകാരികൾ എന്നു അധിക്ഷേപിക്കുന്നു.

മതി—ആൎയ്യപുത്രാ! ജനങ്ങൾ അവരവരുടെ ദോഷത്തെ കാണുമോ.!

രാജാ—പ്രിയെ! കേട്ടാലും.

പരമഖലരാഗദ്വേഷാദിയോടും മദാദി-
പ്പരിഷകൾപലരവരും പാശബന്ധപ്രയോഗാൽ
ചിരമധിപതി ശുദ്ധൻ ചിൽസ്വരൂപാത്മാവുതന്നെ-
സ്സരഭസമിവരേവം സങ്കടത്തിങ്കലാക്കി. ൨൩

ആ! ഇവർ പുണ്യകാരികളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബന്ധമോചനത്തിനായി പ്രവൎത്തിക്കുന്ന ഞങ്ങൾപാപികളും ആണത്രെ. ദുഷ്ടന്മാൎക്കു നല്ലകാലം!

മതി—ആൎയ്യപുത്രാ! പരമേശ്വരനായ ഇദ്ദേഹം സഹജാനന്ദസുന്ദരമായ സ്വഭാവത്തോടുകൂടിയവനായും നിത്യപ്രകാശനായും സ്വചൈതന്യത്താൽ ഭുവനത്രയത്തേയും ചേഷ്ടിപ്പിക്കുന്നവനായും ഇരിക്കുന്നു എന്നല്ലെ ശ്രുതി? പിന്നെ എങ്ങനെയാണ് അദ്ദേഹത്തെ ഈ ദുൎബ്ബുദ്ധികൾ പിടിച്ചുകെട്ടി മഹാമോഹസമുദ്രത്തിൽ സ്ഥാപിച്ചത്?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

രാജാ—

നിത്യംനിശ്ചലനാണുനല്ല ശമവാ-
നാണാഢ്യനാണെന്ത്രയും
വിദ്വാനാണുനയേവിദഗ്ദ്ധമതിയാ-
ണെന്നാലുമിന്നേവനും
ചിത്തംഹന്തചതിച്ചുധൈൎയ്യമകല
ത്താക്കുംചലാപാംഗിമാ-
രിത്ഥംതന്നെയുമീശനിങ്ങിന്നെമറ
ന്നെന്നായി മായാവശാൽ. ൨൫

മതി—ആൎയ്യപുത്രാ! പ്രഭാകരമണ്ഡലം അന്ധകാരപങ്ക്തി യാൽ മറയ്ക്കപ്പെടുന്നില്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ടു് അപ്രകാര മാണല്ലോ ആ മഹാതേജോനിധിയായ ഈശ്വരന്റെ സന്നിധാനത്തിൽ മായയുടേയും പരിഭവം.

രാജാ—പ്രിയെ! വേശ്യാംഗനമാരുടെ ചേഷ്ടപോലെ ഇ അചിന്തനീയസ്വരൂപിണിയായിരിക്കുന്ന മായ ഇല്ല ത്ത പദാൎത്ഥങ്ങളേയും ഉണ്ടെന്നു കാണിച്ചിട്ടു ജഗന്നാഥ നെ വഞ്ചിക്കുകയാണു്. ഭവതി കണ്ടാലും കണ്ടാലും

സ്വച്ശ്രീചേൎന്നശുദ്ധസ്ഫടികമണിനിഭൻ
ദേവനീദൃഷ്ട,കാട്ടും
കാൎയ്യംപറവുന്നതില്ലെങ്കിലുമൊരുവിധമെ-
ല്ലാം കുഴപ്പത്തിലായി ൨
രാൎയ്യാസംഗാൽസ്വതേജസ്സിനുകുറവുവരു
ന്നില്ല,യെന്നാലുമേറും
ധൈൎയ്യം തട്ടിപ്പറിക്കുന്നതിനിവൾമതിയാ-
കുന്നതാകുന്നതല്ലോ. ൨൬

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മതി—എന്നാൽ എന്തിനായിട്ടാണ് അപ്രകാരം ഉദാരശീല നായിരിക്കുന്ന അദ്ദേഹത്തെ ഈ ദുസ്സാമൎത്ഥ്യക്കാരി ഇങ്ങനെ വഞ്ചിക്കുന്നതു്.

രാജാ—കാരണത്തേയോ പ്രയോജനത്തേയോ വിചാരിച്ചിട്ടല്ല മായ പ്രവൎത്തിക്കുന്നതു്. ഇതു് സ്ത്രീപിശാചികളുടെ സ്വഭാവമല്ലെ?

സന്തോഷംപൊഴിയുന്നു സംപ്രതിമയക്കീടു-
ന്നസന്താപവും
ചിന്തീടുന്നു പഴിച്ചിടുന്നു മദമേകീടു-
ന്നു കൂട്ടംമുദാ
പിൻതാങ്ങിപ്രിയമോതിടുന്നപുരുഷനമ്പോ-
ടുമുള്ളത്തിലീ-
ക്കാന്താപാംശികൾ കേറിയെന്തൊരുകഷ്ടംകൈയ്യാ-
ണു ചെയ്യാത്തതു്? ൨൧

വേറൊരു കാരണവും കൂടിയുണ്ടു്.

മതി—ആൎയ്യപുത്രാ! എന്താണതു്?

രാജാ—അ ദുരാചാരയായ മായ ഇപ്രകാരം വിചാരിച്ചു:—"ഞാൻ യൌവ്വനം കഴിഞ്ഞു ഒരു വൃദ്ധയായിരിക്കുന്നു. പുരാണപുരുഷനായ ഇദ്ദേഹം സ്വഭാവേനതന്നെ വിഷയരസത്തിൽ വിമുഖനുമാണ്. അതുകൊണ്ടു് എൻെറ പുത്രനെത്തന്നെ ഇനി പരമശ്വരൻെറ സ്ഥാനത്തിൽ പ്രവേശിപ്പിക്കണം" എന്ന് മാതാവിൻെറ അഭിപ്രായത്തെത്തന്നെ അവലംബിച്ചിട്ടു നിത്യസഹവാസം ഹേതുവായിട്ടു താദാത്മ്യത്തെ പ്രാപിച്ചപോലെയി

2

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

രിക്കുന്ന മനസ്സ് നവദ്വാരങ്ങളോട്ടുകൂടിയ അനേക ഭവ
നങ്ങളെ നിർമ്മിച്ചിട്ട്,

സ്ഫടികാകൃതിയെപ്പോലെ
കുടിവച്ചെങ്ങുമേകനെ
സ്ഫടികത്തിൻനിറംപോലെ
പെടുവിച്ചാത്മചേഷ്ടയും. ൨൯

മതി—(വിചാരിച്ചിട്ട) ആര്യപുത്രാ! അമ്മയെപ്പോലെതന്നെ
മകനും ആയി.

രാജാ—അനന്തരം മനസ്സിൻെറ മൂത്തപുത്രനും ഇദ്ദേഹത്തി
ൻെറ പൌത്രനുമായ അഹങ്കാരം ഇദ്ദേഹത്തെ ആലിം
ഗനം ചെയ്തു. അതിൽപിന്നെ പരമേശ്വരനായ ഇ
ദ്ദേഹം അകട്ടെ,

മൽപിതാജനനിദേഹജാതികൾ| മടിയുഭാര്യമമനന്ദനൻ
മൽപ്രിയംമമ ബലം കുലംധർമ്മാതി വിദ്യ മമബാന്ധവൻ
ഇപ്രകാരമഭിത്രപ്പന്നെങ്കിലു മവിദ്യയാൽമനമിയററിട്ടും
കല്പനാനുസരണം കിടന്നിറകിനാവു കണ്ടുകഴയുന്നതേ. ൩൦

മതി—ആര്യപുത്രാ! പരമേശ്വരനായ ഇദ്ദേഹം ഈ മഹാ
ദീർഘനിദ്രയിൽ ബോധഭ്രഷ്ടനായിക്കിടക്കുമ്പോൾ ഇ
നി പ്രബോധോൽപത്തി എങ്ങിനെയുണ്ടാകും.

രാജാ—(ലജ്ജയോടുകൂടി മുഖംതാഴ്ത്തി നിൽക്കുന്നു.)

മതി—ആര്യപുത്രൻ എന്താണിങ്ങനെ ലജ്ജിച്ചു നമിതശേ
ഖരനായി മിണ്ടാതെ നിൽക്കുന്നതു്?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

രാജാ—സ്ത്രീകളുടെ ഹൃദയം പ്രായേണ ഈൎഷ്യാകുലമാണു്. അതുകൊണ്ടു ഭേതിയുടെ അടുക്കൽ ഞാൻ എന്നെ ഒരു അപരാധിയെപ്പോലെ ശംകിക്കുന്നു.

മതി—(വിചാരിച്ചിട്ടു്) ആൎയ്യപുത്രാ! ധൎമ്മസ്ഥിതി വിടാതെ യഥായോഗ്യം പ്രവൎത്തിക്കുന്ന ഭൎത്താക്കന്മാരുടെ ഹൃദയത്തെ തടുക്കുന്ന സ്ത്രീകൾ വേറെയാണു്.

രാജാ—പ്രിയേ!

വ്യഗ്രപ്പെട്ടൊരൊനാളായ് വിരഹകലുഷയാ-
ണിന്നുശാന്ത്യാദിസന്ധി-
ച്ചുഗ്രത്വംതീൎന്നുവന്നെന്നരികിലുപനിഷ-
ദ്ദേവിമേവീടുമെന്നാൽ,
ജാഗ്രത്തുംസ്വപ്നവുംസുഷുപ്തിയുമതിരുകട-
ന്നെത്തുവൻമോക്ഷജന്മം
സ്വാഗ്രേസാധിക്കുവൻഞാൻ ഭേതിവിഷയമോഹം
വെടിഞ്ഞൊന്നിരുന്നാൽ. ൩.൧

മതി—ആൎയ്യപുത്രാ! ഇതുകൊണ്ടു കുലപ്രഭുവിൻെറ ദൃഢബന്ധത്തിൽ നിന്നു ഒരു മോചനം ഭേവിക്കയാണെങ്കിൽ അവിടുന്നു ഉപനിഷത്തുമായി നിത്യസഹവാസം ചെയ്യുന്നതും എനിക്കു നല്ല സമ്മതമാണു്

രാജാ—ആൎയ്യേ! ഭേതിക്കു ഇങ്ങിനെ പ്രസാദമാണെങ്കിൽ ചിരകാലംകൊണ്ടുള്ള നമ്മുടെ മനോരഥം സാധിച്ചു.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

എങ്ങിനെയെന്നാൽ;—

കായംബന്ധിച്ചുഭോഗിച്ചഖിലപതിജഗത്-
　　കാരണൻനിത്യനെത്തത്-
സ്വായത്തത്വം കെട്ടത്തിങ്ങിനെപൂരികളിലാക്കി-
　　ക്കൃതാന്തന്റെനേരേ
പായിക്കുംബ്രഹ്മമാററന്താക്കളെയിന്നിവിധിപോൽ
　　വിദ്യയാൽപ്രാണഹാനി
പ്രായശ്ചിത്തംനയിക്കാം പുരുഷനുപരമാ-
　　ത്മാവൊടൈക്യംകൊടുക്കാം. ൩൧

എന്നാൽ അട്ടെ. അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതിനു പ്രബോധോല്പത്തിക്കായി സഹായിക്കുന്നതിൽ ശമദമാദികളെ നമുക്കു നിയോഗിക്കാം.

(എന്ന് രണ്ടാളും പോയി.)

ഒന്നാമങ്കം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

രണ്ടാമങ്കം.

(അനന്തരം ദംഭം പ്രവേശിക്കുന്നു)

ദംഭം—മഹാമോഹമഹാരാജാവു് എന്നോട്ട് ഇപ്രകാരം ആജ്ഞാപിച്ചിരിക്കുന്നു. "അല്ലയോ വത്സ, ദംഭാ! വിവേകവും മന്ത്രിമാരും പ്രബോധോദയോൽപ്പത്തിയുടെ കാൎയ്യം തീൎച്ചയാക്കിക്കഴിഞ്ഞു. ശമദമാദികളെ അതാതു പുണ്യസ്ഥലങ്ങളിലേയ്ക്കു അയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. അതുകൊണ്ടു് നമുക്കു അത്യാസന്നമായിരിക്കുന്ന ഈ കുലക്ഷയത്തെ നിങ്ങൾ ജാഗരൂകന്മാരായി നിന്നു പരിഹരിക്കാൻ നോക്കണം. ആ ഭൂമിയിൽ മോക്ഷത്തിനു നല്ല വിളഭൂമിയായി "കാശി"യെന്നു പ്രസിദ്ധമായിരിക്കുന്ന ഒരു നഗരം ഉണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് ഉണ്ണി അവിടെപ്പോയി നാലു ആശ്രമങ്ങൾക്കും മോക്ഷത്തിനു വേണ്ട പ്രതിബന്ധങ്ങളെല്ലാം സംഭവിക്കുന്നതിനായി ശ്രമിച്ചാലും" എന്നു്. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ കാശി മിക്കവാറും നമ്മുടെ കീഴിലായിക്കഴിഞ്ഞു. എങ്ങിനെയെന്നാൽ, എന്നാൽ ആക്രമിക്കപ്പെട്ടിട്ടു ഇപ്പോൾ,

നൽതിങ്കൾക്കാന്തിതിങ്ങും നിശയിൽ നലമെഴും
വേശ്യമാരൊത്തുമദ്യം
മെത്തും മോദാൽക്കുടിച്ചുമ്മദനരണമണി-
ഞ്ഞാൎത്തിടും ധൂൎത്തരെല്ലാം
സിദ്ധൻഞാൻ ദീക്ഷിതൻഞാൻ സ്ഥിരമതിചിരമാ-
യാഹിതാഗ്നിദ്വിജൻഞാൻ
തത്വജ്ഞൻ താപസൻ ഞാനിതി പകലിൽ ജഗ-
ത്തൊക്കെവഞ്ചിക്കയായി.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(നോക്കിക്കൊണ്ട്)

ഇതാ ഒരു പാന്ഥൻ ഭാഗീരഥിയെ കടന്നു ഇങ്ങോട്ടു തന്നെ വരുന്നു.

ഇയ്യാറം കാഴ്ചയിൽ ഇപ്രകാരം ഇരിക്കുന്നു.

അഹംഭാവമാർന്നുജ്വലിക്കുന്നിതോവാ
നഹോവിശ്വമെല്ലാം വിഴുങ്ങുന്നിതോവാൻ
അഹംവാഗ്മിയെന്നാക്രമിക്കുന്നിതോവാൻ
മഹാബുദ്ധിയെന്നായ് ഹസിക്കുന്നിതോവാൻ? ൨

അതുകൊണ്ടു ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു നിശ്ചയമായിട്ടും ഇയ്യാൾ ദക്ഷിണരാഢാദേശത്തിൽനിന്നും വരികയാണ് എന്ന്. അതുകൊണ്ടു ഇയ്യാളോടു ചോദിച്ചാൽ ആത്മ അഹംകാരത്തിന്റെ വത്തമാനം അറിയാം.

(അനന്തരം അപ്രകാരമുള്ള അഹംകാരം പ്രവേശിക്കുന്നു.)

അഹംകാരം—ആശ്ചര്യം! ലോകത്തു മൂഢന്മാർ നിറഞ്ഞു എങ്ങിനെയെന്നാൽ

കേട്ടും പ്രാഭാകരത്തിൻ പരിചയമതുപെ-
റ്റില്ല, കൌമാരിലത്തെ
ത്തൊട്ടിട്ടില്ലിന്നുവാചസ്പതിയുടെ ഫണിത-
ത്തിന്റെവൃത്താന്തമില്ല
ദൃഷ്ടിക്കും ശേഷസൂക്തം പശുപതിമതവും
പെട്ടതില്ലാത്മതത്വം
കഷ്ടം ചിന്തിക്കുമോപി നഹഹ! സുഖമിരി-
ക്കുന്നുമർത്ത്യപ്പശുക്കൾ. ൩

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(നോക്കീട്ട്)

ഇവരാകട്ടേ അൎത്ഥജ്ഞാനലേശംകൂടാതെ വേദത്തെ അ ധ്യയനം ചെയ്യുന്നതിൽമാത്രം ആസക്തന്മാരായിക്കിടന്ന് വേ ദത്തെ ആകുലമാക്കി ചെയ്യുന്നവരാണ്.

(പിന്നെ മറ്റൊരിടത്തു ചെന്നിട്ട്)

ഇവരാകട്ടേ ഭിക്ഷയ്ക്കായിട്ടുമാത്രം സന്ന്യാസം ധരിച്ചു മു ണ്ഡികളായി വിദ്വന്മന്യന്മാരായി നടന്നു വേദാന്തശാസ്ത്രങ്ങ ളെ ക്ലേശിപ്പിക്കുന്നവരാണ്.

(ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു)

പ്രത്യക്ഷവിപരീതത്തെ
വാൎത്ഥം വേദാന്തശാസ്ത്രവും
സത്യപ്രമാണമെന്നാകിൽ
ബൌദ്ധനെന്താണുദോഷവും?

അതുകൊണ്ട് ഇവരോടു സംസാരിക്കുന്നവൎക്കു കൂടിയും മഹാ ദുരിതം സംഭവിക്കും.

(എന്നു വേറൊരിടത്തു ചെന്നിട്ട്)

ഈ ശൈവപാശുപതാദിമതസ്ഥന്മാരും കഷ്ടപ്പെട്ടു ന്യാ യശാസ്ത്രം അഭ്യസിച്ച പശുപ്രായന്മാരായ പാഷണ്ഡന്മാർ തന്നെ ഇവരുടെ സംഭാഷണംപോലും മനുഷ്യരെ മഹാ നര കത്തിൽ പതിപ്പിക്കും. അതുകൊണ്ടു ഇവർ കാഴ്ചയിൽപോലും ദൂരത്തിൽ പരിഹരിക്കപ്പെടേണ്ടവരാണ്.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(പിന്നെ ഒരിടത്തു ചെന്നിട്ട്)

ഇതാ!

തീരത്തായുന്നഗംഗാ തരളതരതരം
ഗാദ്ര്ശീതോപലത്തിൻ
ചാരത്തായാസനം ചേർത്തരികിൽ മരവിയും
ദർഭയും ദണ്ഡുമാന്നും
പാരംവൃദ്ധത്തിലഗ്രാംഗുലിയിൽ ജപപടം
ചേർത്തിരുന്നെണ്ണിയെണ്ണി
സ്സാരാതിദ്രാംഭികന്മാർ ധനികരൊടുപണം
തട്ടിടുന്നൊട്ടനേകം.

(പിന്നെ വേറൊരിടത്തു ചെന്നിട്ട്)

ഇവരും അവധൂതസന്യാസികൾ എന്നും വച്ചു ഉപജീവിക്കുന്ന ദ്വൈതാദ്വൈതോഭയമാർഗ്ഗഭ്രഷ്ടന്മാരാണ്

(പിന്നെ വേറൊരിടത്തു ചെന്നു നോക്കീട്ട്)

ഓ! ഭഗീരഥിക്കു ഏകദേശം അടുക്കലായിട്ടു ദ്വാരത്തിന്റെ പുരോഭാഗത്തിൽ അത്യുന്നതങ്ങളായ വേണുസ്തംഭങ്ങളെ നാട്ടി അലക്കി വിരിക്കയാൽ തുള്ളിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന അനേകം നേർത്ത വെള്ളപ്പട്ടുകളോടും അവിടവിടെയായിട്ടു വെക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന മാൻതോല്, കല്ല്, വിറക്, യാഗപാത്രങ്ങൾ, ഉരൽ, ഉലക്ക ഇവയോടും എപ്പോഴും നെയ്യുടെ ഗന്ധത്തോടു കൂടിയ ഹോമധൂമങ്ങളാൽ മലിനമാക്കപ്പെടുന്ന ആകാശമണ്ഡലത്തോടുംകൂടി ഇരിക്കുന്ന ഒരു ആശ്രമപദം കാണപ്പെടുന്നു. ഇതു് ആരുടേതായിരിക്കും. നിശ്ചയമായിട്ടും ഇതു ഒരു ഗൃഹസ്ഥാശ്രമിയുടെ ഗൃഹംതന്നെ ആയിരിക്കണം. ആട്ടേ, ഈ പരിശുദ്ധമായഭവനം നമുക്കു രണ്ടുമൂന്നുദിവസം താമസിക്കുന്നതിനു യോഗ്യമായിട്ടുള്ളതുതന്നെ (എന്നു് പ്രവേശത്തെ നടിക്കുന്നു)

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(നോക്കീട്ട്.) ഓഹോ!

ഒട്ടേറെഗ്ഗോപികൊണ്ടൊന്നിതിലമൊട്ടുകരം
കക്ഷ്യാവക്ഷസ്സു കണ്ഠം
തൊട്ടേവം താഴ്ത്തിച്ചുണ്ടെന്നിവയിൽമുതുകിലും
മുട്ടിലുംമുദ്രപൂണ്ട്
ചുട്ടററീടുംകുശാഗ്രം കുടുമയിലരയിൽകാ
തിലുംകൈയിലും ചേ-
ന്നിട്ടീവിദ്വാനിരിക്കുന്നൊരുവടിവുമെട്ടു-
ത്തമ്പിടുംദംഭതുല്യം.

അത്രേ ഇവന്റെ അടുക്കൽചെല്ലുകതന്നെ.

(അടുത്തുചെന്നിട്ട്)

അങ്ങേയ്ക്കു കുശലം ഭവിക്കട്ടേ!

(ദംഭം ഹും എന്നു ഇവനെ തടുക്കുന്നു.)

(വടുപ്രവേശിക്കുന്നു.)

വടു—ഓ ബ്രാഹ്മണാ! ദൂരത്തുതന്നെ നിൽക്കണേ! എന്തെന്നാൽ പാദശുദ്ധിചെയ്യാതെ ഈ ആശ്രമപദത്തിൽ പ്രവേശിക്കാൻ പാടില്ല.

അഹംകാരം—(കോപത്തോടുകൂടി) ഛേ! എടാ! പാപീ! നാം ഈ തുരുഷ്കദേശത്തു വന്നുപോയി. ഇവിടെ വൈദികനായ ഒരു അതിഥിയെ ഗൃഹസ്ഥന്മാർ പാദ്യാദികളെക്കൊണ്ടുപോലും പൂജിക്കുന്നില്ല.

(ദംഭം കയ്യെടുത്തു ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നു.)

വടു—പൂജ്യപാദത്തിൽനിന്നും ഇപ്രകാരം കല്പിക്കുന്നു:—

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

"ദൂരദേശസ്ഥനായ അങ്ങുന്റെ കുലശീലാദികൾ ഒന്നും ഇവിടെ നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലായിട്ടില്ല" എന്ന്.

അഹംകാരം—നമ്മുടെയും കുലശീലാദികൾ ഇപ്പോൾ പരീക്ഷയിലായയോ? കേട്ടാലും.

പേരാളുംഗൌഡദേശം‌വർമ്മരാലുമതി-
പ്രൌഢരാഢാപ്രദേശം
ഭൂരിശ്രേഷ്ഠാഭിധാനംഭവനമവിടെയുണ്ടു-
ത്തമൻതത്ര താതൻ
അയ്യന്മാരായനല്ലൂത്തരെയിവിടറിയാ-
താരുമില്ലായവക്കും
ധൈൎയ്യം ശീലം വിവേകം വിനയമിവകൾകൊ-
ണ്ടുത്തമോസത്തമൻ ഞാൻ.

(ദംഭം വടുവിനെ നോക്കുന്നു.)

വടു—(ചെമ്പുപാത്രത്തിൽ വെള്ളം എടുത്തിട്ടു.) സ്വാമിൻ! പാദശുദ്ധിചെയ്താലും!

അഹംകാരം—(ആത്മഗതം) അട്ടേ! എന്താ വിരോധം? അങ്ങിനെ ആവാം (അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ടു അടുക്കുന്നു)

ദംഭം—(പല്ലുകടിച്ചുംകൊണ്ടു) ഹോ! ദൂരത്തുതന്നെ നിൽക്കൂ. കുററടിച്ചു വിയൎപ്പുതുള്ളികൾ പതിക്കുന്നു.

അഹംകാരം—ആശ്ചര്യം ഈ ബ്രാഹ്മണ്യം അസാധാരണംതന്നെ.

വടു—ബ്രാഹ്മണാ! അങ്ങിനെതന്നെയാണ് അത്. എങ്ങനെയെന്നാൽ.

അടിമലർതന്നിലുമല്ലാം
പൊടിപുരളാതുള്ള ബ്രഹ്മമഹേന്ദ്രന്മാർ
വടിവൊടുവിഷ്ഠരമൈ
മുടിമണിദീപങ്ങളിവിടെയുഴിയുന്നു. ൧

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അഹംകാരം—(ആത്മഗതം) ഇതു ദംഭത്തിനു വസിപ്പാൻ തക്കതായ സ്ഥാനമാണു്. അതട്ടെ. ഈ ആസനത്തിൽ ഇരിക്കതന്നെ. (എന്നു് ഇരിക്കുവാൻ നടിക്കുന്നു.)

വടു—(തടുത്തുംകൊണ്ടു്) ഹേ! പാടില്ല. പാടില്ല. മഹാന്മാരുടെ ആസനത്തിൽ മററുള്ളവർ ഇരിക്കാറുണ്ടോ?

അഹങ്കാരം—ഛേ! പാപീ! ദക്ഷിണരാഢാദേശത്തിൽ മഹാപരിശുദ്ധന്മാരെന്നു പ്രസിദ്ധന്മാരായ ഞങ്ങൾക്കും ഈ ആസനത്തിൽ ഇരിക്കാൻ പാടില്ലെന്നോ?

എടൊ! കേൾക്കു.

അമ്മയ്ക്കന്വയശുദ്ധിയത്രതികവില്ലെന്നാൽ
മഹാവൈദിക-
ബ്രഹ്മജ്ഞന്മകൾതന്നെ വേൾക്കയതിനാൽഞാൻ താ-
തനേക്കാൾവരൻ.
അമ്മൽപ്രേയസിതന്നെയുംവെറുതെയെൻ സ്യാല-
ന്റെമിത്രത്തിനു-
ള്ളമ്മാവന്റെമകൾക്കുവന്നൊരപവാദത്താൽ
പുറത്താക്കിഞാൻ. ൯

ദംഭം—ഹേ! ബ്രാഹ്മണ! അതെല്ലാം അങ്ങിനെയാണെങ്കിലും നമ്മുടെ സ്ഥിതി ഭവാൻ അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. എങ്ങിനെയെന്നാൽ,

മുന്നംഞാൻവിധിതന്റെ മന്ദിരമതിൽ
ചെന്നേനൊരുനാൾമുദാ
മുന്നിൽകണ്ടുമുനീന്ദ്രരാസനമുടൻ
വിട്ടിട്ടെണീററീടിനാർ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പിന്നീടപ്പരമേഷ്ടിയെൻെറ കുശലം
ചോദിച്ചടൻശ്രോമയും
തന്നാൽ തൻതുടശ്ശുദ്ധിചെയ്തവിടെമാം
മുത്തോട്ടിരുത്തീടിനാൻ.

അഹങ്കാരം—(ആത്മഗതം) ഹാ! ദാംഭികബ്രാഹ്മണൻെറ തിപ്രസംഗം ആശ്ചര്യമായിരിക്കുന്നു. (വിചാരിച്ചിട്ട്) ല്ലെങ്കിൽ ഇവൻ ദംഭംതന്നെയാണ്. (കോപത്തോടുകൂ ഏടാ! നീ ഇപ്രകാരം ശഠിക്കുന്നുവോ?

അരാഖണ്ഡലനെന്നവൻ പറകനീയ-
ബ്ജോത്ഭവൻതന്നെയി-
ന്നാരാണാദിമുനീന്ദ്രരത്ഭവ ഭൂമി-
ന്നേതാണതോർത്തീടുക
നേരേനൂറുമഹേന്ദ്രരോ കമല-
ജന്മാരോ മുനിപ്രോത്തമ-
ന്മാരോതന്നവരട്ടെ മാമകതപോ
വൃത്തിക്കതോർത്തില്ലനീ.

ദംഭം—(നോക്കി. ആനന്ദത്തോടുകൂടെ) ഓ! നമ്മുടെ മുത്തശ്ശനാ ആര്യാഹംകാരം അല്ലേ! അല്ലയോ ആര്യ! ലോഭത്തി ൻെറ പുത്രനായ ഈ ദംഭം അങ്ങേ അഭിവാദനം ചെ യ്യുന്നു.

അഹംകാരം—ഉണ്ണീ! ദീർഘായുസ്സായി ഭവിച്ചാലും. ഉണ്ണിയെ ഞാൻ ദ്വാപരയുഗാവസാനത്തിൽ വച്ചു ബാലനായി രുന്നപ്പോൾ കണ്ടതാണ്. ഇപ്പോൾ വളരെക്കാലമാ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ത്തുകൊണ്ടും വാൎദ്ധക്യത്തിന്റെ ആക്രമണത്താലും അത് നല്ലവണ്ണം ഓൎമ്മയിൽ വരുന്നില്ല.

എന്നാൽ ഉണ്ണിയുടെ പുത്രനായ അന്യതത്തിന്നു ക്ഷേമം തന്നെയല്ലെ?

ദംഭം—അതെ അവനും മഹാമോഹത്തിന്റെ കല്പനപ്രകാരം ഇവിടെത്തന്നെ താമസമാണു്. അവനോടു വേർപെട്ടു ഞാൻ ഒരു മുഹൂൎത്തമെങ്കിലും ജീവിക്കയില്ല.

അഹംകാരം—എന്നാൽ ഉണ്ണിയുടെ അച്ഛനമ്മമാരായ ലോഭവും തൃഷ്ണയും സുഖമായിരിക്കുന്നുവോ?

ദംഭം—അതെ, അവരും ഇവിടെത്തന്നെയുണ്ടു്. അവരോടു കൂടാതെ ക്ഷണകാലമെങ്കിലും ജീവിക്കാൻ എനിക്കു ശക്തിയില്ല. എന്നാൽ അയ്യമിശ്രർ ഇവിടത്തോളം ദയചെയ്തു എഴുന്നള്ളിയതു എന്തുദ്ദേശിച്ചായിരിക്കും.

അഹംകാരം—ഉണ്ണീ! മഹാമോഹത്തിന്നു വിവേകത്തിങ്കൽ നിന്നും മഹത്തായ അനൎത്ഥം സംഭവിക്കാനിരിക്കുന്നതായി കേൾക്കയുണ്ടായി. അതുകൊണ്ടു് ആ വസ്തുതയെ അറിയാം എന്നുവച്ചാണു ഇത്രത്തോളം വന്നതു്.

ദംഭം—എന്നാൽ അയ്യനു സ്വാഗതംതന്നെ ഭവിച്ചു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ മഹാമോഹമഹാരാജാവു് സ്വൎഗ്ഗലോകത്തുനിന്നും ഇവിടുത്തേയ്ക്കു എഴുന്നള്ളുന്നതായി കേൾക്കുന്നു. എന്നുതന്നെയുമല്ല ആ തിരുമേനി വാരാണസിയെത്തന്നെ രാജധാനിയായിട്ടും നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതായി ഒരു കിംവദന്തിയും ഉണ്ടു്.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അഹംകാരം—എന്നാൽ എന്തായിരിക്കും മഹാമോഹം എല്ലാംകൊണ്ടും കാശിയിൽതന്നെ അവസ്ഥിതി ചെയ്യുന്നതിൻെറ കാരണം?

ദംഭം—ആര്യ! വിവേകപ്രതിബന്ധത്തിനായിത്തന്നെയാണു്. എങ്ങിനെയെന്നാൽ—

നിത്യത്വമാന്നശിവമന്ദിരമായകാശി
വിദ്യാപ്രബോധപരമാകരമാകയാലേ
അത്യന്തമന്വയമറുപ്പതിനാവിവേക
മർത്ഥിക്കയാണിവിടെയന്വഹമാവസിപ്പാൻ. ൧൭

അഹംകാരം—(ഭയത്തോടുകൂടെ) അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ ഇതിൻെറ പ്രതീകാരം വളരെ ദുസ്സാദ്ധ്യമായിട്ടുള്ളതാണു്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ—

കാമാരിയായ കരുണാപരമൂർത്തി സത്താം
ധാമാപ്രബോധമിയലാത്തജനത്തിനെല്ലാം
ഛാമന്ന സംസൃതിഭയഭ്രമതാരകാഖ്യ
മാമന്ത്ര മന്ത്യദശയോതീടുമല്ലൊ. ൧൮

ദംഭം—ഇതു വാസ്തവം തന്നെയാണു്. എങ്കിലും കാമക്രോധാദികളാൽ പരിഭൂതന്മാരായിരിക്കുന്ന ജനങ്ങളുടെ വിഷയത്തിൽ അതു് വിചാരിക്കാനില്ല. അപ്രകാരമാണല്ലൊ വൈദികന്മാർ പറയുന്നതു്.

ഹസ്തങ്ങളുംഘ്രികളുമന്തരവും നിലയ്ക്കു
നിർത്തി ക്രമേണ നിഗമങ്ങളും പഠിച്ചറിഞ്ഞു,
കീർത്തിപ്പെടുന്നപടി ദാനമൊടും തപസ്സിൽ
വർത്തിപ്പവർക്കു വരതീർത്ഥഫലം ഭവിക്കും. ൧൯

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(അണിയറയിൽ)

ഭോ! ഭോ! മഹാജനങ്ങളെ! മഹാമോഹമഹാരാജാവി ൻെറ എഴുന്നള്ളത്തു ഇതാ! അടുത്തായിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട്,

പാടീരത്തിൻദ്രവത്താൽ സ്ഫടികമണിനിലം
ശുദ്ധമാക്കട്ടെ, യന്ത്രം
മൂടാതെല്ലാഗൃഹത്തിൻ ചുഴലചുമൊഴുകീ
ടട്ടെ വാരിപ്രവാഹം,
നാടെങ്ങും നന്മണിത്തോരണനിരകൾ നിര-
ക്കട്ടെ, സൌധാലയത്തിൻ
കോടിക്കിന്ദ്രായുധംപോൽ കൊടികളിഹപറ-
ക്കട്ടെ പട്ടാംബരത്താൽ. ൧൭

ദംഭം—എഴുന്നള്ളത്തു വളരെ അടുത്തെത്തിയിരിക്കുന്നു. അ തുകൊണ്ട് അവിടുന്നുചെന്ന് എതിരേററു ബഹുമാനി ക്കണം.

അഹങ്കാരം—എന്നാൽ അങ്ങിനെയാകട്ടെ.

(എന്നു രണ്ടുപേരും പോയി)

പ്രവേശകം കഴിഞ്ഞു.

—:*:—

(അനന്തരം മഹാമോഹം പരിവാരങ്ങളോടുകൂടെ പ്രഭാവത്തെ നടിച്ചു കൊണ്ടു പ്രവേശിക്കുന്നു.)

മഹാമോഹം—ആശ്ചര്യം! മന്ദബുദ്ധികളുടെ അന്ധതയ്ക്കു് ഒര തിർത്തിയുമില്ല. എങ്ങനെയെന്നാൽ,

പൃഥുതനുവിതിൽനിന്നു ഭിന്നമാത്മാ-
വ്വുതഫലമൊക്കെയശിക്കുമന്യമെങ്കിൽ
ഇതു ഗഗനതരുക്കൾ പൂത്തുപുഷ്ടം
മധുരഫലം തരുമെന്നമോഹമല്ലേ?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഈ ദുർബ്ബുദ്ധികൾ സ്വകണ്ഠകല്പിതങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളെ ദൃഢമായി വിശ്വസിച്ചുംകൊണ്ടു ലോകത്തെ മുഴുവൻ അബദ്ധത്തിൽ ആക്കുന്നു. എങ്ങിനെയെന്നാൽ,

യാതൊന്നില്ലാത്തതുണ്ടെന്നതിനെ വെറുതെ
വാചാലരാമാസ്തികന്മാ-
രോതിക്കൊണ്ടുള്ളതോതുന്നപരരെയഖിലം
ധിക്കരിക്കുന്നുവല്ലോ
ഈ തത്വംനിങ്ങളോർത്തീടുവിനുടലുവെടി-
ഞ്ഞിട്ടഹോ ജീവനാകും
ഭൂതത്തിൻ പാകശക്തിപ്പൊരുളിനെയൊട്ടുവിൽ
കണ്ടതാരാനുമുണ്ടോ? ൧൯

അത്രമാത്രമല്ല ഇവർ കേവലം ലോകത്തെയല്ല അവരെയുംകൂടി വഞ്ചിക്കുന്നവരാണ്. എങ്ങിനെയെന്നാൽ,

ഒപ്പം ദേഹത്തിലാസ്യാദികളവയവമി-
(ന്നേതു ജാതിക്രമംപി
ന്നിപ്പെണ്ണിപ്പൊന്നിവന്റേതിവയിലുമറിയു-
ന്നീല നാം ഭേദമേതും
നിഷ്പ്പക്ഷം നിഗ്രഹിച്ചീടുക നിജപരദാ-
രങ്ങളെസ്സംഗമിക്കെ-
ന്നിപ്പക്ഷത്തിങ്കലെണ്ണുന്നിതു ചില ഗുണദോ-
ഷങ്ങൾ നിഷ്പൌരുഷന്മാർ. ൨൦

(വിചാരിച്ചിട്ട് ശ്ലാഘയോടുകൂടെ)

സർവ്വപ്രകാരത്തിലും ലോകായതംതന്നെ ശാസ്ത്രം. അതിലാകട്ടെ പ്രത്യക്ഷംതന്നെ പ്രമാണം. പൃഥിവ്യപ്തേജോവാ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ക്കൾതന്നെ തത്വങ്ങൾ. അൎത്ഥകാമങ്ങൾതന്നെ പുരുഷാൎത്ഥങ്ങൾ. ഭൂതങ്ങൾതന്നെ ചൈതന്യമായി പരിണമിക്കുന്നു. പരലോകം ഇല്ല. മരണംതന്നെ മോക്ഷം. ഇപ്രകാരമുള്ള ആ ശാസ്ത്രം നമ്മുടെ അഭിപ്രായത്തെ അനുസരിച്ചു ബൃഹസ്പതിയാൽ നിൎമ്മിച്ചു ചാൎവ്വാകനായിട്ടു സമൎപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണു്. അവൻ ശിഷ്യോപശിഷ്യപരമ്പരയായി ഈ ലോകത്തിൽ പ്രചാരപ്പെടുത്തീട്ടുള്ളതുമാകുന്നു,

(അനന്തരം ചാൎവ്വാകനും ശിഷ്യനും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ചാൎവ്വാകൻ—വത്സാ നീ അറിയുന്നുവോ? രാജനീതി ഒന്നു തന്നെയാണുവിദ്യ. അതിൽതന്നെ സംഗതി അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. വേദമാകട്ടെ വെറും ഉന്മത്തപ്രലപനമാണു്. നീ നോക്കൂ!

കെട്ടുകൎത്തൃകരണക്രിയാദി, കൈ-
വിട്ടുമധ്വരികൾ വിണ്ണുമേവുകിൽ
കാട്ടുതീയതിലെരിഞ്ഞ കായ്മരം
വാട്ടമെന്നി വഴിയേഫലം തരും.

എന്നു തന്നെയുമല്ല,

മഖത്തിൽകൊന്ന പശുവും
സുഖിക്കും ദ്യോവിലെങ്കിലോ
മഖകൃത്തച്ഛനെ സ്വൎഗ്ഗ-
സുഖമോൎത്തു വധിക്കുമോ?

പിന്നെയും

തിട്ടമായ്മൃതജനങ്ങളംബുവിൽ
തുട്ടുകണ്ടു തെളിയുന്നവെങ്കിലോ
കെട്ടദീപമതിലെണ്ണപിന്നെയും
വിട്ടിടുമ്പോൾ വിലസേണ്ടതല്ലയോ? പ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ശിഷ്യൻ—ആചാര്യ്യാ! പുരുഷന്റെ പരമമായ തത്വം ഇതാണെങ്കിൽ ഈ വൈദികന്മാർ "തിന്നുന്നതെന്തിന്? കുടിക്കുന്നതെന്തിന്?" എന്നും വച്ച് ആത്മാവിനെ അത്യന്തം ഭയങ്കരങ്ങളായ പാരകം സന്താപനം ഷഷ്ഠകാലം മുതലായ വ്രതങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഇത്ര ക്ലേശിപ്പിക്കുന്നതു എന്തിനായിട്ടാണ്.

ചാർവാകൻ—ഓരോ ധൂർത്തന്മാർ എഴുതിക്കൂട്ടിയ ശാസ്ത്രങ്ങളാൽ വഞ്ചിക്കപ്പെട്ടവരായ മൂർഖന്മാർക്കു ഇതു ആശാമോദകഭക്ഷണത്തിൽ ഉള്ള തൃപ്തിയാണ്. നീ നോക്കൂ!

കെട്ടിക്കക്ഷംവരെയ്ക്കും കുളുർമുലയുഗള-
ക്കുന്നമത്തന്തരംഗം
പൊട്ടിക്കുംപോലെപൂവേണികളുടെ പുറിരം-
ഭ്രത്തിലിന്നെത്രസൌഖ്യം
ഓട്ടിൽചോറൊട്ടുപോസം വ്രതമതിവെയിലും
ൗം തുട്ടമായിട്ടചുമ്മാ-
വാട്ടിക്കായംവരട്ടുംവികടമതികൾതൻ-
വൃത്തമിന്നെത്രകഷ്ടം. ൨൨

ശിഷ്യൻ—ആചാര്യ്യ! ഇങ്ങനെയാണല്ലോ തൈർത്ഥികന്മാർ പറയുന്നതു്.

"ദുഃഖമിശ്രമായിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു സംസാരസുഖം ത്യാജ്യമായിട്ടുള്ളതാണ്" എന്ന്.

ചാർവാകൻ—(ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു) ഹാ! നരപശുക്കളുടെ ദുർബ്ബുധിവിലാസം ആശ്ചര്യംതന്നെ.

ഇതാണിതല്ലാമൌഢ്യവ്യസനമിച്ചേർന്നുംവിഷയമാം
പ്രധാനാന്തസ്സൌഖ്യംപുരുഷനൊരുവൻകൈവെടിയുമോ?
സിതാന്നസ്സത്താകുന്നരിയിലുമികണ്ടിട്ടുവെറുതേ
ഹിതാർത്ഥം ചിന്തിച്ചാലരിയവരിനെല്ലാരുകളയും? ൨൩

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മഹാമോഹം—ഓ അധികനേരമായി യുക്തിയുക്തമായിട്ടുള്ള മൊഴികൾ കർണ്ണാനന്ദത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. (നോക്കീട്ട്) ആശ്ചര്യം! നമ്മുടെ പ്രിയമിത്രമായ ചാർവാകൻ അല്ലേ?

ചാർവാകൻ—(നോക്കീട്ട്) ഇതാ! മഹാമോഹമഹാരാജാവ് (അടുത്തുചെന്നിട്ട്) മഹാരാജാവു ജയിക്കട്ടേ! ജയിക്കട്ടേ!! ഇതാ ചാർവാകൻ നമസ്കരിക്കുന്നു.

മഹാമോഹം—ചാർവാകന്നു സ്വാഗതം. ഇവിടെ ഇരിക്കാം.

ചാർവാകൻ—തിരുമേനീ! ഇതു കലിയുടെ സാഷ്ടാംഗനമസ്കാരമാണ്.

മഹാമോഹം—അല്ല കലിക്കു മംഗളം നിർവിഘ്നമായിരിക്കുന്നല്ലോ.

ചാർവാകൻ—തിരുമേനിയുടെ പ്രസാദത്താൽ എവിടെയും മംഗളം തന്നെ. കർത്തവ്യശേഷത്തേയും കൂടി സാധിച്ചുകൊണ്ട് തിരുമേനിയുടെ തൃപ്പാദത്തെ സന്ദർശിക്കണമെന്നു കലി ഇച്ഛിക്കുന്നു.

എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ,

ഔന്നത്യംകലരുന്നരാതിനിവഹന്നത്തി-
ന്നേകുമാജ്ഞയ്ക്കുതാൻ
മുന്നിട്ടെങ്കിൽ മുടിച്ചുകാര്യമഖിലം
മുക്കംമുഖശ്രീയൊടും
സന്നാതങ്കമണഞ്ഞു സന്നിധിമുദാ
പാർക്കംപടിക്കുന്നതെസാ
ധന്യൻതൻപ്രഭുവിൻെറ പാദകമലം
പിൽപാട്ടകൂപ്പുന്നപോൽ.

മഹാമോഹം—എന്നാൽ ആ കലി ഇപ്പോൾ എന്തെല്ലാം കാര്യങ്ങൾ സാധിച്ചിരിക്കുന്നു.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ചാൎവ്വാകൻ—തിരുമേനി!

വേദാൎത്ഥപദ്ധതിവെടിഞ്ഞു വെളിക്കു ചുമ്മാ
ബോധിച്ചമട്ടിൽമരുവുന്ന മഹാജനങ്ങൾ
നാഥപ്രസാദമതുതന്നതിനുള്ളമൂലം
സാധിച്ചതിന്നുകലിയല്ലയ ഞാനുമല്ല. ൨൭

അതിൽ ഉത്തരദേശീയന്മാരും പാശ്ചാത്യന്മാരും കേവലം വേദത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചുതന്നെ കഴിഞ്ഞു. പിന്നെ ശമദമാദികളുടെ കഥ പറയേണ്ടതുണ്ടോ? ഇതരദേശങ്ങളിലും മിക്കവാറും ഇപ്പോൾ വേദങ്ങൾ അഹോവൃത്തിക്കുള്ള ഉപായമായിട്ടുതന്നെ തീൎന്നിട്ടുണ്ട്. ബൃഹസ്പത്യാചാൎയ്യർ പറയുംപ്രകാരംതന്നെ.

അത്രയീപഠനമഗ്നഹോത്രമോ
ടത്രിദണ്ഡമഥഭസ്മക്ഌപ്തിയും
ബുദ്ധിയും ബലവുമററവൎക്കെഴും
നിത്യവൃത്തിയതിനെന്നുശീഷ്മരി. ൨൮

അതുകൊണ്ട് കുരുക്ഷേത്രം മുതലായ ദിക്കുകളിൽ വിദ്യയുടെയോ പ്രബോധത്തിൻെറയോ ഉൽപ്പത്തിയെ തിരുമനസ്സിന്നു സ്വപ്നത്തിൽപോലും ശങ്കിക്കാനില്ല.

മഹാമോഹം—ചെയ്തതു വളരെ നന്നായി. പ്രസിദ്ധമായ അ പുണ്യസ്ഥലത്തെ വ്യൎത്ഥീകരിച്ചതു സാമാന്യമായ സംഗതിയല്ല.

ചാൎവ്വാകൻ—തിരുമേനി! വേറെ ഒന്നുകൂടി ഉണൎത്തേണ്ടതുണ്ട്

മഹാമോഹം—എന്താണതു്?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ചാവ്വാകൻ — വിഷ്ണുഭക്തിയെന്ന പേരായിട്ട ഒരു മഹാനുഭാവയായ യോഗിനിയുണ്ട്. അവളുടെ സഞ്ചാരത്തെ കലി മിക്കവാറും കുറച്ചിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും അവളാൽ അനുഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടവരുടെ സന്താനങ്ങളെ എതിൎത്തുനോക്കുന്നതിനുപോലും നമുക്ക ശക്തിയുണ്ടാകുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട ഈ കാൎയ്യത്തിൽ തിരുമേനി നല്ലവണ്ണം ആലോചിക്കേണ്ടതാണ്.

മഹാമോഹം—(ഭയത്തോടുകൂടെ ആത്മഗതം, പ്രസിദ്ധമായ മാഹാത്മ്യത്തോടുകൂടിയ ഈ യോഗിനി സ്വഭാവേനതന്നെ നമ്മുടെ ശത്രുവും ജയിപ്പാൻ വളരെ പ്രയാസം ഉള്ളവളും ആണ. അതെട്ടെ (പ്രകാശം) ഭദ്രാ! ഈ ശങ്ക വെറുതെയാണ്. കാമക്രോധാദികളായ ശത്രുക്കൾ ഇരിക്കുമ്പോൾ ഇവളുടെ ഉദയം എവിടെ ഉണ്ടാകും?

ചാവ്വാകൻ—ഇതു സത്യംതന്നെ. എങ്കിലും ശത്രു എത്രതന്നെ നിസ്സാരനായിരുന്നാലും ജയകാംക്ഷിക്കു ഉദാസീനത വിചാരിപ്പാൻ പാടില്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ-

കാലക്രമേണാവളരും ലഘുവൈരിയുംഭ്ര-
പാലക്കുപിന്നെയതിദുസ്സഹമായ്‌ഭവിക്കും
കാലിൽതറച്ചചെറുകണ്ടകരേഖപോലും
കാലാന്തരത്തിലധികം കഠിനപ്പെടുന്നു. ൨൭

മഹാമോഹം —

(ഞണിയറയിലേക്ക നോക്കീട്ട്

ആരവിടെ?

(ഹരിക്കാരൻ പ്രവേശിച്ചിട്ട്

തിരുമേനി കല്പിച്ചാലും!

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മഹാമോഹം—എടൊ അസത്സംഗാ! കാമക്രോധമദമാത്സ ര്യാദികളെ അറിയിക്ക. വിഷ്ണുഭക്തിയെന്ന ആ യോഗി നിയെ ഭവാന്മാർതന്നെ ഊർജ്ജിതമായി അപായപ്പെടു ത്തണമെന്ന്.

ഹരിക്കാരൻ—കല്പനപോലെ. (എന്നുപോയി)

(അനന്തരം എഴുത്തുംകൊണ്ടു പുരുഷൻ പ്രവേശിക്കുന്നു)

പുരുഷൻ—ഞാൻ ഉല്ക്കലദേശത്തിൽനിന്നും വരികയാണ്. അവിടെ സമുദ്രതീരത്തിനു സമീപമുള്ള പുരുഷോത്തമം എന്ന ക്ഷേത്രത്തിലെ അധിപതികളായ മദമാനന്മാർ എന്നെ മഹാരാജാവിന്റെ സന്നിധാനത്തിലേക്കു ക ല്പിച്ചയച്ചിരിക്കുന്നു. (നോക്കീട്ട്) ഇതാ! കാശി. ഇതാ കൊട്ടാരം. കടന്നുചെല്ലുകതന്നെ. (എന്നുചെന്നിട്ട്) ഇ താ മഹാരാജാവു ചാർവാകനുമായി എന്തോ മന്ത്രിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ അടു ക്കൽ ചെല്ലുകതന്നെ (എന്നു അടുത്തിട്ട് മഹാരാജാ വു ജയിക്കട്ടേ! ജയിക്കട്ടേ!! ഇതാ ഒരു എഴുത്തു തിരുമേ നി തൃക്കൺപാർത്താലും!

മഹാമോഹം—(എഴുത്തുവാങ്ങീട്ട് നീ എവിടെനിന്നും ആണ്?

പുരുഷൻ—അടിയൻ പുരുഷോത്തമത്തിൽനിന്നും വരികയാ ണ്.

മഹാമോഹം—(ആത്മഗതം) കാര്യം അപകടത്തിൽ വരുമോ (പ്രകാശം) ചാർവാകാ! ഭവാൻ പോയാലും. ചെയ്യേണ്ട കാര്യങ്ങളിൽ നല്ല ഊർജ്ജിതമായിരിക്കണം.

ചാർവാകൻ—തിരുമേനിയുടെ കല്പനപോലെ. (എന്നുപോയി

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മഹാമോഹം—(എഴുത്തുവായിക്കുന്നു)

സ്വസ്തിശ്രീ.

വാരാണസിയിൽ എഴുന്നരുളിയിരിക്കുന്ന മഹാരാജാധിരാജനായ മഹാമോഹമഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ തൃപ്പാദങ്ങളിൽ പുരുഷോത്തമക്ഷേത്രത്തിൽ നിന്നും മദമാനന്മാർ സാഷ്ടാംഗനമസ്കാരംചൂപ്പം ഉണർത്തിച്ചുകൊള്ളുന്നതു്. ഇവിടെ മംഗളത്തിന്നു കുറവില്ല. ഒന്നു അറിയിച്ചുകൊള്ളുന്നു. ദേവി ശാന്തി മാതാവായ ശ്രദ്ധയുമായിട്ടു വിവേകത്തിന്റെ ദൂത്യത്തെ സ്വീകരിച്ചിട്ടു വിവേകത്തോടു ഉപനിഷത്തിനെ യോജിപ്പിക്കുന്നതിനായിട്ടും ആ ദേവിയായ ഉപനിഷത്തിനെ രാവും പകലും ബോധനകൾ ചെയ്യുവരികയാണു്. അതുതന്നെയല്ല, ധർമ്മം കാമസഹചരനായിരിക്കുന്നുവെങ്കിലും വൈരാഗ്യാദികളുടെ ചില ദുർബോധനകൾക്കുടിയുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. എന്തെന്നാൽ ഇപ്പോൾ കാമന്റെ അടുക്കൽ നിന്നും തെററി ധർമ്മത്തിന്നു ചില ഗൂഢമായ സഞ്ചാരങ്ങൾ ഉണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു ഇപ്പറഞ്ഞ സംഗതികളെ വിചാരിച്ചിട്ടു ശേഷത്തിന്നു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടുതന്നെ പ്രമാണം.

മഹാമോഹം—(ക്രോധത്തോടുകൂടെ) ഛേ! ഈ മഹാമൂഢന്മാർ ശാന്തിയിൽനിന്നുപോലും ഇപ്രകാരം ഭയപ്പെടുന്നുവോ? ഇവർ എവിടെ ഭരിക്കാൻ പോകുന്നു? എങ്ങിനെയെന്നാൽ

സ്രഷ്ടാച്ചുംസ്സൃഷ്ടിസന്നദ്ധതയൊടുമരു-
വീടുന്നു, രക്ഷാരിദേവൻ,
തുഷ്ട്യാഗൌരീകരാലിംഗനകലിതസുഖം
കണ്ണുറച്ചുണ്ണിച്ചിടുന്നു

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മട്ടാർമാതിൻകപോലസ്ഥലമകരമെഴും
മാറിടംപൂണ്ടദൈത്യ-
ദ്വിട്ടും നേരേശയിക്കുന്നുദധിയിലിതരന്നെ-
ന്തഹോശാന്തിപിന്നെ. ൨൪

(പുരുഷനോടായിട്ട്)

എടോ ജാല്മാ! നീ പോയി വേഗത്തിൽ കാമൻെറ അടുക്കൽ എത്തി നമ്മുടെ ആജ്ഞാപനത്തെ അറിയിക്കുക. എന്തെന്നാൽ "ധർമ്മം മഹാദുരാശയനാണെന്നു കേട്ടിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഒരു ക്ഷണനേരമെങ്കിലും ഇനി അവനെ വിശ്വസിക്കാൻപാടില്ല. അവനെ ദൃഢമായ ബന്ധനത്തിൽവച്ചുകൊള്ളേണ്ടതാണ്" എന്ന്.

പുരുഷൻ—തിരുമേനിയുടെ കല്പനാപോലെ. (എന്നുപോയി.)

മഹാമോഹം—(ആത്മഗതം) ശാന്തിയുടെ വിഷയത്തിൽ എന്താണുപായം? അല്ലെങ്കിൽ വേറെ ഉപായം ആവശ്യമില്ല. ഈ വിഷയത്തിൽ ക്രോധലോഭങ്ങൾ തന്നെ മതിയാകുന്നതാണ്. (പ്രകാശം) ആരവിടെ?

(ഹരിക്കാരൻ പ്രവേശിച്ചിട്ട)

ഹരിക്കാരൻ—തിരുമേനി കല്പിച്ചാലും!

മഹാമോഹം—ക്രോധത്തേയും ലോഭത്തേയും വിളിക്കുക.

ഹരിക്കാരൻ—കല്പനപോലെ (എന്നുപോയി)

(അനന്തരം ക്രോധവും ലോഭവും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ക്രോധം—ഇങ്ങിനെ കേൾക്കുന്നു. ശാന്തിശ്രദ്ധാവിഷ്ണുഭക്തികൾ മഹാരാജാവിനോടു ശത്രുത പ്രവർത്തിക്കുന്നു എന്ന്.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ആശ്ചര്യം! ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ഇവരും ആത്മാപേക്ഷകൂടാതെ എങ്ങിനെ പ്രവൎത്തിക്കും? എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ,

കണ്ണുംകാണാതെയാക്കാം സപദിജഗതിഞാൻ
കാതുകേൾക്കാതെയാക്കാം
തിണ്ണംമബോധംകെടുക്കാം ധൃതിയിലൊരുവനെ
ത്തീരെ നിസ്സാരനാക്കാം
എണ്ണിത്താൻകാണുമോനല്ലവ, നയവചനം
കേൾക്കുമോനല്ലധീമാൻ?
പാണ്ഡിത്യംപാരമുണ്ടെങ്കിലുമതുസമയ
ത്തോൎക്കുമോപാൎക്കിലെന്നെ? ൧൯

ലോഭം—എടോ! എന്നാൽ ആക്രമിക്കപ്പെട്ടവർ മനോരഥനദിയുടെ പ്രവാഹങ്ങളെത്തന്നെ കടക്കുന്നില്ലല്ലോ. പിന്നെ, ശാന്ത്യാദികളെ വിചാരിക്കയെങ്കിലും ചെയ്യുമോ? സഖെ! കണ്ടാലും.

ഏററംമാനാൎദ്രഗണ്ഡസ്ഥലമിയലുമിഭ
ക്കൂട്ടമിന്നുണ്ടെനിക്കാ-
ക്കാററിൻവേഗത്തെവെല്ലും കുതിരകളിവയി
ങ്ങുണ്ടു, വാങ്ങാനുമുണ്ട്
മുററുംമററുള്ളതുണ്ടിന്നതുചിലതുവരാ
നുണ്ടുവേണ്ടുന്നതെന്നും
ചെററല്ലാതുള്ളചിന്താശിഥിലഹൃദയരിൽ
ശാന്തിതൻഗന്ധമുണ്ടോ? ൨൦

ക്രോധം—സഖെ! നമ്മുടെ പരാക്രമത്തെ ഭവാൻ അറിയുന്നില്ലേ?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ത്വഷ്ടാവിൻപുത്രനാംവൃത്രനെ വലമഥനൻ
കൊന്നു, ചന്ദ്രാൎദ്ധചൂഡൻ
സ്രഷ്ടാവിൻമൌലിഖണ്ഡി ച്ചുജതനയസുതോ
ന്മാഥിയായ്ഗാഥിസൂനു

എന്നുതന്നെയല്ല,

ഒട്ടേറുംവിദ്യയോനല്ലമലചരിതമോ
കീൎത്തിയോപൌരുഷത്തിൽ-
പെട്ടേറുംപുഷ്ടിയോപൂണ്ടൊരുകുലവുമുടൻ
പെട്ടെന്നാൻനഷ്ടമാക്കാം. ൩൭

ലോഭം—തൃഷ്ണേ! ഇവിടെ.
തൃഷ്ണ—(പ്രവേശിച്ചിട്ടു) ആൎയ്യപുത്രൻ എന്തുകല്പിക്കുന്നു?
ലോഭം—പ്രിയെ! കേൾക്കുക:—

വീടുംവഖ്യാതനാടുംവിവിധനഗരവും
ദ്വീപവുംശോഭതേട്ടം
കാട്ടുംകാംക്ഷിച്ചുകണ്ണിച്ചധികമധികമായ്
ചിന്തയേന്തുംജനാനാം
ഗാഢംതൃഷ്ണേകനിഞ്ഞെന്നൽഭവതിനിജവപു-
സ്സുംനിവൎത്തിട്ടപിന്നെ
കോടിബ്രഹ്മാണ്ഡഭാണ്ഡംവരികിലുമരികിൽ
ശാന്തിഗന്ധിപ്പതുണ്ടോ? ൩൮

തൃഷ്ണ—ആൎയ്യപുത്ര! ഞാൻ സ്വഭാവേന തന്നെ ഈ കാൎയ്യത്തിൽ എല്ലായ്പോഴും ഏൎപ്പെട്ടിരിക്കുന്നവളാണ്. ഇപ്പോൾ ആൎയ്യപുത്രന്റെ ആജ്ഞകൂടിയുള്ളതുകൊണ്ടു ഇനി ഞാൻ അനേകകോടി ബ്രഹ്മാണ്ഡങ്ങൾ സിദ്ധിച്ചാലും ഉദരത്തെ പൂരിപ്പിക്കുന്നതല്ല.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ക്രോധം—ഹിംസെ! ഇവിടെവരു.

(ഹിംസ പ്രവേശിച്ചിട്ട്) ഞാൻ ഇതാവന്നു. അത്ഭുപുത്രൻ കല്പിച്ചാലും!

ക്രോധം—പ്രിയെ! ധമ്മപത്നിയായ നിന്നോടുകൂടിയ എനിക്ക മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ നിഗ്രഹങ്ങൾപോലും തീരെ നിസ്സാരമായ കാൎയ്യങ്ങളാണ്. എങ്ങിനെയെന്നാൽ,

അരാനഘരൻ, പിശാചാണിവൾജനനി, പൂഴ്
പ്രായമിബ് ഭ്രാതൃവർഗ്ഗം,
വല്യന്മാർ ബാന്ധവന്മാർ, മമ കുടിലപ്പിട
ക്കുട്ടികുട്ടരെല്ലാം

(കൈകൾ ഞെരിച്ചുകൊണ്ടു.)

കത്തിഷ്ഭേദിക്കശോവധികുലമഖിലം
കൊന്നൊടുക്കാതൊഴിഞ്ഞി-
ക്കത്തിക്കാളുന്നകോപക്കനൽ കാളിലട
ങ്ങീടുമോഗാഢവേഗം.

(നോക്കീട്ട്) ഇതാ! സ്വാമി. അടുത്തുചെല്ലുകതന്നെ.

(എല്ലാപേരും അടുത്തുചെന്നിട്ട്)

ദേവൻ ജയിക്കട്ടെ. ജയിക്കട്ടെ.

മഹാമോഹം—ശ്രദ്ധയുടെ മകളായ ശാന്തി നമുക്ക് വിരോധത്തെ പ്രവത്തിക്കുന്നു. അവളെ നിങ്ങൾ നിഗ്രഹിക്കണം.

(കല്പനപോലെ എന്നു എല്ലാപേരും പോയി.)

മഹാമോഹം—ശ്രദ്ധയുടെ മകൾ എന്ന പ്രസംഗത്താൽ ഉപായാന്തരംകൂടി ഓമ്മയിൽ വരുന്നു. എങ്ങനെയെന്നാൽ "ശാന്തിയുടെ മാതാവു ശ്രദ്ധയും അവൾ പരാ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ധീനയും ആകുന്നു. അതിനാൽ വല്ല ഉപായത്തിലും ഉപനിഷത്തിൻെറ അടുക്കൽനിന്നും ശ്രദ്ധയെ അകററിക്കളയണം. പിന്നെ മാതാവിൻെറ വിരഹംകൊണ്ടുള്ള ദുഃഖത്താൽ ദുർബലയായിരിക്കുന്ന അവൾ സ്വകൃത്യത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുകയും വിഷാദിച്ചു മരിക്കുകയും ചെയ്യും. ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിക്കുന്നതിന് നർത്തകിയായ മിഥ്യാദൃഷ്ടി സമർത്ഥയുമാണ്'' എന്ന്. അതുകൊണ്ടു് ഈ വിഷയത്തിൽ അവളെത്തന്നെ നിയോഗിക്കാം. (തിരിഞ്ഞുനോക്കീട്ടു്) വിഭ്രമാവതി, വേഗത്തിൽ മിഥ്യാദൃഷ്ടിയെ വിളിക്കു.

വിഭ്രമാവതി—തിരുമേനി, കല്പനപോലെ.

(എന്നു പോയി മിഥ്യാദൃഷ്ടിയുമായ് പ്രവേശിക്കുന്നു.)

മിഥ്യാദൃഷ്ടി—തോഴി, അധികകാലമായി കാണാതിരുന്ന മഹാരാജാവിൻെറ മുഖത്തെ എങ്ങിനെയാണു് നോക്കുന്നതു്? അദ്ദേഹം എന്നെ അധിക്ഷേപിക്കില്ലേ?

വിഭ്ര—തോഴി! നിൻെറ മുഖദർശനത്തിൽതന്നെ മഹാരാജാവു് തന്നെക്കൂടി മറന്നുപോകുമല്ലോ. പിന്നെയാണോ അധിക്ഷേപിക്കുന്നതു്?

മിഥ്യാ— തോഴി നീ എനിക്കില്ലാത്ത സൌഭാഗ്യത്തെ വർണ്ണിച്ചു് എന്തിനാണു ഒത്താശ പറയുന്നതു്?

വിഭ്ര — തോഴീ! ഇപ്പോൾതന്നെ കാണാമല്ലോ. നിൻെറ സൌഭാഗ്യത്തിൻെറ ഇല്ലായ്മ. ഒന്നുകൂടെ—പ്രിയതോഴിയുടെ നേത്രങ്ങൾ നിദ്രകൊണ്ടു് ആകുലങ്ങളായിട്ടു് നിന്നു ചുഴലുന്നുവല്ലോ. ആ ഉറക്കിളച്ചിലിന് എന്താണു കാരണം?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മിഥ്യാ—തോഴി, ഒരു ഭർത്താവുള്ള സ്ത്രീക്കുതന്നെ ലോകത്തിൽ നിദ്ര എന്നതു' വളരെ ദുർല്ലഭമാണ്. പിന്നെ സകല ജനങ്ങളുടേയും ഭാര്യയായ നമ്മുടെ കാര്യം പറയാനുണ്ടോ?

വിഭ്ര—എന്നാൽ ആരെല്ലാമാണ് തോഴിയുടെ ഭർത്താക്കന്മാർ.

മിഥ്യാ—മഹാരാജാവു്; പിന്നെ കാമൻ, ക്രോധം, ലോഭം, അഹങ്കാരം അല്ലെങ്കിൽ വിശേഷിച്ചെന്തു പറയുന്നു? ഈ കുലത്തിൽ ജനിച്ച പുരുഷന്മാരിൽ ആബാലവൃദ്ധം ഒരുത്തരും ഹൃദയസ്ഥിതയായിരിക്കുന്ന എന്നെ വേർവിട്ടു് ഒരു രാത്രിയാകട്ടെ പകലാകട്ടെ ഇരിക്കുന്നില്ല.

വിഭ്ര—അല്ലാ ഇവരിൽ കാമനു രതിയും ക്രോധത്തിനു ഹിംസയും ലോഭത്തിന് തൃഷ്ണയും പരമപ്രിയകളാണെന്നല്ലേ കേൾക്കുന്നതു്. അതുകൊണ്ടു് അവരുടെ പ്രിയതമന്മാരോടു തോഴി ഇങ്ങനെ രമിക്കുന്നതിൽ അവൾക്ക് ഈർഷ്യയുണ്ടാകയില്ലയോ?

മിഥ്യാ—തോഴി ഈർഷ്യ എന്ന് എന്തിനു പറയുന്നു. ആ സ്ത്രീകളും എന്നെപ്പിരിഞ്ഞു് ക്ഷണനേരമെങ്കിലും ഇരിക്കുന്നില്ലല്ലോ.

വിഭ്ര—അതാണു പറയുന്നതു് നിനക്കു തുല്യയായി സൌഭാഗ്യവതിയായ ഒരു സ്ത്രീ ഈ ഭൂമണ്ഡലത്തിൽ ഇല്ലെന്ന്. എന്തെന്നാൽ നിന്റെ സൌഭാഗ്യാതിശയത്തെ കണ്ടിട്ടു് വിധുരഹൃദയകളായി സപത്നീജനങ്ങൾപോലും പ്രസാദത്തെ അവലംബിക്കുന്നവല്ലോ. പ്രിയതോഴി, ഒന്നു കൂടിപ്പറയുന്നു. ഇപ്രകാരം നിദ്രാക്രാന്തയായിരിക്കുന്ന

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ന്ന വഴിയിൽ ഇടറിപ്പിന്നയുന്നതായ പാദങ്ങളിൽ മുഴ ങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന രത്നനൂപുരങ്ങളുടെ ശബ്ദത്തോടുകൂടിയതായ ഈ നടത്തയിൽ മഹാരാജാവിനെ ചെന്നു സന്ദർശിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ സംശയം ജനിക്കയില്ലേ എന്നു ഞാൻ ശങ്കിക്കുന്നു.

മിഥ്യാ—എന്താണിതിൽ സംശയിക്കാനുള്ളതു്? ഈ അവിനയം മഹാരാജാവിന്റെ വിധേയജനങ്ങളായ ഞങ്ങൾക്കുള്ളതാണല്ലൊ? എന്നുമാത്രമല്ല തോഴി! ദർശനമാത്രത്തിൽ പ്രസന്നന്മാരായിപ്പോകുന്ന പുരുഷന്മാരിൽ നിന്നെന്താണു ഭയപ്പെടാനുള്ളതു്?

മഹാമോഹം—(നോക്കീട്ടു്) ഓ! പ്രിയയായ മിഥ്യാദൃഷ്ടിവന്നു കഴിഞ്ഞുവൊ?. ഇതാ അവൾ.

സ്ഥൂലശ്രോണീഭരത്താലലസഗമനയായ്
കുന്തളഗ്രന്ഥിമാലാ
മൂലഭ്രംശം നടിച്ചാക്കിണിതകുചഭരം കാ
ണുവാൻ കൈയുയർത്തി
നീലപ്പൂമാലപോലാമിഴിയിൽ മമ മന
ക്കാമ്പു നക്കുന്നമന്ദം
ദോലാന്ദോലം കളിക്കും കടകകലകലാ
രാവമാരാൽ വരുന്നു. ന്ദ. ര.

വിഭ്ര—ഇതാ മഹാരാജാവു്. പ്രിയ തോഴി! അടുത്തുചെല്ലുക.

മിഥ്യാ—മഹാരാജാവു് ജയിയ്ക്കട്ടെ! ജയിയ്ക്കട്ടെ!

മഹാ—പ്രിയെ!

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കൊങ്കക്കുംഭക്ഷതത്തിൽ സ്ഫുടമിടകൾനറു
ങ്ങീടവേ ഗാഢമായെ-
ന്നങ്കത്തിങ്കൽക്കരേറിപ്പുരിചൊട്ടുപരിരം-
ഭിക്കത്തുമ്പിക്കരാരു,
തിങ്കൾഖണ്ഡാവതംസന്നടയൊരുത്തമേ-
ലത്തുഷാരാചലത്തി-
ന്മങ്കയ്ക്കേലുന്നലീലാലഹരിതുടരുകെൻ
തങ്കമാങ്കണ്ണിമൗലെ!

മിഥ്യാ—(പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നു.)

മഹാ—(ആലിംഗനസുഖത്തെ നടിച്ചുംകൊണ്ടു്) ഹാ! പ്രിയയുടെ ആലിംഗന സുഖം കൊണ്ടു് പിന്നെയും ഞാൻ അഭിനവയൗവനത്തെ പ്രാപിക്കുന്നുവൊ? എന്തെന്നാൽ,

മെത്തീടും നവയൗവനത്തിൽ മദനോൽ
ഭേദത്തിൽമുന്നം മനഃ-
സ്സത്യം വശമിച്ചൊരാചിന്തകളകന്നാ
നന്ദമാന്നാദരാൽ
വർത്തിച്ചോരുവികാരമുൾബണനാസം
വീണ്ടും ത്വദാലിംഗനാൽ
പുത്തൻപോലെ മദാത്മവൃത്തികൾമറ
ച്ചീടുന്നുഗാഢം പ്രിയെ! ൩൬

മിഥ്യാ—മഹാരാജ! ഞാനും ഇപ്പോൾ നവയൗവനയെപ്പോലെയായി. ഹൃദയസ്പർശിയായ പ്രേമത്തിന് കാലം കൊണ്ടു് ഒരുക്ഷയവും ഭവിക്കുന്നില്ല. മഹാരാജാവു് കല്പിച്ചാലും! എന്തിനായിട്ടാണ് അവിടുന്നിപ്പോൾ എന്നെ ചിന്തിച്ചതു്?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മഹാ—പ്രിയെ!

കൃത്യമോട്ടകരഭോരു! ചിന്തമേ-
ലെത്തിടുന്നതുബഹിഷ്ടദാത്മമാം
നിത്യവും ഭേതിപാവപോലെയെൻ
ചിത്തഭിത്തിയിൽവിളങ്ങുകല്ലയൊ? ൩൧

മിഥ്യാ—മഹാപ്രസാദം. എങ്കിലും മഹാരാജാവാജ്ഞാപിച്ചാലും!

മഹാ—നീ സവ്വാംഗങ്ങളേയും പ്രകാശിപ്പിച്ചും കൊണ്ട് യാതൊരു പ്രകാരം എല്ലാദിക്കിലും സഞ്ചരിക്കുന്നുവൊ അപ്രകാരം തന്നെ പ്രവത്തിക്കയും ചെയ്യണം. എന്നു തന്നെയല്ല കുലടാപുത്രിയായ ശ്രദ്ധ ഉപനിഷത്തിനെ വിവേകത്തോടുയോജിപ്പിക്കുന്നതിനായിട്ട് ദൂതിയായി ഭവിച്ചിരിക്കയാണ്. അതിനാൽ,

ദോഷംകുലത്തിന്നുവരുത്തിദുഷിച്ചുനമ്മെ-
ദ്ദ്വേഷിപ്പവക്കുതുണയായതിദുഷ്ടയാകും
അശ്രദ്ധവൃത്തിയെമുടിക്കപിടിച്ചുശ്രദ്ധ-
പാഷണ്ഡർതൻനടുവിലാക്കുകവൈകിടാതെ. ൩൨

മിഥ്യാ—ഇത്രമാത്രമായ കാൎയ്യത്തിൽ മഹാരാജാവു വ്യഗ്രപ്പെടാനുണ്ടോ? വചനമാത്രംകൊണ്ടുതന്നെ ദാസിയായ ശ്രദ്ധ അവിടത്തെ ആജ്ഞപ്രകാരം അനുവൃത്തിക്കുന്നതാണല്ലൊ. അവരം എന്നാൽ "ധമ്മം മിഥ്യാ; മോക്ഷം മിഥ്യാ; വേദമാൎഗ്ഗം മിഥ്യാ, സുഖവിഘ്നകാരികളായ ശാസ്ത്രപ്രലാപങ്ങളെല്ലാം മിഥ്യ, സ്വൎഗ്ഗഫലവിദ്യ മിഥ്യാ" എന്നിപ്രകാരം ധരിപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ട് വേദമാൎഗ്ഗത്തെത്ത

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ന്ത്ര പരിഹരിക്കുമല്ലോ. പിന്നെ ഉപനിഷത്തിനെപ്പറ്റയണമോ? എന്നു മാത്രമല്ല വിഷയാനന്ദശൂന്യമായ മോക്ഷത്തിൽ ദോഷത്തെ കാണിച്ചിട്ട് ഉപനിഷത്തിനോടു ശ്രദ്ധയെ ഞാൻ വേഗത്തിൽ വിരക്തയാക്കിയും ചെയ്യാം.

മഹാ—അപ്രകാരമാണെങ്കിൽ പ്രിയയാൽ എന്റെ പ്രിയം നല്ലവണ്ണം സമ്പാദിക്കപ്പെട്ടു. (എന്നു പിന്നെയും ആലിംഗനം ചെയ്തു ചുംബിക്കുന്നു.)

മിഥ്യാ—അയ്യ! പ്രകാശമായിട്ടു ഭർത്താവിപ്രകാരം ചെയ്യുന്നതിൽ ലജ്ജിക്കുന്നു.

മഹാ—എന്നാലാട്ടെ! അന്തർഗ്ഗഹത്തിൽതന്നെ പോകാം.

(എന്നെല്ലാവരും പോയി)

രണ്ടാം അങ്കം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മൂന്നാം അങ്കം.

(അനന്തരം ശാന്തിയും കരുണയും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ശാന്തി—(കരഞ്ഞുംകൊണ്ടു്) അമ്മ! അമ്മ! ഭവതി എവിടെ എനിക്കു പ്രിയമായിരിക്കുന്ന ദർശനത്തെ തന്നാലും പിന്നെ,

മാനെങ്ങും കേളിയാടുന്നടവിയരുവിയാ-
 റുന്നശൈലങ്ങൾ നിത്യം
വാനപ്രസ്ഥാശ്രമസ്ഥവ്രതികൾസുകൃതിതാ
 വുന്ന ദേവാലയങ്ങൾ
അനന്ദംനൽകിടും നിൻ തുണകളിവകളാ-
 ണിന്നുപാഷണ്ഡരെന്നോ
കാനച്ചണ്ഡാലവാടം നട്ടുചുകപിലയാം
 ഗോവുജീവിക്കുമാറോ.

അല്ലെങ്കിൽ ജീവിച്ചിരിക്കുമെന്നു വിചാരിക്കുന്നതും വ്യർത്ഥമാണു്. എന്തെന്നാൽ-

എന്നെക്കാണാതിരുന്നാൽമമജനനികുളി-
 ക്കില്ല,പിന്നന്നുകഷ്ടം
തിന്നില്ലൊന്നും, നിനച്ചാലൊരുകുറിജലപാ-
 നംകഴിക്കില്ലയല്ലോ
എന്നെക്കൂടാതെയമ്മയ്ക്കൊരുനൊടികഴികി-
 ല്ലെന്തിനയ്യോപിരിഞ്ഞാൽ
പിന്നെപ്രാണൻധരിച്ചേൻപ്രിയജനനികര-
 ഞ്ഞൊന്നുവാഴ്കെന്നതില്ല. ൨

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അതുകൊണ്ടു് ശ്രദ്ധയെ പിരിഞ്ഞു് ഒരു മുഹൂൎത്തമെങ്കിലും ശാന്തി ജീവിക്കുന്നതു് അമാന്തമാണു്. അതുകൊണ്ടു് സഖി, കരുണേ, നീ എനിക്കായിട്ടു ചിതയെ നിൎമ്മിക്കുക. ഞാൻ വേഗത്തിൽ അഗ്നിയിൽ പ്രവേശിച്ചു് അവളുടെ സഹചരിയായി ഭവിക്കട്ടെ.

കരുണ—(കരഞ്ഞുംകൊണ്ടു്) പ്രിയസഖി, ഇപ്രകാരം വികടമായി കത്തിക്കാളുന്ന അഗ്നിജ്വാലപോലെ രൂക്ഷങ്ങളായി കൎണ്ണകഠോരങ്ങളായി അസഹ്യങ്ങളായിരിക്കുന്ന അക്ഷരങ്ങളെ ജല്പിച്ചിട്ടു് സൎവ്വപ്രകാരത്തിലും എന്റെ ജീവിതത്തെ ഛേദിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് കുറഞ്ഞൊന്നു ജീവധാരണം ചെയ്യുന്നതിൽ എന്റെ പ്രിയസഖി പ്രസാദിച്ചാലും. ഞാൻ പുണ്യാശ്രമങ്ങളിലും മുനിജനങ്ങളാൽ നിറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഭാഗീരഥീതീരങ്ങളിലും മററും നല്ലവണ്ണം അന്വേഷിക്കട്ടെ. പക്ഷേ മഹാമോഹത്തെ ഭയപ്പെട്ടു ശ്രദ്ധ എവിടെയെങ്കിലും പ്രച്ഛന്നയായി വസിച്ചേക്കാം.

ശാന്തി—തോഴി, എന്തൊന്നന്വേഷിക്കുന്നു?

നീവാരംകൊണ്ടുനീളേ വിലസിയ പുളിനം
    നല്ല വൈഖാനസന്മാർ
മേവും തീരങ്ങൾ യാഗത്തിനു ചമസചഷാ
    ലങ്ങൾ തിങ്ങും ഗ്രാമങ്ങൾ
ആവോളം ഞാൻ നടന്നങ്ങവിടമഖിലമ-
    ല്ലാശ്രമംനാലുമാരാ-
ഞ്ഞാവോ കേൾപ്പാനുമില്ലിന്നൊരിടമതിലുമാ
    ശ്രദ്ധതൻ വാൎത്തപോലും. ൩൩.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കരുണ—തോഴി, ഞാൻ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു. അവൾ സാത്വികിയായ ശ്രദ്ധതന്നെ എങ്കിൽ അവൾക്കിങ്ങനെയുള്ള ദുരവസ്ഥ നേരിടുന്നതല്ല. അവളെപ്പോലെയുള്ള പുണ്യവതികൾ ഇപ്രകാരം അസംഭാവനീയമായ വിപത്ത് അനുഭവിക്കുന്നതല്ലല്ലൊ.

ശാന്തി—സഖി, വിധി പ്രതികൂലമായിരിക്കുമ്പോൾ എന്താണു സംഭവിക്കാത്തത്?

ചെന്താർമാനിനി ദേവി മൈഥിലി ദശ-
ഗ്രീവാലയം മേവിനാൾ
ചിന്തിച്ചാൽ ശ്രുതി ദേവി ദൈത്യവശയായ്
നാഗാലയം പൂകിനാൾ
ഗന്ധർവാത്മജയാം മദാലസ പുരാ
പാതാളകേതുസ്ഥലേ
സന്ധിച്ചാൾ-വികടത്വമാന്ന വിധിതൻ
കർമ്മോക്തിചര്യോഖരം. ൧

കരുണ—അതിരിക്കട്ടെ. നമുക്ക പാഷണ്ഡന്മാരുടെ ഇടയിൽതന്നെ അന്വേഷിക്കാം.

ശാന്തി—സഖി അങ്ങനെ ആകട്ടെ.

(എന്നു രണ്ടുപേരും ചുററിനടക്കുന്നു.)

കരുണ—ഭയത്തോടുകൂടി, തോഴി, രാക്ഷസൻ! രാക്ഷസൻ!!

ശാന്തി—ഏതു രാക്ഷസൻ?

കരുണ—തോഴി നോക്കു നോക്കു! ഇതാ ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന അമേദ്ധ്യപങ്കങ്ങളിൽ കുഴഞ്ഞിട്ടു അതിവികൃതമായും നോക്കാൻ സുഖമില്ലാത്തതായും ഇരിക്കുന്ന ശരീര

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ത്തോടുകൂടിയവനായി ചിതറിക്കിടക്കുന്ന തലമുടിയോടു കൂടിയവനായി വസ്ത്രമില്ലാത്തതിനാൽ ദർശിപ്പാൻ അയോഗ്യനായിരിക്കുന്ന ഇവൻ കൈയിൽ മയിൽത്തൂവൽ കെട്ടും ധരിച്ചുംകൊണ്ട് ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ വരുന്നു.

ശാന്തി—സഖി, ഇവൻ രാക്ഷസനല്ല. ഇവൻ ഒരു നിസ്സേജസ്സനല്ലേ?

കരുണ—എന്നാൽ ഇവൻ ആരായിരിക്കാം.

ശാന്തി—സഖി ഒരു പിശാചാണെന്നു തോന്നുന്നു.

കരുണ—തോഴി ഏററവും പ്രകാശത്തോടുകൂടെ കത്തിക്കാളുന്നതായ കാന്തിസന്താനങ്ങളെക്കൊണ്ട് അതികഠോരമായിരിക്കുന്ന സൂര്യമണ്ഡലം തെളുതെളെ പ്രകാശിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ എങ്ങനെയാണ് പിശാചങ്ങൾ സഞ്ചരിക്കുന്നതു്?

ശാന്തി—സഖി എന്നാൽ ഇപ്പോൾതന്നെ നരകദ്വാരം കടന്നുവരുന്ന ഒരു നരകവാസിയായിരിക്കാം (നോക്കി ആലോചിച്ചുംകൊണ്ട്) ഓഹോ മനസ്സിലായി! ഇവൻ മഹാമോഹത്താൽ അയക്കപ്പെട്ട ദിഗംബരസിദ്ധാന്തമാണ്. അതുകൊണ്ടു സവ്വപ്രകാരത്തിലും ഇവന്റെ ദശനം അത്യന്തം ഹേയമായിട്ടുള്ളതുതന്നെ.

(എന്നു പിന്തിരിഞ്ഞുനില്ക്കുന്നു.)

കരുണ—തോഴി ക്ഷണനേരം ഇവിടെ നില്ക്കുക. ഞാൻ ഇവരുടെ ഇടയിൽ ശ്രദ്ധയെ അന്വേഷിക്കട്ടെ.

(രണ്ടുപേരും അപ്രകാരം നില്ക്കുന്നു.)

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(അനന്തരം മേൽപറഞ്ഞ വേഷത്തിൽ ദിഗംബരസിദ്ധാന്തം പ്രവേശിക്കുന്നു)

ദി: സി—അർഹന്മാൎക്ക നമസ്കാരം! അർഹന്മാൎക്ക നമസ്കാരം

ഒരു ഗിയനവദ്വാരമെഴും
പുരിയിൽവിളങ്ങുന്നജീവനാംദീപം
ഇതുജിനവരസിദ്ധാന്തം
മതിയാംമോക്ഷപ്രദംസത്യം.

(പുറത്തിനടന്നിട്ട്) എടേ, എടേ, ശിഷ്യന്മാരേ! കേട്ടോളിൻ കേട്ടോളിൻ.

മലപൂൎണ്ണപുദ്ഗലപിണ്ഡമെത്രമാത്രം
ജലമാടിക്കിലുമെന്നുശുദ്ധിയാകും?
മലമററുവിളങ്ങുമാത്മരൂപം
വിലസീടുന്നൃഷിസേവകൊണ്ടുമാത്രം. ൩

എന്തുപറയുന്നു? ഋഷിജനങ്ങളെ സേവിക്കേണ്ടതെങ്ങനെയെന്നോ? എന്നാൽ കേട്ടോളിൻ,

ദൂരത്തുവച്ചുകഴൽകണ്ടുവണങ്ങണം സൽ-
ക്കാരത്തൊടും സപദിനൽകണമഷ്ടമിഷ്ടം
ദാരങ്ങളെപ്പുണരുമെങ്കിലുമാമുനീന്ദ്ര
ന്മാരെക്കുറിച്ചുമസൂയവെടിഞ്ഞിടേണം. ൪

(അണിയറയിലേക്ക നോക്കീട്ട്)

ശ്രദ്ധേ ഇവിടെ ഇവിടെ!

(ശാന്തിയും കരുണയും ഭയത്തോടുകൂടി നോക്കുന്നു.) (അനന്തരം ദിഗംബരസിദ്ധാന്തത്തിനു അനുരൂപമായ വേഷത്തിൽ ശ്രദ്ധ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ശ്രദ്ധ—രാജകുലം എന്തുകല്പിക്കുന്നു?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(ശാന്തി പരിഭ്രമിച്ചുവീഴുന്നു.)

ദി: സി—ശ്രാവകന്മാരുടെ (ശിഷ്യ) സമൂഹത്തെ ഒരു ക്ഷണമെങ്കിലും ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കരുത്.

ശ്രദ്ധ—രാജകുലത്തിന്റെ കല്പനപോലെ.

(എന്നുപോയി)

കരുണ—പ്രിയതോഴി! സമാശ്വസിക്കൂ; സമാശ്വസിക്കൂ; കേവലം നാമമാത്രത്താൽ ഭേതി ഭയപ്പെടരുത്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ഞാൻ അഹിംസയുടെ അടുക്കൽനിന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. "തമസ്സിന്റെ മകളായിട്ടു ഒരു ശ്രദ്ധ പാഷണ്ഡന്മാരുടേയും ഇടയിൽ ഉണ്ടു" എന്ന്. അതുകൊണ്ടു ഇവൾ താമസിയായ ശ്രദ്ധ ആയിരിക്കും.

ശാന്തി—(ആശ്വസിച്ചിട്ടു) സഖി ശരിയാണ്.

ദുർമ്മാർഗ്ഗചാരിണിയതാണിവളെന്റെയമ്മ
സന്മാർഗ്ഗയല്ലി? നയനത്തിനു സൌമ്യയല്ലീ?
ദൌർമ്മുഖ്യമേറുമിവൾ ദുർഭഗയാകകൊണ്ടു-
മോർമ്മിക്കിലെന്റെ ജനനിക്കിവളൊപ്പമല്ല. വ

അതിനാൽ ഇരിക്കട്ടെ. ബൌദ്ധന്മാരുടെയിടയിൽ ശ്രദ്ധയെ അന്വേഷിക്കാം.

(എന്നു ശാന്തിയും കരുണയും ചുററിനടക്കുന്നു)

(അനന്തരം ഭിക്ഷുവേഷത്തിൽ, കയ്യിൽ പുസ്തകവുമായി ബുദ്ധാഗമം പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ഭിക്ഷു—(വിചാരിച്ചിട്ട്) അല്ലയോ ഉപാസകന്മാരേ!

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഏതുംപാക്കമ്പൊഴില്ലാതെയുമെതിരിലെഴും
മാത്രതോറുംമറഞ്ഞും
യാതൊന്നിൽ തോന്നിനിന്നിങ്ങനെവെളിയിൽവിള
ങ്ങുന്ന വിശ്വങ്ങളെല്ലാം
ആതത്വാന്തപ്രബോധാവലിയിതു നിയതം
വാസനാഹാനിമൂലം
ചേതസ്സിൽ പ്രസ്ഫുരിക്കുന്നിതുവിഷയരസം
വിട്ടുവിസ്പഷ്ടമിപ്പോൾ. ൯

(പിന്നെയും ശ്ലാഘിച്ചുംകൊണ്ട്) ഈ സൌഗതധർമ്മം എന്തു വിശേഷം! ഇതിൽ ഭോഗവും മോക്ഷവും ഭവിക്കുന്നു; എങ്ങനെയെന്നാൽ,

വീട്ടുണ്ടെങ്ങുംവസിക്കാം പ്രിയമുടയമണി
ക്കന്യമാരോട്ടുവാഴാം
മോടിക്കിഷ്ടംഭുജിക്കാ മരിയമൃദുപടം
ചേർന്നപൂമെത്തയേറാം
നാടിക്കൊണ്ടാദരിക്കും നയനസുഭഗമാ
രോട്ടുപാടീരവാംപൂ-
ങ്ങാടിക്രീഡിച്ചൊരന്തസ്സുഖമൊടുകഴിയാം
രാവിലാവെണ്ണിലാവിൽ. ൧൦

കരുണ—തോഴി ഇവനാരാണ്? തൈപ്പനപോലെ നീണ്ടുതടിച്ച് കാവിവേഷ്ടിയും ചുററി കുടുമയോടുകൂടി മുണ്ഡനംചെയ്ത ശിരഃപിണ്ഡത്തോടു കൂടിയവനായി ഇതാ ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ വരുന്നു.

ശാന്തി—സഖി ഇവൻ ബുദ്ധാഗമമാണ്.

ഭിക്ഷു—(ആകാശത്തിൽ നോക്കീട്ട്) അല്ലയോ ഉപാസകന്മാരേ!

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഭിക്ഷുക്കളെ! നിങ്ങറം ഭഗവാൻ ബുദ്ധൻെറ വാക്യാമൃതത്തെ കേട്ടാലും! (എന്നു പുസ്തകം വായിക്കുന്നു) "ഞാൻ ദിവ്യദൃഷ്ടികൊണ്ടു് ജനങ്ങളുടെ സദ്ഗതിയേയും ദുർഗ്ഗതിയേയും കാണുന്നു. എല്ലാപദാർത്ഥങ്ങളും ക്ഷണികങ്ങളായിട്ടു അറിയപ്പെടുന്നു. ആത്മാവു നിത്യനായിരിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഭിക്ഷുക്കറം ഭാര്യമാരെ ആക്രമിച്ചാൽ ഈർഷ്യവയ്ക്കാൻ പാടില്ല. ഈർഷ്യഎന്നതുചിത്തമലം ആകുന്നു." (അണിയറയിലേക്കു നോക്കീട്ടു്) ശ്രദ്ധേ ഇവിടെ.

ശ്രദ്ധ—(പ്രവേശിച്ചിട്ടു്) രാജകുലം ആജ്ഞാപിച്ചാലും!

ഭിക്ഷു—ഉപാസകന്മാരേയും ഭിക്ഷുക്കളേയും ചിരകാലം ആലിംഗനം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നാലും.

ശ്രദ്ധ—രാജകുലത്തിൻെറ കല്പനപോലെ. (എന്നു പോയി)

ശാന്തി—സഖി! ഇവളും താമസിയായ ശ്രദ്ധയല്ലേ?

കരുണ—അതെ (ക്ഷപണകൻ ഭിക്ഷുവിനെനോക്കികൊണ്ടു ഉറക്കെ) എടൊ! എടൊ! ഭിക്ഷു! ഇവിടെവരൂ. ഞാനൊന്നു ചോദിക്കട്ടെ.

ഭിക്ഷു—(കോപത്തോടുകൂടി) ഛെ! എടാ പാപി! പിശാചവേഷക്കാര! എന്തിനാണു് നീ ഇങ്ങനെ കിടന്നു പ്രലപിക്കുന്നതു്?

ക്ഷപണകൻ—എടൊ കോപം കളയൂ. ഞാൻ ശാസ്ത്രസംബന്ധമായി ചോദിക്കാം.

ഭിക്ഷു—എടാ ക്ഷപണകാ! നിനക്കു ശാസ്ത്രത്തിൻെറ കഥയെങ്കിലുമറിയാമൊ? ആട്ടെ, സമ്മതിച്ചു. (അടുത്തു ചെന്നിട്ടു) എന്താണെടോ ചോദിക്കുന്നതു്?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ക്ഷപ—എടൊ പറയു. ക്ഷണവിനാശിയായിരിക്കുന്ന നീ എന്തിനായിട്ടുകൊണ്ടാണ് വ്രതത്തെ അനുഷ്ഠിക്കുന്നതു്

ഭിക്ഷു—എടൊ നമ്മുടെ വിജ്ഞാനപരമ്പരയിൽ ഭാവിയായ ഒരു ക്ഷണികവിജ്ഞാനമാകുന്ന ആത്മാവു് സമസ്തവിഷയവാസനകളും നശിച്ചു് മോക്ഷത്തെ (നിർവാണത്തെ) പ്രാപിക്കും.

ക്ഷപ—എടൊ മൂർഖ! ഏതൊ ഒരു മന്വന്തരത്തിൽ ആരെങ്കിലും ഒരുവൻ നിർവാണത്തെ പ്രാപിക്കുമെങ്കിൽ ഈ ക്ഷണത്തിൽ നഷ്ടനായിപ്പോകുന്ന നിനക്കു അവനെന്തൊരു പ്രത്യുപകാരമാണ് ചെയ്യാൻ പോകുന്നതു്? എടൊ ഒന്നുകൂടി ചോദിക്കുന്നു. നിനക്കു് ഈ ധർമ്മത്തെ ഉപദേശിച്ചുതന്നവനാരാണ്?

ഭിക്ഷു—ഈ ധർമ്മം സർവ്വജ്ഞനായ ഭഗവാൻ ബുദ്ധനാൽത്തന്നെ ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണ്.

ക്ഷപ—എടെ, ബുദ്ധൻ സർവ്വജ്ഞനാണെന്നു നീ എങ്ങിനെയറിഞ്ഞു?

ഭിക്ഷു—ബുദ്ധാഗമത്താൽത്തന്നെ പ്രസിദ്ധമാണ് അദ്ദേഹം സർവ്വജ്ഞനെന്നു്.

ക്ഷപ—എടൊ ബുദ്ധികെട്ടവനെ! നീ അവൻെറ വാക്കുകൊണ്ടുതന്നെ അവനെ സർവ്വജ്ഞനെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നുവെങ്കിൽ ഞാനും ഒരു സർവ്വജ്ഞൻതന്നെ. എൻെറ അച്ഛൻ മുത്തച്ഛൻ മുതലായി ഇരുപത്തൊന്നു തലമുറയായിട്ടു് നീ എനിക്കു ദാസനായിരിക്കുന്നു.

ഭിക്ഷു—(ക്രോധത്തോടുകൂടി) ഛെ! എടാ പാപി! അമേദ്ധ്യം അണിയുന്ന പിശാചെ! ഞാൻ നിനക്കു ദാസനൊ?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ക്ഷപ—എടാ വേശ്യാവിടാ, ദുഷ്ടസന്ന്യാസി! ഇതു ഞാനൊരു ദൃഷ്ടാന്തം കാണിച്ചുതല്ലെ? എന്നാൽ നിനക്കു പ്രിയമായിട്ടുള്ളതിനെ വിശ്വാസത്തിൽപ്പറയാം. ഈ ബുദ്ധമതത്തെ വിട്ടു് അർഹതമതത്തെ അനുസരിച്ചു ദേവാൻ ദിഗംബരദീക്ഷയെ അനുഷ്ഠിച്ചാലും!

ഭിക്ഷു—ഛീ! പാപീ. തന്നത്താനെയും കെട്ടു് അന്യന്മാരെയും കെടുക്കാൻ നോക്കുന്നോ?

സുരസിദ്ധഭോഗമതു സൃഷ്ടപുണ്യവാൻ
കരസിദ്ധമായതകലെക്കളഞ്ഞുടൻ
നരകപ്പിശാചവടിവായ് നടക്കുവാൻ
കരുതിബ് ഭവാനു കിടയാവതാരുവാൻ? ൧൮

എന്നുതന്നെയല്ല അർഹൻെറ ധർമ്മബോധനത്തെയും ആരു ശ്രദ്ധിക്കും?

ക്ഷപ—(ചിരിച്ചുകൊണ്ടു) ഗ്രഹ, നക്ഷത്ര, വാര, ചന്ദ്ര, സൂര്യ, ഉപരാഗ, ശുക്ര, രാഹുക്കളുടെ പരമാർത്ഥജ്ഞാനത്തെ പ്രതിപാദിക്കുന്ന ശാസ്ത്രത്താൽത്തന്നെ പ്രസിദ്ധമാണല്ലൊ ഭഗവാൻ അർഹൻെറ സാർവ്വജ്ഞത്വം.

ഭിക്ഷു—(ചിരിച്ചുകൊണ്ടു) എടൊ അനാദികാലമായിട്ടു പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്ന ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രംകൊണ്ടുള്ള അതീന്ദ്രിയജ്ഞാനത്താൽ വഞ്ചിക്കപ്പെട്ടവനായിട്ടു് നീ ഈ മഹാകഷ്ടതരമായിരിക്കുന്ന വ്രതത്തെ സ്വീകരിച്ചുവല്ലൊ!

ഒരുതനുവിലൊതുങ്ങീടുന്ന ചൈതന്യമുണ്ടോ
പരഭവനമറിഞ്ഞീടുന്ന സംബന്ധമെന്യേ
തിരിപരിചിൽ ഒളിങ്ങുന്നെങ്കിലും കുംഭദീപം
പുരമുഴുവനുമെല്ലാംപ്രസ്ഫുരിപ്പിപ്പതാമൊ? ൧൯

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അതുകൊണ്ട് ഉഭയലോകവിരുദ്ധമായ അദ്വൈതമതത്തേക്കാൾ വരമായിട്ടുള്ളത് ഈ സുഗതസിദ്ധാന്തംതന്നെ. ഇത് പ്രത്യക്ഷത്തിൽ സുഖാവഹമായും അതിമനോഹരമായുമിരിക്കുന്നു.

ശാന്തി—സഖി! മറ്റൊരു ദിക്കിൽപ്പോകാം.

കരു—തോഴി! അങ്ങനെയാകട്ടെ. (രണ്ടുപേരും ചുററിനടക്കുന്നു)

ശാന്തി (എതിരെ നോക്കിക്കൊണ്ടു) ഇതാ മുൻപിലായിട്ടു സോമസിദ്ധാന്തം. ആട്ടെ, ഇവിടേയും അന്വേഷിക്കതന്നെ.

(അനന്തരം കാപാലികവേഷധാരിയായ സോമസിദ്ധാന്തം പ്രവേശിക്കുന്നു.)

കാപാലികൻ—(ചുററിനടന്നുകൊണ്ടു)

നരാസ്ഥിമണിമാലപൂണ്ടു ചുടുകാട്ടിൽവാണീവിധം
കരോട്ടികളിലുണ്ടുയോഗമഷികൊണ്ടു കാണാകയാൽ
പരസ്പരവിലക്ഷണം ജഗതശേഷമെന്നാകിലും
പരംപൊരുളിൽനിന്നഭിന്നമിദമെന്നുകാണുന്നു ഞാൻ.

ക്ഷപ—എടാ ഈ മനുഷ്യൻ കാപാലികവേഷമെടുത്തിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ഇവനോടും ചോദിക്കതന്നെ. (അടുത്തുചെന്നിട്ട്) എടൊ—ടൊ നരാസ്ഥികളും തലയോട്ടിയും ധരിക്കുന്നവനേ, കാപാലിക! നിൻെറ ധർമ്മമെന്തു? നിൻെറ മോക്ഷമെന്തു്?

കാപാ—എടൊ ക്ഷപണക, നമ്മുടെ ധർമ്മത്തെത്തന്നെ മുൻപേ കേട്ടുകൊള്ളൂ.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മസ്തിഷ്കംവസയോടുവഹ്നിയിൽമഹാ-
മാംസങ്ങൾഹോമിച്ചുടൻ
മദ്യംബ്രഹ്മകപാലപൂരിതമതാ-
ണെൻനോമ്പുതൻപാരണ
കുത്തിക്കണ്ണുമറുത്തുടൻ കവു്കവ-
ക്കാവുംകട്ടുംചോരയാൽ
മദ്ദൈവം പുരുഷോപഹാരബലികൊ-
ണ്ടീടുംമഹാഭൈരവൻ. ൧൮

ഭിക്ഷു—(ചെവി പൊത്തിക്കൊണ്ടു) ബുദ്ധ! ബുദ്ധ!! അയ്യോ ഈ ധർമ്മാചാരം ഭയങ്കരം.

ക്ഷപ—അർഹൻ! അർഹൻ! മഹാഘോരപാതകിയായിരിക്കുന്ന ഏതൊ ഒരുവനാൽ ഈ പാവം വഞ്ചിക്കപ്പെട്ടു.

കാപാ—(ക്രോധത്തോടുകൂടി) ഹൂ, പാപി; പാഷണ്ഡാധമ! ശിരോമുണ്ഡക! കേശോല്ലുഞ്ചക! പതിനാലു ഭുവനങ്ങളുടെയും സൃഷ്ടിസ്ഥിതിസംഹാരകർത്താവായി സമസ്തവേദാന്തസിദ്ധാന്തങ്ങളിലും പ്രസിദ്ധനായിരിക്കുന്ന ഭഗവാൻ ഭവാനീവല്ലഭൻ വഞ്ചകനാണല്ലേ? എന്നാൽ കാണിച്ചുതരാം ഈ ധർമ്മത്തിന്റെ പ്രഭാവം.

വേധസ്സാവിഷ്ണുരുദ്രാദികൾമുതൽ വിബുധ-
ന്മാരെയെല്ലാംവരുത്താം
ജ്യോതിശ്ചക്രം ചലിക്കാതൊരുനിലയിൽ വിയ-
ത്തട്ടിലമ്മട്ടുനിർത്താം
ഭൂധ്രൗഘംപത്തനംമററവകളൊടുമുടൻ
ഭൂമിയംഭസ്സിൽമുക്കാം
ഏതുംക്ലേശാതതുംഞാൻ ഝടിതിഘടകപാ-
ലത്തിലാക്കാംകുടിക്കാം. ൧൯

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ക്ഷപ—എടോ കാപാലിക! അതല്ലേ പറയുന്നത് ഏതോ ഒരു ഐന്ദ്രജാലികൻ കൺകെട്ടുവിദ്യകൊണ്ടു നിന്നെ വഞ്ചിച്ചുവെന്ന്.

കാപാ—ഛീ പാപി. പിന്നെയും പരമേശ്വരനെ ഇന്ദ്രജാലികനെന്നധിക്ഷേപിക്കയാണോ? അതിനാൽ ഇവൻെറ ഈ ദുസ്സാമർത്ഥ്യം സഹിച്ചുകൂട്ടുന്നതല്ല. (വാളൂരിക്കൊണ്ട്) അതിനാൽ ഞാനിവൻെറ

കരാളകരവാളമിന്നിതുകഴുത്തിലാക്കിക്കള-
ഞ്ഞതരാളരുധിരപ്രവാഹമതുപോളപൊങ്ങീടവേ
കരാഞ്ചലഡമഡ്ഡമഡ്ഡുരുഡംകൃതിക്കൊത്തുടൻ
ഖരാട്ടഹാസഭാളിവർഗ്ഗമൊട്ടുകാളികൃത്താടണം. എന്ന

(എന്ന വാളിളക്കി ഓങ്ങുന്നു)

ക്ഷപ— (ഭയത്തോടുകൂടെ) മഹാഭാഗ! അഹിംസാപരമോധർമ്മഃ.

(എന്ന ഭിക്ഷുവിൻെറ അടുക്കൽ പ്രാപിക്കുന്നു)

ഭിക്ഷു—(കാപാലിനെ തടുത്തുംകൊണ്ടു) ഭോ! ഭോ! മഹാഭാഗ! വിനോദനിമിത്തമായ വാക്തർക്കത്തിൽ തപസ്വിയായ ഇയ്യാളെ ദണ്ഡിക്കുന്നതു അങ്ങേയ്ക്കു യുക്തമല്ല.

(കാപലികൻവാളിന്നെത്തിരിയെ മടക്കുന്നു)

ക്ഷപ—(ആശ്വസിച്ചിട്ടു) അല്ലയോ മഹാഭാഗ! ഭവാൻെറ ഭയങ്കരമായ ആ ക്രോധാവേശം ഒന്നു ശമിച്ചുവെങ്കിൽ ഇനി ഞാൻ ഒന്നു ചോദിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നു.

കാപാ—ചോദിച്ചുകൊള്ളു. ചോദിച്ചുകൊള്ളു.

ക്ഷപ—നിങ്ങളുടെ പരമമായ ധർമ്മത്തെ കേട്ടുകഴിഞ്ഞല്ലോ! എന്നാൽ മോക്ഷമെന്താണ്?

കാപാ—കേട്ടാലും.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഞാനെന്നുംകണ്ടതില്ലിന്നിഥ വിഷയമൊഴി-
ഞ്ഞുള്ളസൌഖ്യങ്ങളാരാ-
ണാനന്ദംബോധവുംവിട്ടൊരുവിലയശിലാ-
വസ്ഥയാസ്ഥപ്പെട്ടന്നു?
താനെന്നും ഗൌരിയെപ്പോലരിയദയിതയെ
ച്ചേൎന്നുസോമത്വമാന്നി-
ട്ടാനന്ദിച്ചുല്ലസിക്കും പരമഗതി-
യുമാവല്ലഭൻചൊല്ലിയേവം. ൧൭

ശാന്തി—പാപം ശമിയ്ക്കട്ടെ! പാപം ശമിക്കട്ടെ!! ഈ മത ത്തിന്നും ഭഗവാൻ ഭവാനീപതി പ്രവൎത്തകനൊ? കഷ്ടം! ദുർബ്ബുദ്ധികൾക്കു നല്ല കാലം.

ഭിക്ഷു—മഹാഭാഗ! വൈരാഗ്യത്തോടു കൂടാത്തവന്ന് മുക്തി യെന്നു പറയുന്നു. ഇതു ശ്രദ്ധായോഗ്യമായിരിക്കുന്നില്ല.

ക്ഷപ—എടാ കാപാലിക തനിക്കു കോപം വരില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ പറയാം. ശരീരിയായും രാഗയുക്തനായും ഇരി ക്കുന്നവൻ മുക്തൻ എന്നു പറയുന്നതു് വേദവിരുദ്ധ മാണു്.

കാപാ—(സ്വഗതം) ഹെ ഇവരുടെ ഹൃദയം അശ്രദ്ധയാൽ ആക്രാന്തമായിരിക്കയാണു്. ആട്ടെ ഇങ്ങനെ ചെയ്യാം. (അണിയറയിലേക്കു നോക്കീട്ടു് പ്രകാശം) ശ്രദ്ധെ! ഇവിടെ.

(അനന്തരം കാപാലിനീവേഷത്തിൽ ശ്രദ്ധ പ്രവേശിക്കുന്നു)

കരുണ—തോഴീ നോക്കൂ. നോക്കൂ. ഇതാ രജസ്സിൻെറ പുത്രി യായ ശ്രദ്ധ. ഇവൾ,

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ആലോലമസ്ഥിമണിമാലയലങ്കരിച്ചു
നീലോല്പലംവിടരുമാറുമനോജ്ഞനേത്ര
സ്ഥൂലസ്തനം ഘനനിതംബവുമാൎന്നഴന്ന-
ലീലാവതീലലിതപൊൎണ്ണചന്ദ്രവക്ത്രാ. ൫൨

ശ്രദ്ധ—(ചുററിനടന്നിട്ട്) ഇതാ ഞാൻ വന്നു. സ്വാമി ആജ്ഞാപിച്ചാലും:

കാപാ—പ്രിയേ! ഈ ദുരഹങ്കാരിയായ ഭിക്ഷുവിനെ പിടിക്കൂ.

(ശ്രദ്ധ ഭിക്ഷുവിനെ ആലിംഗനംചെയ്യുന്നു)

ഭിക്ഷു—(ആനന്ദത്തോടുകൂടെ ആലിംഗനംചെയ്തു രോമാഞ്ചത്തെ നടിച്ചുകൊണ്ട് ജനാന്തികം) ഹാ! കാപാലിനി സുഖസ്പർശതന്നെ.

എങ്ങനെയെന്നാൽ—

ഉത്തുംഗസ്തനമണ്ഡലസ്സുകവിയെച്ചേർത്തു-
ധരാഗം പിടി-
ച്ചത്യത്ഥം ബദ്ധപാരവാർകുഴലിമാർചുമെയ്
പുണന്നേനഹം
അത്യുച്ചസ്തനിയാം കപാലിനിതരുന്നാലിം-
ഗനത്തിൻസുഖം
സിദ്ധിച്ചില്ലൊരിടത്തുമെൻെറസുഗതന്മാരാ-
ണ നേരാണിതു്. ൫൩

ഹാ! കാപാലികന്മാർതന്നെ പുണ്യവാന്മാർ. സോമസിദ്ധാന്തംതന്നെ ശ്ലാഘനീയം. ഇതുതന്നെ അത്ഭുതമായ ധർമ്മം. അല്ലയോ മഹാഭാഗ! നാം എല്ലാംകൊണ്ടും ബുദ്ധമതത്തെ പരിത്യജിച്ചു പാരമേശ്വരസിദ്ധാന്തത്തെത്തന്നെ അനുസരി

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ക്കുന്നു. അതിനാൽ ഇനി അവിടുന്ന് ആചാര്യനും ഞാൻ ശിഷ്യനുമാണ്. എന്നെ പാരമേശ്വരദീക്ഷയിൽ പ്രവേശിപ്പിച്ചാലും.

ക്ഷപണകൻ—എടോ ഭിക്ഷുക, നീ കാപാലിനീസ്പർശത്താൽ ദൂഷിക്കപ്പെട്ടവനാണ്. അതുകൊണ്ടു ദൂരത്തുനില്ക്കൂ.

ഭിക്ഷു—ഛേ, പാപി! നിനക്കു സിദ്ധിച്ചില്ലല്ലോ കപാലിനിയുടെ ആലിംഗനമഹോത്സവം.

കാപാ—പ്രിയേ ക്ഷപണകനേയും പിടിക്കുക. (കാപാലിനി ക്ഷപണകനെ ആലിംഗനം ചെയ്യുന്നു)

ക്ഷപണകൻ—(രോമാഞ്ചത്തോടുകൂടി) അഹോ! അർഹൻ, അർഹൻ! ഹാ കാപാലിനിയുടെ സ്പർശസുഖം! സുന്ദരി! ഒന്നുകൂടി ആലിംഗനം ചെയ്യുക. (ആത്മഗതം) അടടാ വലുതായ ഇന്ദ്രിയക്ഷോഭം ഉണ്ടാകുന്നല്ലോ. ഇതിനെന്തുപായം? എന്താണിവിടെ യുക്തമായിട്ടുള്ളത്? ആട്ടെ പിഞ്ഛികകൊണ്ടു തടുക്കുകതന്നെ. (അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ടു)

മാടൊത്തമാംസളഘനസ്തനഭാരവാലേ!
പേടിച്ച പേടമറിമാൻമിഴിമാരിൽമൌലേ!
ഗാഢാദരം പ്രിയകപാലിനി, നീരമിപ്പി-
ച്ചീടുമ്പൊഴിക്ഷപണകാവലിയെന്തുചെയ്യും? ൨൦

ആശ്ചര്യം! കാപാലികമതം ഒന്നുതന്നെ സൌഖ്യത്തിനും മോക്ഷത്തിനും സാധകമായിരിക്കുന്നു. അല്ലയോ ആചാര്യ, ഞാൻ ഇപ്പോൾ അവിടത്തെ കിങ്കരനായിത്തീർന്നിരിക്കു

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ന്നു. എന്നെയുംകൂടി മഹാഭൈരവമതത്തിൽ ദീക്ഷിപ്പിച്ചാലും

കാപാലികൻ—ഇരിക്കുവിൻ.

(രണ്ടുപേരും അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നു.)

(കാപാലികൻ പാത്രമെടുത്തു ധ്യാനത്തെ നടിക്കുന്നു.)

ശ്രദ്ധ—ഭഗവൻ പാത്രത്തിൽ മദ്യം നിറഞ്ഞു.

കാപാലികൻ—(നോക്കീട്ട് കുടിച്ചുംകൊണ്ടു ശേഷം ക്ഷപണകനും ഭിക്ഷുവിന്നുമായിക്കൊടുക്കുന്നു)

ഇതുസേവിപ്പിനാമൃതം പൂതംഭവമഹൌഷധം
പശുപാശവിനാശത്തിൽ പ്രശസ്തംഭൈരവോദിതം. ൨൧

(രണ്ടുപേരും വിചാരിക്കുന്നു.)

ക്ഷപണകൻ—നമ്മുടെ അർഹതമതത്തിൽ മദ്യപാനം ഇല്ല.

ഭിക്ഷു—എങ്ങനെയാണ് കാപാലികന്റെ ഉച്ഛിഷ്ടമായ മദ്യത്തെ പാനം ചെയ്യുന്നത്?

കാപാ—(വിചാരിച്ചിട്ട ജനാന്തികം) എന്തുവിചാരിക്കുന്നു? ശ്രദ്ധേ, ഇവരുടെ പശുത്വം ഇനിയും പോയിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടാണു നമ്മുടെ മുഖസംബന്ധത്താൽ മദ്യത്തിന് അശുദ്ധിയെ ഇവർ ശങ്കിക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ടു ഭവതി സ്വന്തവക്ത്രാസവത്തോടുചേർത്തു പവിത്രമാക്കിയിട്ട് ഇവക്കു കൊടുക്കുക. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ വൈദികന്മാരും പറയുന്നു. "സ്ത്രീമുഖംതു സദാശുചി" എന്ന്.

ശ്രദ്ധ—ഭഗവാന്റെ കല്പനപോലെ. (എന്നു പാത്രം വാങ്ങി കുടിച്ചുംകൊണ്ടു ശേഷം കൊടുക്കുന്നു)

ഭിക്ഷു—ഹാ മഹാപ്രസാദം (മദ്യംവാങ്ങിക്കുടിക്കുന്നു) ഹാ മദ്യത്തിന്റെ സൌരഭ്യം!

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മട്ടില്ലാതെത്രവാരാംഗനകളുടെ മുഖാ-
മോദമേലുന്നശിഷ്ടം
മട്ടോലുംകേസരപ്പൂംപരിമളമിയലും
മദ്യമുണ്ടീടിനേൻഞാൻ
മുഷ്ടസ്വാദാന്ന കാപാലികയുടെ മുഖസൌ-
രഭ്യമേലുന്ന മദ്യം
കിട്ടാഞ്ഞിട്ടെന്നതോ ന്നുമമരരമൃതപാ-
നം ചെയ്യാരിക്കുന്നാരിന്നും. ൧൧

ക്ഷപണ—എടോ ഭിക്ഷുക! നീ എല്ലാം കുടിച്ചുകളയരുത്. കാപാലിനിയുടെ വക്ത്രോച്ഛിഷ്ടമായ മദ്യം നമുക്കും കിട്ടണം

(ഭിക്ഷു ക്ഷപണകനായിട്ടു പാനപാത്രം കൊടുക്കുന്നു)

ക്ഷപ—(പാനംചെയ്തിട്ട്) ഹാ മദ്യത്തിൻെറ മാധുര്യം! ഹാ സൌരഭ്യം! കഷ്ടം ചിരകാലമായി ആർഹതമത ത്തിൽ പതിച്ചു ഇപ്രകാരമുള്ള മദ്യത്തിൻെറ രസം സിദ്ധിക്കാതെ പൊയ്പ്പോയല്ലോ. എടോ ഭിക്ഷുക, എ ൻെറ ശരീരം കുഴങ്ങുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ അല്പം ഉറങ്ങട്ടെ.

ഭിക്ഷു—രണ്ടാൾക്കും അപ്രകാരം ചെയ്യാം.

(രണ്ടുപേരും അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നു)

കാപാ—പ്രിയേ! വിലകൂടാതെ രണ്ടുദാസന്മാരെ കിട്ടിയില്ലേ? അതുകൊണ്ട് നമുക്കൊന്നു നൎത്തനം ചെയ്യാം.

(രണ്ടുപേരും നൎത്തനം ചെയ്യുന്നു)

ക്ഷപ—എടോ ഭിക്ഷുക, ഇതാ കാപാലികൻ—അല്ലെങ്കിൽ ആചാൎയ്യൻ-കാപാലിനിയോടുകൂടി ഭംഗിയായി നൎത്ത നം ചെയ്യുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഇയാളോടൊന്നിച്ചു ന മുക്കും നൎത്തനം ചെയ്യാം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഭിക്ഷുകൻ—അങ്ങിനെ ആവാം. (രണ്ടുപേരും മദംകൊണ്ടു കുലിടറിക്കളിക്കുന്നു)

(ക്ഷപണകൻ "മാടോന്തമാംസള" എന്നു തുടങ്ങിപ്പാടുന്നു.)

ഭിക്ഷു—ആചാര്യ്യ; ഈ മതം ഒരത്യത്ഭുതകരമായിരിക്കുന്നു. ഇതിൽ ക്ലേശംകൂടാതെ അഭീഷ്ടങ്ങളെല്ലാം സിദ്ധിക്കുന്നല്ലൊ.

കാപാ—ഇതെന്താശ്ചര്യ്യമായിരിക്കുന്നു. നോക്കുക.

വിട്ടീട്ടാതുരകാമമാൎന്നവിഷയാൎത്ഥി-
ക്കുംന്നിനച്ചാലിതിൽ
കിട്ടീടുന്നണിമാദിസിദ്ധികളടുത്തു-
ള്ളോരുമോക്ഷത്തിനാൽ
പൊട്ടച്ചാടന,വശ്യ,മോഹന, ഹൃതി,
പ്രക്ഷോഭണം,മാരണം
തൊട്ടുള്ളീവകസിദ്ധിപണ്ഡിതനെഴും
യോഗാന്തരായങ്ങളാം. ൨൩

ക്ഷപ—എടോ കാപാലിക! (വിചാരിച്ചിട്ട്) അല്ലയൊ ആചാര്യ്യ, ആചാര്യ്യരാജ, കുലാചാര്യ്യ,

ഭിക്ഷു—(ചിരിച്ചിട്ട്) പരിചയമില്ലാത്ത ഈ തപസ്വി അമിതമായ മദ്യപാനംകൊണ്ട് ഏററവും ഉന്മത്തനായിത്തീൎന്നിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഇയ്യാളുടെ മദാതിരേകത്തെ അങ്ങു ശമിപ്പിച്ചാലും.

കാപാ—അങ്ങിനെയാട്ടെ (എന്ന് താംബൂലചൎവ്വിതത്തെ വായിൽനിന്നെടുത്ത് ക്ഷപണകനു കൊടുക്കുന്നു)

ക്ഷപ—(സ്വാസ്ഥ്യനായി ഭവിച്ചിട്ട്) ആചാര്യ്യ! ഒന്നു ചോദിക്കുന്നു-

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

നിങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ യാതൊരുവിധമായ ആകർഷണശക്തി ഭവിക്കുന്നുവൊ അപ്രകാരം സ്ത്രീപുരുഷന്മാരിലുമുണ്ടോ?

കാപാ- -അതു വിശേഷിച്ച ചോദിപ്പാനുണ്ടോ?

ഗന്ധപാംഗനയൊട്ടയക്ഷിനാഗിയാകും
ബന്ധൂകാധരിസ്സുരനാരിയെന്നുവേണ്ട
എന്തെല്ലാമഭിലക്ഷിതങ്ങളെങ്കിലുംഞാൻ
ചിന്തിച്ചാൽഝടിതിവരുന്നവിദ്യയാലെ വരു

ക്ഷപ—ഹേ! ഞാൻ ഗണിതത്തിൽ നിന്നും ഇപ്രകാരമറിയുന്നു. നാമെല്ലാവരും മഹാമോഹത്തിന്റെ കിങ്കരന്മാരാണെന്ന്.

രണ്ടുപേരും—ആയുഷ്മാൻ അറിഞ്ഞതു് അപ്രകാരംതന്നെ.

ക്ഷപ—അതുകൊണ്ടു് രാജ്യകാര്യത്തെക്കുറിച്ചു് അല്പം ആലോചിച്ചാലും.

കാപാ—എന്താണതു്?

ക്ഷപ—സത്യപുത്രിയായ ശ്രദ്ധയെ മഹാരാജാവിന്റെ കല്പനപ്രകാരം പിടിക്കണമെന്നു്—ആകർഷിക്കണമെന്നു്.

കാപാ—ആ കുലടാപുത്രി എവിടെ? പറയൂ, അവളെ ഞാൻ വിദ്യാബലംകൊണ്ടു് ഉടനെ വരുത്തുന്നുണ്ടു്.

ക്ഷപ—എന്നാൽ ഞാൻ ഗണിച്ചിട്ടു് കാണിച്ചുതരാം.

(എന്നു സ്ഥാനംനിശ്ചയിച്ചു് ഗണിതത്തെനടിക്കുന്നു)

ശാന്തി—സഖീ! ഈ ഹതാശന്മാരുടെ സംസാരം അമ്മയെക്കുറിച്ചാണെന്നു തോന്നുന്നു. അതുകൊണ്ടു നമുക്കു സാവധാനമായി കേൾക്കാം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കരു—തോഴി! അങ്ങനെയാകട്ടെ. (രണ്ടാളും അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നു)

ക്ഷപ — വെള്ളത്തിലില്ല കരതന്നിലുമില്ല കുന്നിൻ
പള്ളത്തിലില്ല വളയോട്ട വനത്തിലില്ല
കള്ളം വെടിഞ്ഞമലവൈഷ്ണവഭക്തിയോടും
ഉള്ളത്തിലുണ്ടു മരുവുന്നു മഹാജനാനാം. ൨൬

കരുണ—(ആനന്ദത്തോടുകൂടെ) തോഴി, നീ ഭാഗ്യത്താൽ വർദ്ധിക്കുന്നു. ശ്രദ്ധ വിഷ്ണുഭക്തിയുടെ അടുക്കൽ ഉണ്ടുപോൽ.

(ശാന്തി സന്തോഷം നടിക്കുന്നു.)

ഭിക്ഷു — എന്നാൽ കാമന്റെ അടുക്കൽനിന്നും തെററിനടക്കുന്ന ധർമ്മം എവിടെയാണു വസിക്കുന്നതു്?

(ക്ഷപണകൻ പിന്നെയും ഗണിച്ചിട്ടു "വെള്ളത്തിലില്ല " എന്നു പിന്നെയും ചൊല്ലുന്നു)

കാപാ—(വിഷാദത്തോടുകൂടെ) അയ്യോ മഹാമോഹമഹാരാജാവിനു് വലിയ അപകടം വന്നിട്ടു. എങ്ങനെയെന്നാൽ—

സിദ്ധിമൂലമായ ദേവി വിഷ്ണുഭക്തിയോടുടൻ
ശ്രദ്ധ സത്യപുത്രി ചേർന്നിരിപ്പതില്ലയോ?
തത്ര കാമനെപ്പിരിഞ്ഞു ധർമ്മവും വസിക്കുകിൽ
കൃത്യമൊക്കെയും വിവേകഹസ്തസിദ്ധമല്ലയോ? ൨൭

അപ്രകാരമാണെങ്കിലും പ്രാണത്യാഗം ചെയ്തിട്ടും സ്വാമികാര്യത്തെ അനുഷ്ഠിക്കണം. അതുകൊണ്ടു് ധർമ്മത്തേയും ശ്ര

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ലയേയും ആകർഷിക്കുന്നതി മഹാഭൈരവിവിദ്യയെ നിയോഗിക്കാം.

(എന്ന് എല്ലാവരുംപോയി)

ശാന്തി—സഖി നമുക്കും ഈ ഹതാശന്മാരുടെ ആരംഭത്തെ ദേവി വിഷ്ണുഭക്തിയേ അറിയിക്കാം.

(എന്നുപോയി)

മൂന്നാം അങ്കം.

നാലാം അങ്കം.

(അനന്തരം മൈത്രി പ്രവേശിക്കുന്നു.)

മൈത്രി—മുദിതയുടെ മുഖത്തിൽനിന്നും ഞാൻ ഇപ്രകാരം കേട്ടു:—"ദേവി വിഷ്ണുഭക്തി ശ്രദ്ധയെ ധർമ്മത്തോടുകൂടെ മഹാ ഭൈരവിയുടെ ഗ്രസനഭ്രമത്തിൽനിന്നു രക്ഷിച്ചു" എന്ന്. അതുകൊണ്ടു ഉൽകണ്ഠിതയായിരിക്കുന്ന എനിക്കു എന്റെ പ്രിയസഖിയെ എവിടെവച്ചോ കാണാം.

(എന്നു ചുററി നടക്കുന്നു)

(അനന്തരം ശ്രദ്ധ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ശ്രദ്ധ—

(നാലുദിക്കിലും നോക്കി ഭയപ്പെട്ടു വിറച്ചുകൊണ്ടു)

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഞെട്ടിപ്പോകുന്ന ഘോരാകൃതി, പുരുഷകപാ-
ലങ്ങളാൽ കണ്ണപ്പൂരം,
പൊട്ടുമിന്നൽപ്പൊരിപ്രേക്ഷണ, മനലകഡാ-
രാഭമേക്കേശപാശം
ദംഷ്ട്രാവക്രേന്ദുമദ്ധ്യേരസനയിഴയുമാ-
ഭൈരവീരൂപമോക്കിൽ
പെട്ടെന്നുള്ളം നടുങ്ങുന്നിളയകദളിതൻ
കന്നുപോലിന്നുമയ്യോ! ൧

മൈത്രി—(ആത്മഗതം) അല്ലാ ഇതാ എന്റെ പ്രിയസഖിയായ ശ്രദ്ധ ഭയാതിരേകത്താൽ പരിഭ്രാന്തമായിരിക്കുന്ന ഹൃദയത്തോടുകൂടിയവളായി കാററിനാൽ ഇളക്കപ്പെട്ട വാഴസ്തംഭംപോലെ വിറച്ചുംകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സർവ്വാംഗങ്ങളോടുകൂടിയവളായി എന്തോ മന്ത്രിച്ചുംകൊണ്ടിവിടെത്തന്നെ നില്ക്കുന്നു. അത്യന്തം സംമുഖമായിട്ടുപോലും എന്നെ കാണുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് സംസാരിക്കുക തന്നെ. (പ്രകാശം) അല്ലയോ പ്രിയസഖി, ശ്രദ്ധേ! പര്യാകുലഹൃദയയായിരിക്കുന്ന നീ എന്നെപ്പോലും കാണുന്നില്ലേ?

ശ്രദ്ധ—(നോക്കി നെടുവീർപ്പിട്ടുകൊണ്ട്) അല്ലാ എന്റെ പ്രിയസഖി മൈത്രിയോ?

മഹാദംഷ്ട്രംകാളരാത്രീമുഖംനി-
സ്സഹായം ഞാൻചുകിലും ചാകലൊന്ന്യ
ഉദാമോദാലീവിധം കാണുകെന്നാ-
യഹോതോഴി പിന്നെയും നിന്നെയുംമേ. ൨

അതുകൊണ്ട് വന്നാലും എന്നെ ആലിംഗനം ചെയ്താലും.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മൈത്രി—(അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട്) തോഴി അപ്രകാരം വിഷ്ണുഭക്തി യാൽ അധഃകരിക്കപ്പെട്ട പ്രഭാവത്തോടുകൂടിയ ആ മഹാ ഭൈരവിനിമിത്തം എന്തിനായിട്ടാണിപ്പോഴും നിന്റെ അംഗങ്ങൾ വിറയ്ക്കുന്നതു്?

(ശ്രദ്ധ "ഞെട്ടിപ്പോകുന്ന ഭീമാകൃതി" എന്ന ശ്ലോകത്തെ പിന്നെയും ചൊല്ലുന്നു.)

മൈത്രി—അയ്യോ! ഹതാശയായ അവൾ ഭയങ്കരദർശന തന്നെ. പിന്നെ അവൾ വന്നെന്തുചെയ്തു?

ശ്രദ്ധ—തോഴി കേൾക്കുക.

ഭൂവിൽപെട്ടന്നവളിഹപതിച്ചെന്നെയദ്ധർമ്മമോടും
കാവിൽക്കൈക്കാലികളിലെടുത്തംബരത്തോട്ടുപോയാൾ
ആവിഷ്‌പാണിപ്രഗഹശിഖരം രണ്ടിലും മാംസഖണ്ഡം
റാഞ്ചിക്കൊണ്ടങ്ങുപരികഴുകിൻപേടപോകുന്നപോലെ. ൨

മൈത്രി—അയ്യോ! കഷ്ടം കഷ്ടം!!

(എന്നു മൂർഛിച്ചു വീഴുന്നു.)

ശ്രദ്ധ—സഖി, ആശ്വസിക്ക, ആശ്വസിക്ക;

മൈത്രി—(ആശ്വസിച്ചിട്ടു) പിന്നെ, പിന്നെ-

ശ്രദ്ധ—അനന്തരം ഞങ്ങളുടെ ആർത്തസ്വരംകേട്ടു ഭയാകുല ഹൃദയയായിട്ടു് ദേവി വിഷ്ണുഭക്തി-

വളച്ചുപുരികങ്ങൾ കണ്ണിണചുവത്തിവല്ലാതുടൻ
തിളച്ചുരുഷിതംമഹാ വികടമൊന്നുനോക്കംവിധൌ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പിളൎന്നശനിയേററു് പാറകൾപൊടിഞ്ഞഭീമാദ്രിപോൽ
പുളഞ്ഞവർ കരോടിപൊട്ടിവിതറിപ്പതിച്ചീടിനാർ ൯

മൈത്രി—ഭാഗ്യംകൊണ്ടു് വ്യാഘ്രിയുടെ മുഖത്തിൽനിന്നു മാൻ പേടയെപ്പോലെ പ്രിയസഖിയെ ദൈവംതന്നെ രക്ഷിച്ചു. പിന്നെ—പിന്നെ—

ശ്രദ്ധ—അനന്തരം ദേവി അപ്പോഴുണ്ടായ അഭിനിവേശത്തോടുകൂടി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു—"ദുരാത്മാവായ ഈ മഹാമോഹഹതകൻ എന്നെയുംകൂടി അവമാനിക്കുന്നു. ഞാൻ ഇവന്റെ ഉന്മൂലനാശത്തെ ചെയ്യുന്നുണ്ടു്" എന്നു് പിന്നെ എന്നോടു ദേവി ഇപ്രകാരം ആജ്ഞാപിക്കുകയും ചെയ്തു. "ശ്രദ്ധേ നീ പോയി വിവേകത്തോടറിയിക്കുക. കാമക്രോധാദികളെ ജയിക്കുന്നതിനായി അത്യം ഉദ്യമിക്കണം. പിന്നെ വൈരാഗ്യം ഉത്ഭവിക്കും. ഞാനും സമയംപോലെ പ്രാണായാമാദികളുടെ സഹായത്തോടുകൂടി നിങ്ങളുടെ സൈന്യത്തെ അനുഗ്രഹിക്കും. ഇതംഭരാദികളായ ദേവികളും ശാന്ത്യാദികളുടെ കൌശലത്താൽ ഉപനിഷത്തിനോടു സംഗതനായിരിക്കുന്ന പുരുഷനു് പ്രബോധചന്ദ്രോദയത്തിനായിട്ടു് സഹായിക്കുന്നതാണു്." എന്നു് അതുകൊണ്ടു് ഞാൻ ഇപ്പോൾ വിവേകസന്നിധാനത്തിലേക്കു പോകുകയാണു്. നീ എന്നാൽ എന്തുചെയ്തിട്ടാണു് ദിവസങ്ങളെ കഴിക്കുന്നതു്?

മൈത്രി—ഞങ്ങൾ നാലു (മൈത്രി, കരുണ, മുദിത, ഉപേക്ഷ) സഹോദരികളും വിഷ്ണുഭക്തിയുടെ കല്പനപ്രകാരം

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

വിവേകസിദ്ധിക്കായിട്ട് മഹാത്മാക്കളുടെ ഹൃദയത്തിൽ വസിക്കും. ആ മഹാത്മാക്കളുംകട്ടെ,

എന്നെസ്വസ്ഥാത്മനി'മുദിത'യെപ്പുണ്യവാന്മാരിലേവം
ഖിന്നന്മാരിൽ 'കരുണ'യെ'ഉപേക്ഷാ' ഖ്യയെപ്പാപിമേലും
ഉന്നിക്കൊണ്ടാലതികലുഷമായ് രാഗരോഷാദിദോഷം
തന്നിൽപെട്ടും തെളിയുമുടനേചിന്തവിട്ടന്തരാത്മാ. ൭

അതുകൊണ്ടു് ഞങ്ങൾ നാലു സഹോദരികളും വിവേകത്തിൻെറ അഭ്യുദയനിമിത്തമായ വ്യാപാരത്തിൽതന്നെ ദിവസങ്ങളെ കഴിക്കും. എന്നാൽ പ്രിയസഖി മഹാരാജ്ഞാവിനെ ഇപ്പോൾ എവിടെ സന്ദർശിക്കും?

ശ്രദ്ധ—ദേവി വിഷ്ണുഭക്തി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു:—"രാഢാദേശത്തു് ഭാഗീരഥിയുടെ തീരപ്രദേശങ്ങൾക്ക് അലംകാരഭൂതമായിരിക്കുന്ന ചക്രതീർത്ഥത്തിൽ പര്യാകുലഹൃദയനായ വിവേകം മീമാംസാനുസാരിണിയായിരിക്കുന്ന മതിയോടുകൂടി പണിപ്പെട്ടു പ്രാണധാരണം ചെയ്തുംകൊണ്ടു് ഉപനിഷദ്ദേവിയുടെ സംഗമത്തിനായിട്ടു് രാവും പകലും തപസ്സുചെയ്യുന്നു" എന്ന്.

മൈത്രി—എന്നാൽ പ്രിയസഖി പോകുക. ഞാനും എൻെറ നിയോഗത്തെ അനുഷ്ഠിക്കട്ടെ.

ശ്രദ്ധ—അങ്ങനെയാവാം.

(എന്നു രണ്ടാളും പോയി.)

(വിഷ്കംഭം.)

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(അനന്തരം മഹാരാജാവും ഹരിക്കാരനും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

രാജാ (വിവേകം)—ഹാ പാപീ! മഹാമോഹനീച, നിന്നാൽ ഈ ലോകം സർവ്വപ്രകാരത്തിലും വഞ്ചിക്കപ്പെട്ടു. എങ്ങനെയെന്നാൽ—

ശാന്താനന്തവിശുദ്ധനിശ്ചലചിദാ-
നന്ദാമൃതാംഭോധിത-
ന്നന്തർഭാഗമതിൽക്കിടന്നമരിനെ-
ച്ചെററാസ്വദിപ്പീലഹോ
ഭ്രാന്ത്യാതുച്ഛമരീചികാർണ്ണവമതിൽ
ച്ചെന്നാചമിക്കുന്നുടൻ
മോഹാന്ധ്യം മുഴുകുന്നിതാകുളിയായ്
മുങ്ങുന്നു പൊങ്ങുന്നതിൽ. ൩

അല്ലെങ്കിൽ സംസാരചക്രത്തിന്റെ വാഹകനായ മഹാമോഹത്തിന്ന് അജ്ഞാനമാണല്ലോ ബീജം. അതിന്റെ നിവൃത്തി തത്വബോധംകൊണ്ടുമാണ് എന്തെന്നാൽ

സാരാബോധക്കുരുവിലുള വായ്പൂനാ സംസാരവൃക്ഷം
വേരോടുമൂലനമതുവരുത്തീടുവാനോർത്തുകണ്ടാൽ
ആരാധിച്ചിട്ടഖിലപതിതന്നൻപിനാൽ തത്വബോധം
നേരായുണ്ടാകണമതൊഴികെപ്പററുമോമററുപായം. ൧

മിക്കവാറും സത്തുക്കളുടെ വ്യവസായത്തിൽദേവതകൾ സഹായമായിരിക്കുമെന്ന് തത്വജ്ഞന്മാർ പറയുന്നുണ്ട്. അപ്രകാരം വിഷ്ണുഭക്തി കല്പിച്ചയച്ചുമിരിക്കുന്നു. "കാമാദികളുടെ വിജയത്തിന്നായിക്കൊണ്ടു പ്രയത്നിക്കുക. ഞാനും ബോധന്റെ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പക്ഷത്തെ അനുഗ്രഹിക്കാം'' എന്ന്. അതിനൊട്ടെ!! ഇതാ പ്രഥമവീരനായ കാമൻ വസ്തുവിചാരത്താൽ തന്നെ ജിക്കപ്പെട്ടും. എന്നാൽ ആകട്ടെ ആ വസ്തുവിചാരത്തെത്തന്നെ കാമജയത്തിന്നായി ആജ്ഞാപിക്കാം.

വേദവതി, വസ്തുവിചാരത്തെ വിളിക്കൂ.

ദ്വാരപാലിക—തിരുമേനിയുടെ കല്പനപോലെ.

(എന്നു പോയി വസ്തുവിചാരവുമായി പ്രവേശിക്കുന്നു)

വസ്തുവിചാരം—കഷ്ടം! അവിചാരരമണീയമായിരിക്കുന്ന പദാർത്ഥങ്ങളിലെ അഭിമാനത്താൽ വർദ്ധിക്കുന്നവനായ കാമഘാതകനാൽ—അല്ലെങ്കിൽ മഹാമോഹത്താൽതന്നെ—ജഗത്തു മുഴുവൻ വഞ്ചിക്കപ്പെട്ടു. എങ്ങനെയെന്നാൽ,

കാന്തേ! കാംബുജപത്മമിഴി! കരിവന്നിതം-
ബോരുഭദേ! നിർദശ്രീ-
യേന്തുന്നതച്ചമാടസ്തനി! സുമുഖി!യെടോ
സുഭ്രു!വെന്നിപ്രകാരം
പ്രാന്തത്തിൽ പ്രാജ്ഞനും ചാർത്തിവയുർമലഭാ-
ണ്ഡത്തെ വാഴ്ത്തുന്നു മോദ-
ഭ്രാന്താന്നീടുന്നു പൂൽകുന്നലമഹഹഹ! മഹാ
മോഹദുശ്ചേഷ്ടിതങ്ങൾ! ൮൨

എന്നുമാത്രമല്ല യഥാർത്ഥമായി വസ്തുവിചാരംചെയ്യുന്ന മഹാന്മാർക്കുപോലും മാംസപങ്കങ്ങളാൽ പരിബദ്ധങ്ങളായിരിക്കുന്ന അസ്ഥിക്കൂട്ടുകളും സ്വഭാവേന ദുർഗ്ഗന്ധികളായിരിക്കുന്ന ബീഭത്സവേഷകളുമാണ് സ്ത്രീകൾ എന്നു വൈരാഗ്യം ജനി

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അനു: അതുകൊണ്ടു ഈ സ്ത്രീകളിൽ അന്യവസ്തുക്കളെ ആരോപിക്കുന്നു, നിശ്ചയംതന്നെ. എങ്ങ
രാജ്ഞായന്നാൽ—

മുത്തല്ലേ ഹാരഭാരം? മണിപദവലയം
സ്വർണ്ണമല്ലേ ചുവപ്പോ
സിദ്ധംസിന്ദൂരമല്ലേ? സുരഭികുസുമസം-
ത്തിൻറതല്ലേ സുഗന്ധം? ഹേമ
വസ്ത്രം കൌശേയമല്ലേ? വെളിയിലിവകള-
ല്ലജ്ഞർ കല്പിക്കയല്ലേ?
നേത്തുള്ളിൽ പാക്കിലേതോ നരകമതിനഹോ
നാരിപേരായതല്ലേ? ൻ

(ആകാശത്തിൽ നോക്കിക്കൊണ്ടു്)

ഛൈ എടാ പാപി, കാമചണ്ഡാല! നിരാശ്രയമായിട്ടുതന്നെ ഉല്പന്നനായിരിക്കുന്ന നീ ഇപ്രകാരം ജനങ്ങളെ എന്തിനായിട്ടു പരവശന്മാരാക്കിച്ചെയ്യുന്നു? എങ്ങനെയെന്നാൽ ജനങ്ങൾ ഇപ്രകാരം അഭിമാനിക്കുന്നു.

ബാലത്തയ്യലിണങ്ങിട്ടനിവളമാംനോക്കുന്നു സാകൂതമീ!
നീലത്താർമിഴിയാളിതാ നിജകുചംപുല്കാൻകൊതിക്കു-
എടാ മൂഢ! (ന്നമാമ

തോലുംമാംസപുമസ്ഥിയുംജഡമതേകാമിക്കുമോനോക്കുമോ?
സ്ഥൂലാകാരമിതല്ലകാണ്മതകമേ സത്തായചിത്താണെടോ. ൧൦

ദ്വാരപാ—മഹാഭാഗ ഇരിലേ വരാം.

(രണ്ടുപേരും ചുററിനടക്കുന്നു.)

ദ്വാര—ഇതാ മഹാരാജാവു് എഴുന്നള്ളിയിരിക്കുന്നു. അവിടുന്നു അങ്ങോട്ടു ചെല്ലുക.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

വസ്തു—(അടുത്തിട്ടു) ദേവൻ ജയിക്കട്ടെ! ജയിക്കട്ടെ!! ഇതാ വസ്തുവിചാരം നമസ്കരിക്കുന്നു.

രാജാ—ഇവിടെ ഇരിക്കാം.

വസ്തു—(ഇരുന്നിട്ടു) ദേവ, അവിടത്തെ കിങ്കരനായ ഈ ജനം വന്നു. കല്പനകൊണ്ടനുഗ്രഹിച്ചാലും!

രാജാ—നമുക്കു മഹാമോഹവുമായി യുദ്ധം നേരിട്ടിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഈ യുദ്ധത്തിൽ അവൻെറ പ്രഥമവീരനായ കാമൻെറ പ്രതിവീരനായി നാം ഭവാനെ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കയാണു്

വസ്തു—ഞാൻ കൃതാൎത്ഥനായി. എന്തെന്നാൽ സ്വാമിയാൽ ഇപ്രകാരം സംഭാവനം ചെയ്യപ്പെട്ടല്ലോ?

രാജാ—എന്നാൽ ഭവാൻ ഏതു ശസ്ത്രവിദ്യകൊണ്ടാണു് കാമനെ ജയിക്കാൻപോകുന്നതു്?

വസ്തു—ഹേ പഞ്ചബാണനേ പഞ്ചബാണൻ! പുഷ്പധന്വാവു്, കാമൻ ഇവനെ ജയിക്കുന്നതിനു ശസ്ത്രാപേക്ഷയോ? സ്വാമിൻ! കണ്ടാലും.

അന്തൎദ്വാരങ്ങൾമൂടാമരിദൃഢമനെയാ-
തംഗനാവൃത്തിചെയ്യും
ചിന്തയ്ക്കും കാഴ്ചകൾക്കും ഝടിതി ചുരമവൈ-
രസ്യമോ കുത്സതോന്നാൻ
അസ്ത്രം മാംസം മലന്തൊട്ടെഴുമവയവമോ
പിന്നെയും പിന്നെയുംഞാൻ
ചിന്തിക്കാം ചെന്നെതിക്കാം അടലരിലലർവി-
ല്ലാളിയെല്ലൂളിയാക്കാം. ൧൧

എന്നതന്നെയുമല്ല,

വിശാലത്വംകോലും പുളിനമെഴുമാറുംശിലകളിൽ
പ്രസാരം പ്രാപിക്കും മലകളിടച്ചുഴുംവിപിനവും
പ്രശാന്ത്യത്ഥം വ്യാസോക്തികൾവിബുധരുംവാഴ്കില-ഫോ
വസാമാംസാകാരപ്പുരിഷയെവിടെ? കാമനെവിടെ? ൫൨

കാമന്റെ പ്രധാനമായ അസ്ത്രം സ്ത്രീയാകുന്നു. അതു കൊണ്ടു് അവളെ ജയിച്ചാൽ മററുള്ള സഹായങ്ങളെല്ലാം വിഫലാരംഭങ്ങളായിട്ടു ഭംഗത്തെത്തന്നെ പ്രാപിക്കും. എങ്ങനെയെന്നാൽ,

ചന്ദ്രൻ ചന്ദനനീരു ചന്ദ്രികയെഴും
ചേലാന്ന പൂവാടിമേൽ
മന്ദം മൂളിവരുന്നവണ്ടു മധുമാ-
സത്തിന്റെ പുത്താഗമം
മന്ദം കാററുമുഴങ്ങി മൂടിയടിനം
ശൃംഗാരനീപാനില-
സ്പന്ദം തൊട്ടവയൊക്കെ നാരിയെബലാൽ
വെന്നാകിൽ വെന്നാകവേ.

അതിനാൽ ഇനി വിളംബിച്ചിട്ടാവശ്യമില്ല. സ്വാമി ആജ്ഞാപിച്ചാലും—

നമ്മത്തൊട്ടമനന്തമത്ഭുതവിചാരശസ്ത്രങ്ങൾകൊ-
ണ്ടയത്താമന്നയുന്നമാതിബലമാക വേവെന്നുതാൻ
കയത്തുകരുസേനതൻ നടുവിലെത്തി—യിന്ദ്രാത്മജൻ
ജയദ്രഥനെയെന്നപോൽ—ഝടിതികാമനെക്കൊല്ലുവൻ ൫൩

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

രാജാ—(പ്രസാദത്തോടുകൂടി) എന്നാൽ ശത്രുജയത്തിനായിട്ടു ഭോൻ സന്നദ്ധനായാലും!

വസ്തുവി—സ്വാമിയുടെ കല്പനപോലെ (എന്നു തൊഴുതുംകൊണ്ടു പോയി)

രാജാ—വേദവതി! ക്രോധവിജയത്തിനായിട്ടു ക്ഷമയെത്തന്നെ വിളിക്കു.

ദ്വാരപാ—തിരുമേനിയുടെ കല്പനപോലെ.

(എന്നു പോയിക്ഷമയുമായി പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ക്ഷമ—

ചിന്തും കോപഭരാന്ധകാരകുടില ഹന്ത

ഭ്രൂഭംഗമോടുഗ്രമാ-

യന്തിക്കാന്തികണക്കുകണ്ണിണചുവ-

ത്തിക്കൊണ്ടുനോക്കിദ്രുതം

നൊന്തീടുംവിഷമാക്ഷരങ്ങളപരൻ

ചൊന്നാൽസഹിക്കുംമഹാ-

നന്തന്നിർമ്മലനിശ്ചലാം ബുദ്ധിമഹാ

ഗാംഭീര്യവാൻവീര്യവാൻ.

(തന്നത്താൻ നോക്കി ശ്ലാഘിച്ചും കൊണ്ടു്)

കണ്ണാക്ലേശമതുംശിരോരുജയതും

തേടേണ്ടതെന്നിൽപ്പരം

ശങ്ങപ്പെട്ടുശരീരസന്ധികൾ ചത-

ഞ്ഞീടേണ്ടവാടേണ്ടകം

ദണ്ഡിക്കേണ്ട വധിച്ചിടേണ്ട നരകം

തേടേണ്ടരണ്ടെന്നിയേ-

ഖണ്ഡിച്ചോതുകിൽഞാനൊരുത്തിമതിയാം

ക്രോധത്തെബ്ബാധിക്കുവാൻ.

എന്നു

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(രണ്ടുദ്വാരപാലരും ചുററിനടക്കുന്നു)

ദ്വാ:പാ:—ഇതാ ദേവൻ. അതുകൊണ്ടു പ്രിയതോഴി അങ്ങോട്ടുചെല്ലുക.

ക്ഷമ—(അടുത്തുചെന്നിട്ട്) ദേവൻ ജയിക്കട്ടെ! ജയിക്കട്ടെ!! ഇതാ ദാസിയായ ക്ഷമ സാഷ്ടാംഗപാതം നമസ്കരിക്കുന്നു.

രാജാ—ക്ഷമെ! ഇവിടെയിരിക്കാം.

ക്ഷമ—സ്വാമിൻ! കല്പിച്ചാലും. ദാസീജനത്തെ എന്തിനായിട്ടാണ് വിളിച്ചത്?

രാജാ—ഈ യുദ്ധത്തിൽ ദുർബ്ബുദ്ധിയായ ക്രോധത്തെ ഭവതി തന്നെ ജയിക്കണം.

ക്ഷമ—ദേവന്റെ അനുഗ്രഹമുള്ളപ്പോൾ മഹാമോഹത്തെത്തന്നെയും ജയിക്കുന്നതിനു ഞാൻ ശക്തയാണ്. പിന്നെ അവന്റെ അനുചരനായ ക്രോധത്തെപ്പറയണോ? അതുകൊണ്ടു ഞാൻ ഇപ്പോൾതന്നെ-

സ്വാദ്ധ്യായംസുരപിതൃയജ്ഞവും തപസ്സും
നിത്യാദിക്രിയയുമകാരണംമുടക്കും
നേത്രത്തിൽ കനൽ ചിതറുന്ന ദുഷ്ടകോപം
വീഴ്ത്തീടാം മഹിഷനെ ദുർഗ്ഗയെന്നപോലെ.

രാജാ—ക്ഷമെ! ക്രോധവിജയത്തിനായി നിനക്കെന്താണുപായം? കേൾക്കട്ടെ.

ക്ഷമ—സ്വാമിൻ ബോധിപ്പിക്കാം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ക്രോധിച്ചെന്നാകിൽമന്ദസ്മിതമൊടതുസഹി-
ക്കാംകടന്നേറിവന്നാൽ
പ്രീതിക്കൊത്താചരിക്കാം പ്രിയമൊഴികളു
രയ്ക്കാംപഴിക്കുന്നനേരം
മോദിക്കാംതല്ലിയെന്നാൽ ദുരിതമറുകയാൽ
രീതിക്കെട്ടുവ്വാരയല്ലോ
സാധുക്കൾക്കീവിപത്തെന്നകമതിലലിവു-
ണ്ടെങ്കിലീക്രോധമുണ്ടോ? ൮൨

രാജാ—നന്നായി, നന്നായി.

ക്ഷമ—സ്വാമിൻ! ക്രോധത്തെ ജയിച്ചാൽ ഹിംസാപാരു ഷ്യമാനമാത്സര്യാദികളും ജയിക്കപ്പെട്ടതുതന്നെ.

രാജാ—എന്നാൽ ഭവതി വിജയത്തിനായിട്ടു പുറപ്പെട്ടാലും!

ക്ഷമ—സ്വാമിയുടെ കല്പനപോലെ.

(എന്നുപോയി.)

രാജാ—വേദവതീ! ലോഭത്തിന്റെ ജേതാവായ സന്തോഷത്തെ വിളിക്കു.

ദ്വാര—കല്പനപോലെ.

(എന്നുപോയി സന്തോഷത്തോടുകൂടി പ്രവേശിക്കുന്നു.)

സന്തോഷം (വിചാരിച്ചിട്ടു ദയയോടുകൂടി)

ഖേദംകൈവിട്ടുവേണ്ടുംകനികൾതരുമതും
കായ്മരംകാട്ടിലില്ലേ?
സ്രോതഃസ്ഥാനങ്ങൾ തോറും ശിശിരമധുരമാം
പുണ്യപാനീയമില്ലേ?
ശീതസ്പർശംശയിപ്പാനിളയതളിരുതൂ-
വുന്നപൂവല്ലിയില്ലേ?
ഏതെന്നാലുംവിലുബ്ധൻധനികനിലയനം
കാത്തുകത്തുന്നുവല്ലോ. ൮൩

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

എടൊ മൂർഖ! ലുബ്ധ! നിൻെറ ഈ വ്യാമോഹം ദു
ഷ്പൂരമായിട്ടുള്ളതാണ്.

തുടങ്ങിയും മുടങ്ങിയും തുലഞ്ഞതെത്രയെങ്കിലും
മടങ്ങിടാത്തതെന്തുതേമരീചികാംബുമോഹിതം
ദൃഢംവിശാലതൃഷ്ണയാലൊളിച്ചിടാത്തനിൻമനം
കട്ടംകഠോരവജ്രസാരബദ്ധമാണദ്ഭുതതെ!

എന്നുതന്നെയല്ല; ലോഭാന്ധകാരത്താൽ ഹതനായിരിക്കു
ന്ന നിൻെറ ഈ ചേഷ്ടകൾ മനസ്സിൽ കൗതുകത്തെ ജനിപ്പി
ക്കുന്നു. എന്തെന്നാൽ-

പൊന്നുവേണ്ടതുലഭിച്ചതിൽപരമിയററ
ണംപലിശചക്രണം
പിന്നെയുംമുതലതിൽപ്പരംപലിശയെന്നുനി
കരുതുകല്ലയൊ?
ഇന്നിയിങ്ങനെബലാലുടൻമുട്ടകിയാശ-
യാംപട്ടപിശാചിയാൾ
നിന്നെമോഹതിമിരത്തിൽമുക്കിമുഴവൻവി
ഴുങ്ങുമറികില്ലനീ.

അത്രതന്നെയുമല്ല—

കഷ്ടപ്പെട്ടുധനംലഭിക്കിലുമുടൻ
കൈവിട്ടുപോകുമ്പൊഴോ
സ്പഷ്ടംനിൻമതിയിങ്കലൊവിരഹമൊ
ന്നുണ്ടാക്കുമുണ്ടാകിലും
ഇഷ്ടംപിന്നെനിനക്കതിൽനാധനമോ
ചൊല്ലീടുകില്ലായ്കയോ
നഷ്ടപ്പാടതിലല്ലയോവ്യഥവരു-
ന്നില്ലെങ്കിലില്ലൊന്നുമേ. ൨൨

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അത്രതന്നെയുമല്ല—

വൻപോക്കനായമൻനിനക്കുതലമേൽ
വാൎദ്ധക്യമാകുംപെരും-
പാമ്പോനിനെവിഴുങ്ങീടുന്നുഭവനം
പുത്രാദിഗൃദ്ധ്രങ്ങളും
മുൻപേലോഭരജസ്സുബോധപയസാ
ക്ഷാളിച്ചു് സന്തോഷമാം-
പൈമ്പാലംബുധിതന്നിലൊന്നമുഴുകി
പ്പാൎക്കിൽസുഖിക്കാമെടോ. ൨൩

ഭാരപാ—ഇതാസ്വാമി, അതുകൊണ്ടു മഹാഭാഗൻ അങ്ങോട്ടുചെല്ലുക.

സന്തോ—(അപ്രകാരംചെയ്തിട്ടു്) സ്വാമി ജയിക്കട്ടെ! ജയിക്കട്ടെ!! ഇതാ സന്തോഷം നമസ്കരിക്കുന്നു.

രാജാ—ഇവിടെയിരുന്നാലും!

(എന്നു തന്റെ അടുക്കലായിട്ടിരുത്തുന്നു.)

സന്തോ—(വിനയത്തോടുകൂടെ ഇരുന്നിട്ടു) ഈ ഭൃത്യജനത്തെ സ്വാമി ആജ്ഞാപിച്ചാലും.

രാജാ—ഭവാന്റെ പ്രഭാവം നമുക്കറിവുള്ളതാണല്ലൊ. അതുകൊണ്ടു് ഇനി വിളംബിച്ചിട്ടാവശ്യമില്ല. ലോഭത്തെ ജയിക്കുന്നതിനായിട്ടു് വാരാണസിയിലേക്കു പുറപ്പെട്ടാലും.

സന്തോ—സ്വാമിയുടെ കല്പനപോലെ.

ഇതാ ഞാൻ,

ചതിച്ചെന്നുംലോകത്രയവിജയിയായ് നൈകമുഖനായ്
വധിച്ചുംബന്ധിച്ചുംദ്വിജവിബുധവൃന്ദത്തെയനിശം
മദിച്ചാളുംലോഭംധനദനിധിപിടിപെട്ടന്യവശമു-
ന്മഥിച്ചീടാംദുഷ്ടൻദശവദനനെ ദാശരഥിപോൽ. ൨൪

(എന്നുപോയി)

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(അനന്തരം വിനീതവേഷനായ പുരുഷൻ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

പുരുഷൻ—സ്വാമിൻ! വിജയയാത്രാമംഗളങ്ങൾ എല്ലാം സംഭരിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ദൈവജ്ഞന്മാൽ നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട യാത്രാമുഹൂർത്തവും വളരെ അടുത്തിരിക്കുന്നു.

രാജാ—എന്നാൽ സേനകളെ പ്രസ്ഥാപിപ്പിക്കുന്നതിനായി സേനാധിപന്മാരെ അറിയിച്ചാലും.

പുരു—സ്വാമിയുടെ കല്പനപോലെ

(എന്നു പോയി)

(അണിയറയിൽ)

കുംഭിക്കൂട്ടങ്ങൾക്കുംഭച്ച്യുതലാഥരികൂടി-
ച്ചാർത്തുകൂവുന്നവണ്ടോ-
ടമ്പിൽക്കൂട്ടാംപടത്തേർനിരകളിലനില-
സ്സുധിരശംഖങ്ങൾപൂട്ടാം,
ജൃംഭൽകുന്താകുലുങ്കിക്കകുഭിക്കുപലയക്കു-
മ്പൊഴും പൊയ്യുന്നപ്പോൾ
മുൻപിൽ കാലാൾനിരക്കാംപടികൾക്കുതിര-
മേൽവാളിളക്കാം തിരക്കാം. ൨൫

രാജാ—അത്രേ മംഗളാനുഷ്ഠാനം കഴിച്ചു പുറപ്പെടുകതന്നെ. (സേവകനെ നോക്കീട്ട്) എടൊ! യുദ്ധരഥം സന്നദ്ധമാക്കിക്കൊണ്ടു വരുന്നതിനു സാരഥിയോടാജ്ഞാപിക്കു.

സേവകൻ—കല്പനപോലെ

(എന്നു പോയി)

(അനന്തരം രഥവുംകൊണ്ടു സാരഥി പ്രവേശിക്കുന്നു)

സാരഥി—ദേവ! ഇതാ രഥം സന്നദ്ധമായിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ആയുഷ്മാൻ ആരോഹണം ചെയ്താലും!

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

രാജാ—

(മംഗളവിധിയെചെയ്തിട്ട് രഥാരോഹണം നടിക്കുന്നു)

സാരഥി—(രഥവേഗത്തെ അഭിനയിച്ചുംകൊണ്ട്) ആയുഷ്മൻ ഇതാ—ഇതാ—

പാരംപൊങ്ങിപ്പറക്കുംപൊടിപടലഭരാ-
ലുഗ്രമാംപാദവേഗ-
സ്ഫാരംപായുംകുളമ്പിന്നടിനിരകൾനില-
ത്തെത്തിയെത്താതവണ്ണം
പാരാവാരം മഥിക്കുംപടിപടുതപെടും
ഘോരനേമിപ്രഘോഷ-
പ്പോരോടുംതേർവലിക്കുന്നിത, കുതിരകളാ-
ഡംബരാലംബരത്തിൽ. ൨൩

ഇതാ അല്പം ദൂരെയായിട്ട് ത്രിലോകപരിശുദ്ധയായി വാരാണസിയെന്നു പ്രസിദ്ധയായിരിക്കുന്ന ആ നഗരി ദൃഷ്ടിമാർഗ്ഗത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

ധാരായന്ത്രം തടഞ്ഞാധുമധുമിതജലാ-
ധ്മാനമോടത്രകാണു-
ന്നാരാൽ ചന്ദ്രാതപംപോൽധവളബഹളമാം
സൌധജാലങ്ങളെല്ലാം
നേരേനാനാനിറത്തിൽകൊടിനിരകൾ
പറക്കുന്നതിൻകോടിതോറും
ധാരാളംശാരദാഭ്രോപരിചലിതതടിത്-
കാന്തികയ്യേന്തിടുന്നു.

ഇതാ ഇവിടെ മുകുളങ്ങൾതോറും പററിയിരിക്കുന്ന വണ്ടുകളുടെ ഝംകാരങ്ങളെക്കൊണ്ട് ശബ്ദായമാനങ്ങളായി വി

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കാസാരംഭാതിശയത്താൽ വിതറിപ്പോഴിയുന്ന തേൻതുള്ളികളാൽ ദുർദ്ദിനീകൃതങ്ങളായി കുസുമസൌരഭ്യബഹുളങ്ങളായി ശ്യാമളങ്ങളായി നിബിഡങ്ങളായിരിക്കുന്ന പത്രസന്താനങ്ങളുടെ ഛായകളെക്കൊണ്ടു സുഭഗങ്ങളായിരിക്കുന്ന വൃക്ഷനിരകളാൽ അലംകൃതങ്ങളായിരിക്കുന്ന പട്ടണപര്യന്തത്തിലെ ഉദ്യാനഭാഗങ്ങൾ സമീപത്തിലായിട്ടുകാണപ്പെടുന്നു. ഇതാ ഇതിങ്കലെ മന്ദവായുക്കൾപോലും പാശുപതവ്രതനിഷ്ഠന്മാരായ താപസന്മാരെപ്പോലെ തോന്നുന്നു.

എങ്ങനെ എന്നാൽ

ഗംഗാംഭസ്സിൽനനഞ്ഞുവെൺപൊടിയണി-
ഞ്ഞാരാലെഴുംപൂമര-
ശ്ശൃംഗാന്തംചൊരിയുന്ന ചാരുമലരാൽ-
ചെയ്യുന്നശൈവാർച്ചനം
ഭൃംഗാരാവമനോഹരസ്തവഗണംപാ-
ട്ടുന്നു, ചൂതങ്കൈവാതാം
തുംഗാമോദമിളക്കിനിന്നു വഴിവിൽ
ത്തുള്ളുന്നമന്ദാനിലൻ.

രാജാ—

(ആനന്ദത്തോടുകൂടെ നോക്കിക്കൊണ്ടു)

ശ്രീകണ്ഠേശാലയംകാൺകിവിടമിതുരാകുളങ്ങളാ-
ഞ്ഞാത്മസൌഖ്യംവിളക്ക-
ന്നാകർഷിക്കുന്നചിത്താംബുജപുമമ്മതഭ്രേ-
പദ്യയാംവിദ്യപോലെ
ഭൂകണ്ഠാലംബിഹാരോചമമൊഴുകിവരും-
വക്രഗംഗാപ്രവാഹം
പേർക്കുംഫേനങ്ങൾതിങ്കൾക്കൊടിയെയുപഹ-
സിക്കുന്നലാക്കെന്നപോലെ. ഉൻ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

സൂതൻ—(ചുററിനടന്നിട്ട്) ആയുഷ്മൻ, നോക്കു. നോക്കു; ഇതാ ആ ഭാഗീരഥിയുടെ തീരഭൂമികൾക്ക് അലങ്കാരഭൂതമായും ത്രിഭുവനപാവനമായും ഇരിക്കുന്ന വിശേശ്വരാഭിധാനത്തോടുകൂടിയ ത്രിലോകഗുരുവായ ഭഗവാൻ മഹാദേവൻെറ ക്ഷേത്രമാണിതു്.

രാജാ—(ഹർഷത്തോടുകൂടെ) ഓഹോ.

ഇത്തമ്പുരാനെയല്ലോ
ക്ഷേത്രാത്മാവെന്നുമുനികൾവാഴ്ത്തുന്നു.
തീർത്ഥപദമോരിവിടെ
മൂർത്തിയുപേക്ഷിച്ചുശിവനിൽമുഴുകുന്നു. ൩൦

സൂതൻ—ആയുഷ്മൻ! നോക്കു; നോക്കു; ഇതാ് കാമക്രോധലോഭാദികൾ നമ്മുടെ ദർശനമാത്രത്താൽ ഇവിടെനിന്നും ദൂരത്തിൽ പലായനം ചെയ്യുന്നു.

രാജാ—അതെ, അതെ. എന്നാൽ ആകട്ടെ. ആലയത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു് അഭീഷ്ടസിദ്ധിക്കായിക്കൊണ്ടു ഭഗവാനെ നമസ്കരിക്കാം. (രഥത്തിൽനിന്നും ഇറങ്ങി പ്രവേശിച്ചുനോക്കിക്കൊണ്ടു) ഭഗവൻ! ജയിച്ചാലും; ജയിച്ചാലും; പ്രസാദിച്ചാലും.

ബോധസ്വരൂപദേവേശ! വേദത്രയവിലോചന!
പാദംതൊഴുന്നേൻപ്രീതാർത്ഥപ്രദ! ബാലേന്ദുശേഖര!

(എന്നു നമസ്കരിക്കുന്നു.)

സൂതൻ—ഇതാ ഇതു് ത്രിലോകഗുരുവായി അനാദിയായി ആദികേശവനാമധേയത്തോടുകൂടിയവനായ വിഷ്ണുവിൻെറ മഹാക്ഷേത്രമാണു്.

രാജാ—എന്നാൽ വരു.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(പുരുഷൻ പ്രവേശിച്ച് ഭഗവാൻ ആദികേശവനെ പ്രദക്ഷിണം ചെയ്തുകൊണ്ട്.)

ജയജയ ഭഗവൻ!

വലംവച്ചുചാരത്തുവന്ദിച്ചുനില്ക്കും വലാരാതിമുൻപായ വാനോർകളങ്ങൾ തൻമൌലിരത്നപ്രഭാമണ്ഡലത്താലുഴിഞ്ഞുള്ള പാദാംബുജം പൂണ്ടദേവ!

വിളങ്ങുന്നഖദ്യോതവൃന്ദങ്ങൾപോലാം നഖങ്ങൾക്കെഴുംകാന്തിസന്താനകത്താൽ അലം ചാരുമിശ്രീകൃതശ്രീയെഴുംരത്നപീഠത്തിൽമേവുന്നദേവാ!

പിഴുംദ്വൈതവിഭ്രാന്തിവൃന്ദങ്ങൾതന്നാൽ ഉഴന്നങ്ങുവന്ദിച്ചുനിന്നീടുവോർക്കുള്ള സംസാരമാകുന്നറക്കംകെടുക്കും പടുത്വത്തിൽവിദ്യോദിവായ്ക്കുന്നദേവ!

ഉയർത്തുന്ന ഭൂമണ്ഡലത്തിൻഭരത്താൽ അമർത്തുന്നദംഷ്ട്രാഗ്രഭാഗത്തിൽ മേരും വിധംപർവ്വതം സർവ്വവുംവെച്ചു ശോഭിച്ച ദേവ!

പദംവെച്ചു പാരേഴുരണ്ടുംകടന്നുള്ള ദേവ!

വലിയബലമിയന്നാക്കരത്തിൻബലത്താലുയർത്തുന്നഗോവർദ്ധനത്തെ പിരുത്താതപത്രാകണക്കാക്കിയിന്ദ്രൻ കയർത്തുന്മദിപ്പിച്ചുപെട്ടെന്നുപേമാരികൊട്ടിച്ചൊരിക്കുംമഹാമേഘജാലങ്ങളീടേറുമാടോപമീക്ഷിച്ച് പേടിച്ചെഴും ഗോപവാടത്തെരക്ഷിച്ചൊരാഢംബരത്താലുടൻവിശ്വമാശ്ചര്യമായ്ച്ചെയ്തദേവ!

വിബുധവിദ്വേഷിമാർകേശിമാർതന്റെ സീമന്തസിന്ദൂരചാരുസ്ഫുരത്കാന്തിയാമന്തിഖണ്ഡിക്കുവാൻ ചണ്ഡമാംചണ്ഡഭാനുത്വമാർന്നുള്ളദേവ!

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഭയപ്പെട്ടൊരാദൈത്യരാട്ടിന്നെഴും മാറിടംകീറുവാൻതേ
റിനില്ക്കും നഖശ്രേണിമിന്നുന്നപാണിദ്വയത്തിന്നൊലി
ക്കുന്ന ഘോരപ്രവാഹത്തിൽ ലോകത്തെയാകെത്തരാ മു
ക്കിമേവുന്നദേവ!

മൂന്നുലോകത്തിനും ശത്രുവാം കൈടഭൻ തന്റെ കണ്ഠാ
സ്ഥികൂടങ്ങൾ കുണ്ഠേതരം ഖണ്ഡനം ചെയ്യുകത്തിജ്വലി
ക്കും കനൽജ്വാലതൂകുന്നതാം ഘോര ചക്രായുധത്തെ ധരി
ക്കും സ്മരിക്കും വെലോദാരമാം ബാഹുദണ്ഡം വിളങ്ങുന്ന
ദേവ!

ബാലചന്ദ്രാവതംസപ്രിയ!

മഹാസാരമാം ബാഹുദണ്ഡങ്ങൾ തന്നാൽ മഥിച്ചുൽഭ്രമി
ക്കുന്ന മന്ഥാചലത്താൽ ഇളക്കപ്പെട്ടും പാൽക്കടൽക്കു
ള്ളിൽ നിന്നുൽഗമിക്കും മഹാലക്ഷ്മി ബാഹുക്കൾകെട്ടി
ദൃഢം വ്യൂഢവക്ഷോരുഹം ചേർത്തുപുൽകി പ്പുടം മാറിട
ത്തിൽ പതിഞ്ഞുള്ളതാകും മഹത്തായ പത്രാവലീചാരായ
പൂണ്ടുള്ള ദേവ!

മഹാമൌക്തികത്താലുദാരങ്ങളാം ഹാരഭാരങ്ങൾ പൂണ്ടീട്ടു
മാമുഗ്ദ്ധകണ്ഠ! വൈകുണ്ഠ!!

ഭക്തലോകത്തിനേറും ഭവഭ്രാന്തിപോക്കും പ്രബോധോദ
യം നൽകുകെൻദേവ! നിത്യം ഭവത്തിനു നമസ്തേ നമസ്തേ
നമസ്തേ. (എന്നു സാഷ്ടംഗപാതം നമസ്കരിച്ചു പുറപ്പെടുന്നതാ
യി നടിച്ചുകൊണ്ടു) നന്നു് ഇതുതന്നെ നമുക്കു നി
വാസയോഗ്യമായ പ്രദേശം. അതുകൊണ്ടു ഇവിടെ
ത്തന്നെ സേനാനിവേശത്തെ സ്ഥാപിക്കാം.

(എന്നു രണ്ടുപേരും പോയി)

നാലാമങ്കം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അഞ്ചാം അങ്കം.

(അനന്തരം ശ്രദ്ധ പ്രവേശിക്കുന്നു)

ശ്രദ്ധ—(വിചാരിച്ചിട്ടു്) ഇതു് പ്രസിദ്ധമായ മാർഗ്ഗം ആണല്ലോ; എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ—

വായുവിൽ വൃക്ഷമുരുമ്മി-
ത്തീയേറീട്ടടവിയഖിലമെരിയുമ്പോൾ
ജ്ഞാതികൾ തമ്മിലിടഞ്ഞാൽ
ക്രോധം വർദ്ധിച്ചു കുലവിനാശവുമാം. ൧

(കരഞ്ഞുംകൊണ്ടു്) കഷ്ടം! സഹോദരങ്ങളുടെ വിരഹം ഹേതുവായിട്ടുള്ള ഈ ശോകവഹ്നി തീരെ ദുർവ്വാരമായും ദുസ്സഹമായും ഇരിക്കുന്നു. എത്ര വിവേകമേഘങ്ങൾ തന്നെ വർഷിച്ചിട്ടും ശാന്തമാകുന്നില്ല എങ്ങനെയെന്നാൽ,

തർക്കംവിട്ടു സമുദ്രമദ്രിതടിനീ
സംഘാതമെല്ലാം ഗ്രസി-
പ്പിക്കും മൃത്യുവിനിത്തൃണാദി ലഘുവാം
ജന്തുക്കളെന്തായിടും?
ഇക്കാര്യം ദൃഢമെങ്കിലും സ്വജനനാ-
ശത്താൽ തകർത്തോരിയെ-
ന്നുൾക്കാളുന്നറിവുംകെടുത്തു ഹൃദയം
വേകുന്നു ശോകാഗ്നിയാൽ. ൨

അപ്രകാരം ക്രൂരസ്വഭാവന്മാരായിരിക്കുന്നു എങ്കിലും ഭ്രാതാക്കളായ കാമക്രോധാദികൾ കഥാവശേഷന്മാരായിപ്പോയതു വിചാരിച്ചാൽ—

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അഹോ! മുറികയോമമ്മം
ദേഹം ശുഷ്കീഭവിക്കയോ
ദഹിക്കയോ മാനസംദു-
സ്സഹമാം ശോകവഹ്നിയാൽ? ൩൮

(വിചാരിച്ചിട്ട്) ദേവി വിഷ്ണുഭക്തി എന്നോടിപ്രകാരം ആജ്ഞാപിച്ചിരിക്കുന്നു. "വത്സേ! ശ്രദ്ധേ, ഞാൻ ഇവിടെ വധപ്രധാനമായ യുദ്ധത്തെ കാണ്മാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഈ വാരാണസിയെ വിട്ട് അല്പകാലം ഞാൻ സാളഗ്രാമം എന്നു പ്രസിദ്ധമായ ഭഗവത്ക്ഷേത്രത്തിൽ താമസിക്കും. നീയാകട്ടെ യുദ്ധവൃത്താന്തമെല്ലാം യഥാക്രമം എന്നെവന്നറിയിക്കണം;" എന്ന് അതുകൊണ്ടു് എനിക്കു ദേവിയുടെ സന്നിധാനത്തിൽ പോയി ഈ യുദ്ധവർത്തമാനങ്ങൾ മുഴുവനും ഉണർത്തണം. (ചുററിനടന്നു നോക്കിക്കൊണ്ടു്) ഇതാ അച്ചക്രതീർത്ഥം! ഇവിടെ സംസാരസാഗരത്തെ കടത്തുന്ന തോണിയുടെ കർണ്ണധാരനായ ഭഗവാൻ മഹാവിഷ്ണു സ്വയം വാസം ചെയ്തിരിക്കുന്നു. (നമസ്കരിച്ചിട്ട്) ഇതാ മഹാമുനികളാൽ സേവിക്കപ്പെടുന്നവളായ ഭഗവതി വിഷ്ണുഭക്തിയും ശാന്തിയോടായിട്ട് എന്തോ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അടുത്തു ചെല്ലുകതന്നെ (എന്നു ചുററിനടക്കുന്നു)

(അനന്തരം വിഷ്ണുഭക്തിയും ശാന്തിയും പ്രവേശിക്കുന്നു)

ശാന്തി—ദേവി, ഭവതി വലുതായ ചിന്തകൊണ്ടു പരിക്ലിഷ്ടഹൃദയ എന്നപോലെ കാണപ്പെടുന്നു.

വിഷ്ണുഭക്തി—വത്സേ! അരിമഹത്തായി മഹാവീരന്മാരുടെ നാശഹേതുവായിരിക്കുന്ന ഈ യുദ്ധത്തിൽ പ്രബലനായിരിക്കുന്ന മഹാമോഹത്തോട് എതിർത്തിരിക്കുന്ന വ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

സനായ വിവേകത്തിന്റെ വൃത്താന്തം എന്തായിരിക്കു മെന്ന് എന്റെ ഹൃദയം തീരെ അസ്വസ്ഥമായിരിക്കുന്നു

ശാന്തി—ഇതിലെന്താണു വിചാരിക്കാനുള്ളതു്? ഭവതിയുടെ അനുഗ്രഹമുള്ളപ്പോൾ വിവേകമഹാരാജാവു് നിശ്ചയമായും വിജയിയായി ഭവിക്കും എന്നെനിക്കറിയാം.

വി: ഭ—വത്സേ—

സന്ധിക്കുംജയമെന്നതി-
നെന്തുംബലമാം പ്രമാണമെന്നാലും
ബന്ധുക്കൾതന്റെഹൃദയം
ചിന്തിച്ചീടുന്നു പിന്നെയുമപായം. ൨

വിശേഷിച്ചും ശ്രദ്ധയെ ഇതുവരെയും കാണാഴികയാൽ മനസ്സിൽ സംശയം വൎദ്ധിക്കുന്നു.

ശ്രദ്ധ—(വേഗത്തിൽ അടുത്തുചെന്നിട്ടു) ഭഗവതി! ഞാൻ നമസ്കരിക്കുന്നു.

വി: ഭ—ശ്രദ്ധേ! നിനക്കു സ്വാഗതമല്ലേ?

ശ്രദ്ധ—ഭഗവതിയുടെ പ്രസാദത്താൽ—

ശാന്തി—അമ്മേ! ഞാൻ നമസ്കരിക്കുന്നു.

ശ്രദ്ധ—മകളേ എന്നെ ആലിംഗനം ചെയ്താലും.

ശാന്തി—(അപ്രകാരംചെയ്യുന്നു)

ശ്രദ്ധ—വത്സേ! ദേവി വിഷ്ണുഭക്തിയുടെ അനുഗ്രഹം കൊണ്ടു് മുനിജനങ്ങളുടെ ഹൃദയസ്ഥാനത്തെ പ്രവേശിച്ചാലും.

വി: ഭ:—എന്നാൽ അവിടത്തെ വൃത്താന്തം എന്താണു്?

ശ്രദ്ധ—ദേവിയുടെ പ്രതികൂലകാരികളായിരിക്കുന്നവൎക്കു യോഗ്യമായിട്ടുള്ളതേതോ അതുതന്നെ.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

വി:ഭ.—അതിനെ വിസ്തരമായി അറിയിക്ക.

ശ്രദ്ധ—ഭഗവതികേട്ടാലും! ആദി കേശവക്ഷേത്രത്തിൽനിന്നും ദേവി പുറപ്പെട്ട ഉടനെതന്നെ സൂൎയ്യദേവൻെറ പാടല കാന്തികൾ കുറഞ്ഞൊന്നു മന്ദമായപ്പോഴേക്കും വിജയ വാദ്യഘോഷങ്ങളോടുകൂടെ ആഹ്വാനം ചെയ്യപ്പെടുന്ന അനേക മഹാവീരന്മാരുടെ സിംഹനാദങ്ങളാൽ ബധിരീകൃതങ്ങളായ ദശദിഗ്വിഭാഗങ്ങളോടുകൂടിയതായി, നിരന്തരമാകുംവണ്ണം രഥാശ്വങ്ങളുടെ അതിതീക്ഷ്ണങ്ങളായിരിക്കുന്ന കുളമ്പടികളാൽ ശിഥിലിതങ്ങളായിരിക്കുന്ന ഭൂമിഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നും ഉദ്ഭ്രാന്തങ്ങളായി ബഹളങ്ങളായിരിക്കുന്ന ധൂളീപടലങ്ങളാൽ ആച്ഛാദിക്കപ്പെട്ട സൂൎയ്യമണ്ഡലത്തോടു കൂടിയതായി, അതിബലവത്തുകളായ കണ്ണുതാളങ്ങളുടെ അടികളാൽ ഉല്പതിക്കുന്ന മദഗജങ്ങളുടെ കുംഭസ്ഥലത്തിങ്കലെ കുങ്കുമരേണുക്കളാൽ സന്ധ്യാസമാനങ്ങളായിരിക്കുന്ന ദിഗന്തരാളങ്ങളോടു കൂടിയതായി, കല്പാന്തമേഘഗൎജ്ജിതംപോലെ ഗംഭീരമായ നാദത്തോടുകൂടിയതായിരിക്കുന്ന അവരുടേയും നമ്മുടേയും സൈന്യസാഗരം സന്നദ്ധമായിരിക്കുമ്പോൾ വിവേക മഹാരാജാവു് മഹാമോഹമഹാരാജാവിൻെറ അടുക്കൽ നൈയായികദർശനത്തെ ദൂതനായിട്ടു് നിയോഗിക്കയും അദ്ദേഹം പോയി മഹാമോഹത്തോടു് ഇപ്രകാരം പറയുകയും ചെയ്തു.

കാട്ടാറും ക്ഷേത്രജാലങ്ങളുമടവികളും
　　സാധുചേതസ്സുമെല്ലാം
വിട്ടോടിപ്പോകവൈകാതനഘ ഗിരിനിരയോ-
　　ന്നിച്ചുനീമ്ലേച്ഛദേശേ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കേട്ടിടായ്കിൽ കൃപാണക്ഷതവപുഷി നിണം
നക്കിമുഷ്ക്കാൻപല്ലും
കാട്ടി 'ബ്ഭേ ഭേ' വിളിക്കും പെരിയകുറുനരി-
ക്കൂട്ടമീനാട്ടിലെല്ലാം. ൭

വിഷ്ണുഭ—പിന്നെ, പിന്നെ,

ശ്രദ്ധ—ദേവി ഉടനേ അതി വിഷമമായിട്ട് നെററിത്തടത്തിൽ താണ്ഡവം ചെയ്യുന്ന പുരികങ്ങളോടുകൂടിയവനായി ക്രുദ്ധനായിരിക്കുന്ന മഹാ മോഹം പറഞ്ഞു. "ഈ ദുർന്നയപരിപാകത്തിൻെറ ഫലം വിവേകഹതകൻതന്നെ അനുഭവിക്കട്ടെ." ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞുംകൊണ്ട് അദ്ദേഹം പാഷണ്ഡസിദ്ധാന്തങ്ങളെ പാഷണ്ഡതക്കശാസ്ത്രങ്ങളോടുകൂടി മുമ്പിൽതന്നെ യുദ്ധത്തിനായിട്ടുദ്യോഗിപ്പിച്ചു. അപ്പോഠം നമ്മുടെ സൈന്യത്തിൻെറ മുന്നണിയിലായിട്ട്-

നാലാമ്നായങ്ങളും നാലുപമറകളുമാ-
റംഗവും നൽപുരാണം
ചാലേമൂവാറുമേവം സ്മൃതികളുമിതിഹാ-
സങ്ങളും ഭംഗികൂട്ടി
പാലോലും ചന്ദ്രബിംബദ്യുതിയൊടുവികചൽ-
പങ്കജം തൻകരത്തിൽ
താലോലിച്ചംബ സാക്ഷാൽഭണിതി യുവതരി-
ച്ചീടിനാളുദ്ധവേഗം. ൰

വിഷ്ണു—പിന്നെ പിന്നെ.

ശ്രദ്ധ—അനന്തരം വൈഷ്ണവ, ശൈവ, സൌരാദികളായ എല്ലാ ആഗമങ്ങളും ദേവിയുടെ അടുക്കൽ എത്തി.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

വിഷ്ണു—പിന്നെ, പിന്നെ.

ശ്രദ്ധ—പിന്നെയും-

കാണാദം, പാണിനീയം, കപിലഭണിതി,പാ-
തഞ്ജലം ഭാഷ്യമോടും
കാണാംധർമ്മാധികാര പ്രകരകരസഹ-
സ്രേണദീക്കുംവിളക്കി
ചേണാന്നീടുംത്രയീലോചന വിധിമുഖിയ-
ദ്ദേവിമീമാംസതാനും
വാണീം പരിനിട്ടു മുന്നിട്ടടലിലപരയാം
ദുർഗ്ഗപോൽനിർഗ്ഗമിച്ചാൾ. ൧

ശാന്തി—ഹൈ എങ്ങനെയാണ് സ്വഭാവവിരോധികളായിരിക്കുന്ന ആഗമങ്ങൾക്കും തർക്കങ്ങൾക്കും തമ്മിൽ ഈ സംബന്ധമുണ്ടായത്?

ശ്രദ്ധ—പുത്രി-

ഒരുകുലത്തിൽ ജനിച്ചവരിൽ പര-
സ്പരമനേകവിരോധമിരിക്കിലും
പരനൊരുത്തനെതിൎക്കിലൊക്കെവ-
ന്നൊരുമതേടുമവൎക്കുജയംവരും. ൨

അതുകൊണ്ടു് വേദസംഭൃതങ്ങളായിരിക്കുന്ന ആ ശാസ്ത്രങ്ങൾക്കും ചില ദിക്കിൽ അവാന്തരങ്ങളായ വിരോധങ്ങൾ ഇരുന്നാലും വേദത്തെ സംരക്ഷിക്കുന്നതിനും നാസ്തികപക്ഷത്തെ ഖണ്ഡിക്കുന്നതിനും അവസ്ഥ തമ്മിൽ ഐകരൂപ്യംതന്നെ ഭവിക്കുന്നു. തത്വത്തെ വിചാരിക്കുമ്പോൾ ആഗമങ്ങൾക്കാകട്ടെ പരസ്പരവിരോധം ഇല്ലതാനും. എങ്ങനെയെന്നാൽ-

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ബ്രഹ്മജ്യോതിരനന്തശാന്തപദമാ-
മൊന്നേഗ്ഗുണോപാധിയാൽ
ബ്രഹ്മാവിഷ്ണുമഹേശ്വരാദിപലനാ-
മം ചൊല്ലിവാഴ്ത്തുന്നതാം
തമ്മിൽസ്പർദ്ധികളെങ്കിലും ശ്രുതിപഥം
തെററാതെശാസ്ത്രങ്ങളും
ചേമ്മേചെന്നണയുന്നിതബ്ധിയിൽജലം-
പോലൊക്കെയേകേശനിൽ. ൯

വിഷ്ണു—പിന്നെ, പിന്നെ.

ശ്രദ്ധ—ദേവി, അനന്തരം അന്യോന്യം ഗജാശ്വരഥപദാതികൾക്കും നിരന്തരമായ ശരധാരാവർഷംകൊണ്ടു കൃതദുർദ്ദിനന്മാരായിരിക്കുന്ന അവരുടേയും നമ്മുടേയും യോധാക്കൾക്കും തമ്മിൽ ഭയങ്കരമായി യുദ്ധം സംഭവിച്ചു. എങ്ങനെയെന്നാൽ, അവിടെ—

മട്ടില്ലാതാറൊഴുക്കായ്മറിന്നിണമവവെ-
ള്ളത്തൊടും മത്സ്യമാംസ-
ക്കട്ടിച്ചേറോട്ടുമൂടാടിയകഴനിരയാ-
മാത്തകൈവത്തരോടും
വെട്ടമ്പേററുവീഴുംവലിയമദകരി-
ക്കുന്നിൽവേഗം തടഞ്ഞാ-
വട്ടം ചുററുന്ന വെള്ളക്കുടകളിലലയേ-
ന്നങ്ങൾതൻഭംഗിയോടും. ൧൦

അനന്തരം അതിഘോരമായിരിക്കുന്ന ആ മഹായുദ്ധത്തിൽ പൂവ്വാപരപക്ഷവിരുദ്ധതഹേതുവായിട്ടു പാഷണ്ഡാഗമങ്ങളുടെ പുരോഗാമിയായ ആ ലോകായതസിദ്ധാന്തം സൈ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ന്യങ്ങളുടെ പരസ്പരസമ്മർദ്ദനത്തിൽത്തന്നെ നാശത്തെ പ്രാപിച്ചു. അനന്തരം നിർമ്മൂലങ്ങളായ പാഷണ്ഡാഗമങ്ങൾ ശ്രദ്ധാഗമസമുദ്രപ്രവാഹത്താൽ ശിഥിലങ്ങളാക്കി ചെയ്യപ്പെട്ടു. സുഗതസിദ്ധാന്തങ്ങളാകട്ടെ സിന്ധു ഗാന്ധാര, അംഗ, വംഗ, കലിംഗ, മഗധ, പാരശീകങ്ങളായ ദേശങ്ങളെ പ്രാപിച്ചു. പാഷണ്ഡദിഗംബരകാപാലികാദികൾ ആകട്ടെ നീചജനപ്രധാനങ്ങളായ പാഞ്ചാല മാളവ ആഭീരവത്സസാഗര അനൂപദേശങ്ങളിൽ ഗൂഢമായി സഞ്ചരിക്കുന്നു. ന്യായാദികളായ അനുഗാമികളോടുകൂടിയ മീമാംസയാൽ ഗാഢപ്രഹരണങ്ങളേക്കൊണ്ടു് ശിഥിലിത സന്ധിബന്ധകളായ നാസ്തികതക്ശാസ്ത്രങ്ങൾ പാഷണ്ഡാഗമങ്ങളേത്തന്നെ അനുഗമിക്കയുംചെയ്തു.

വിഷ്ണു—പിന്നെ, പിന്നെ.

ശ്രദ്ധ—അനന്തരം വസ്തുവിചാരത്താൽ കാമൻ ഹനിക്കപ്പെട്ടു. ക്ഷമയാൽ ക്രോധപാരുഷ്യഹിംസാദികൾ പരിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. സന്തോഷത്താൽ ലോഭ തൃഷ്ണാ ദൈന്യ അനൃതവാദ പൈശുന്യ സ്തേയ പരിഗ്രഹങ്ങൾ നിഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടു. അനസൂയ മാത്സര്യത്തെ ജയിച്ചു. പരോൽക്കർഷസംഭാവന മദത്തെ നശിപ്പിച്ചു. പരഗുണാധിക്യം മാനത്തെ ഖണ്ഡിച്ചു.

വിഷ്ണു—(സന്തോഷത്തോടുകൂടെ) ഹാ നന്നായിത്തീൎന്നു. എന്നാൽ മഹാമോഹത്തിൻെറ വൃത്താന്തം എന്താണു ?

ശ്രദ്ധ—ദേവി! മഹാമോഹം യോഗവിഘ്നങ്ങളോടുകൂടി എവിടെയോ മറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഞാൻ അറിയുന്നില്ല.

വിഷ്ണു—എന്നാൽ വലുതായ അനൎത്ഥശേഷമുണ്ടു്. അതു പരിഹരിക്കേണ്ടതുമാണു്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ—

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

സ്ഥിര സമ്പത്തിനുവേണ്ടി
പ്പരമാദരമാൎന്നമരുവിടുംവിഭോൻ
അരി,തീ,കടമെന്നിവയേ-
പ്പരിശേഷിപ്പിച്ച പാൎപ്പതരുതല്ലോ. ൩൭

പിന്നെ മനസ്സിന്റെ വൃത്താന്തം എന്തു്?

ശ്രദ്ധ—ദേവി! അദ്ദേഹം പുത്രപൌത്രാദികളുടെ നാശം ഹേതുവായിട്ടുള്ള ശോകാതിരേകം സഹിപ്പാൻ അശക്തനായിട്ടു പ്രാണത്യാഗം ചെയ്യാൻ തീൎച്ചയാക്കി.

വിഷ്ണു—(ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു്) അങ്ങനെയാണോ? എങ്കിൽ നാമെല്ലാവരും കൃതാൎത്ഥന്മാരായി. പുരുഷനും പരമാനന്ദപദത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഈ ദുരാത്മാവിന്റെ പ്രാണത്യാഗം എവിടെ സംഭവിക്കും.

ശ്രദ്ധ—ഇപ്രകാരം പ്രബോധോല്പത്തിക്കായിട്ടു് ഉപനിഷദ്ദേവി, കൃതസങ്കല്പയായിരിക്കുമ്പോൾ മനസ്സ് അല്പകാലമെങ്കിലും ശരീരത്തോടുകൂടി ഇരിക്കുന്നതല്ലല്ലോ.

വിഷ്ണു—എന്നാൽ അട്ടെ. അവനു വൈരാഗ്യോല്പത്തിക്കായിട്ടു വൈയാസികിയായ സരസ്വതിയെ നമുക്കു പറഞ്ഞയക്കാം.

(എന്നു എല്ലാവരും പോയി.

(പ്രവേശകം കഴിഞ്ഞു.)

(അനന്തരം മനസ്സും സങ്കല്പവും പ്രവേശിക്കുന്നു)

മനസ്സ്—(കരഞ്ഞുംകൊണ്ടു്) ഹാ പുത്രന്മാരേ! നിങ്ങൾ എവിടെ? എനിക്കായിട്ടുത്തരം പറഞ്ഞാലും! അല്ലയോ രാഗ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ദ്വേഷമദമാത്സര്യങ്ങളായ ഉണ്ണികളെ! എന്നെ ആലിംഗനം ചെയ്യുവിൻ! എൻെറ അംഗങ്ങൾ തളരുന്നു. ഹാ കഷ്ടം! വൃദ്ധനായും അനാഥനായും ഇരിക്കുന്ന എന്നെ ആരും ബഹുമാനിക്കുന്നില്ലല്ലോ. അസൂയാദികളായ കന്യകകൾ എവിടെ? ആശാ ഹിംസാ തൃഷ്ണാദികളായ പുത്രഭാര്യ്യമാരും എവിടെ? കഷ്ടം അവരും ഒന്നിച്ചുതന്നെ ദുഷ്ടവിധിയാൽ അപഹരിക്കപ്പെട്ടുവോ?

(അവശനായിട്ടിരിക്കുന്നു)

വ്യാപിക്കുന്നുവിഷാഗ്നിവേഗമതുപോൽ-
വേകുന്നു ഗാത്രം പരം
പ്രാപിക്കുന്നിതു മർമ്മവേദന, പിള
ന്നീടുന്നുസർവ്വാംഗവും
ലോപിക്കുന്നു വിവേകമാശു ഹൃദയം-
വാട്ടുന്നു ശോകജ്വരം
കോപിച്ചീവിധമെൻെറ ജീവകബളം
ചെയ്യുന്നിതയ്യോ ബലാൽ. ൮൨

(എന്നു മൂർഛിച്ചു വീഴുന്നു)

സങ്കല്പം—മഹാരാജ, ആശ്വസിച്ചാലും! ആശ്വസിച്ചാലും!!

മനസ്സ്—(ആശ്വസിച്ചിട്ട്) ഹാ! ദേവി പ്രവൃത്തിപോലും ഈ അവസ്ഥയിൽ എന്നെ സമാശ്വസിപ്പിക്കുന്നില്ലല്ലോ.

സങ്കല്പം—(കരഞ്ഞുംകൊണ്ടു) ദേവ, ഭവാൻെറ പ്രവൃത്തിയാകുന്ന ദേവി ഇപ്പോഴുമുണ്ടോ? എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ കുടുംബനാശം ഹേതുവായിട്ടുള്ള ശോകാഗ്നിയാൽ ദഗ്ദ്ധഹൃദയയായിട്ട് ആ ദേവി ഉരസ്താഡനംചെയ്തു മരിച്ചു എന്നു കേട്ടുവല്ലോ.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മനസ്സ്—അയ്യോ! പ്രിയേ! ഭവതി എവിടെ? എനിക്കു പ്രിയമായിരിക്കുന്ന ഉത്തരം പറഞ്ഞാലും! എടോ

ഉറക്കത്തിൽപോലും ഭവതിയൊരുനാളും
  മാംവെടിയുമോ
മരിക്കുമ്പോലല്ലോ വിരഹമതെനി-
  ക്കുംപ്രിയതമേ
തെരിക്കെന്നേവം നീ വികടവിധിയാൽ
  ദൂരിതയുമാ-
യിരിക്കുന്നെന്നിട്ടും ഹൃദയ—മനുബ-
  ന്ധം ദൃഢമെടോ. ൫൩

(പിന്നെയും മൂർച്ഛിക്കുന്നു)

സങ്കല്പം—മഹാരാജ! ആശ്വസിച്ചാലും! ആശ്വസിച്ചാലും!!

മനസ്സ് (ആശ്വസിച്ചിട്ട്) ഇനി നമ്മുടെ ജീവിതംകൊണ്ടുള്ളതുമതി. സങ്കല്പം! ചിതയെ നിർമ്മിക്കുക. അഗ്നിപ്രവേശംകൊണ്ട് ശോകാഗ്നിയെ തടുക്കുകതന്നെ. (എഴുന്നേല്ക്കുന്നു)

(അനന്തരം വൈയാസികിയായ സരസ്വതി പ്രവേശിക്കുന്നു)

സരസ്വതി—ദേവി വിഷ്ണുഭക്തി എന്നെ അയച്ചിരിക്കുന്നു. എങ്ങനെയെന്നാൽ "സഖി! സരസ്വതി, ഭവതി പോവുക. സന്താനങ്ങളുടെ നാശം ഹേതുവായിട്ടു വ്യസനാക്രാന്തനായിരിക്കുന്ന മനസ്സിന് ബോധത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതിനായിട്ട് അവനു എങ്ങനെയായാൽ വൈരാഗ്യം ജനിക്കുമോ അങ്ങനെയെല്ലാം പ്രയത്നിക്കുകയും ചെയ്യുക" എന്ന്. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കൽ പോവുകതന്നെ. (അടുത്തുചെന്നിട്ട്) ഉണ്ണീ! നീ എന്ത് ഇപ്രകാരം പരവശനായിരിക്കുന്നു? ജന്ത്വവസ്ഥകളുടെ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അനിത്യത ഉണ്ണിക്കു മുമ്പേതന്നെ ബോധമുള്ളതല്ലേ?
ഇതിഹാസങ്ങളിലെ ഉപാഖ്യാനങ്ങളും പഠിച്ചിട്ടില്ലേ?
എങ്ങനെയെന്നാൽ,

ഏറെക്കല്പമിരുന്നിടുന്ന വിധിയോ
ടിന്ദ്രാദിവൃന്ദാരക-
ന്മാരും മറ്റുമനുക്കളും മുനികളും മണ്ണും
മഹാംഭോധിയും
നീരിൽപോളകൾപോലിതന്നു നിധനം
പ്രാപിക്കവേ പിന്നെയി-
പ്പാരിൽ ഭൗതികപിണ്ഡനാശമതിലിന്നെന്തു-
ള്ളു ചിന്തിക്കുവാൻ. ൯൨

അതുകൊണ്ടു് ഉണ്ണി ഭാവവസ്തുക്കളുടെ അനിത്യതയെ ചിന്തിച്ചാലും! നിത്യാനിത്യവസ്തു വിചാരണയുള്ളവനെ ശോകാവേഗങ്ങൾ സ്പർശിക്കപോലും ചെയ്യുന്നില്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ,

ഒന്നോർക്കസത്യം ജഗദേകസാക്ഷി-
യൊന്നാണു മറ്റുള്ളവ കല്പിതങ്ങൾ
എന്നേകബോധത്തിലിരിപ്പവന്നു
പിന്നേതു മോഹം പുനരേതു ശോകം? ൯൩

മനസ്സ്—ഭഗവതി, ശോകാധിക്യത്താൽ അചിലമായിരിക്കുന്ന ഹൃദയത്തിൽ വിവേകത്തിനു തീരെ ഇടം കിട്ടുന്നില്ലല്ലോ.

സര—ഉണ്ണി ഇതു സ്നേഹദോഷമാകുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ സ്നേഹം സർവാനർത്ഥഹേതുവാണെന്നു പ്രസിദ്ധമാണ്.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

എങ്ങനെയെന്നാൽ,

തട്ടീടുംദുഃഖമെല്ലാം പ്രിയമിതിവിഷമീ-
തട്ടുതൻവിത്തുമർത്ത്യൻ
പൊട്ടീടുംപ്രേമനാമത്തൊട്ടുമരിലു=ന്നേ
വജ്രവഹ്നിപ്രരോഹം
മട്ടാലുള്ളാന്നുമുക്തിസമമുടലുരാറി-
പ്പിക്കുമുജ്ജ്വാലയാംകൊ-
മ്പിട്ടേറുന്നായതിന്നീശിഖാന്തിരപര-
ന്നാകവേശോകവൃക്ഷം. ൧൩

മനസ്സ്—ദേവി, അതങ്ങിനെയാണെങ്കിലും ശോകാഗ്നിയാൽ ദഗ്ദ്ധനായിട്ട് പ്രാണധാരണം ചെയ്യുന്നതിന് എനിക്ക കഴിയുന്നില്ല. ഈ ചരമകാലത്തു് ഭഗവതിയെ കാണ്മാൻ സംഗതിയായതു വളരെ നന്നായി.

സരസ്വതി—ഇതു രീരെ അകൃത്യമാണ്. എന്തെന്നാൽ ഇതു് ആത്മഹത്യക്കായിട്ടുള്ള ആരംഭമാണല്ലോ. എന്നുതന്നെയല്ല, ഈ അപകാരികളുടെ വിഷയത്തിൽ നിനക്കെന്താണിത്ര പരിഭ്രമം? നീ നോക്കുക.

പുത്രക്ഷേത്രാദിവർഗ്ഗം പുരുഷനുപകരി-
ക്കുന്നതില്ലിന്നുമേവം
തീർത്തോരീടാം ത്രികാലത്തിലുമവസുഖമേ-
കില്ലിതാക്കും നിനക്കും,
ഗാത്രച്ഛേദം കണക്കായ് വിരഹകദനമു-
ണ്ടാക്കിയും വായ്ക്കുമെന്നാ-
ലത്യായാസപ്പെട്ടുന്നെങ്കിലുമതിനു വൃഥാ
ഹന്ത! ജന്തുക്കളെല്ലാം. ൧൪

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഷ്ഠന്നതന്നെയല്ല,

പൊങ്ങിപ്പായും പ്രവാഹത്തൊടു പുഴകൾകട-
ന്നൊത്തശൈലങ്ങളേറി-
ബ്ഭംഗപ്പാടുള്ള ഭീമാടവികൾവഴിനട-
ന്നത്തുനീയെത്രകഷ്ടം!
ഇങ്ങിപ്പാപിപ്പുർച്ചെയ്തിക്കാററഹ! ധനമതിൻ-
ഗർവ്വദുർവ്വൈഭവത്തീ
ത്തുങ്ങിദ്ധൂമിച്ചദുസ്സഹാമികൾമലിനമുഖം
കാണുവാൻനാണമെന്ന്യ. ൮൮

മനസ്സ്—ദേവി, അതങ്ങിനെതന്നെ. എങ്കിലും:—

പരിചൊടുപരിലാളിച്ചാശുപാലിച്ചുനിത്യം
ചിരതരമതിമോദംചെയ്തുടൻചിന്തതാരിൽ,
പരിചിതതനയന്മാർപ്രാണനല്ലോ പിരിഞ്ഞാൽ
കരളുരിയിലറുക്കും നോവിവുംനോവുമല്ലോ?. ൮൯

സരസ്വതി—ഉണ്ണി! ഈ വ്യാമോഹം മമതാഭാവനാനിമിത്ത
മായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു:—

രക്ഷിച്ചുകോഴിയെ വിഡാലവരൻപിടിച്ചു-
ഭക്ഷിച്ചുപോകിലതിനാലഴലെത്രയുണ്ടു്?
പക്ഷംവെടിഞ്ഞൊരെലിയെങ്കിലുമായതിന്നു
പക്ഷേയൊരുക്കുരവിയെങ്കിലുമത്രയുണ്ടോ? ൯൦

അതുകൊണ്ടു് സന്താനത്തിനുഹേതുവായിരിക്കുന്ന മമതാ
ത്തിന്റെ നാശത്തിനായിട്ടു സർവ്വഥാ പ്രയത്നിക്കേണ്ടതാകുന്നു.
നോക്കുക:—

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ക്രമികൾ നിജവപുസ്സിനെന്നത്രയാ സംഭവിക്ക-
ന്നമിതമവയെമാററീടുന്നതത്രേ നമത്ത്യൻ
ഭ്രമിതിയിതുജഗത്തിൽ കത്രചിൽ പുത്രനാമം
മമതയൊടുമിടുന്നു മാഴ്കിവാട്ടുന്നുദേഹം. ൨൫

മനസ്സ്—ദേവി! അതങ്ങിനെതന്നെ. എങ്കിലും മമതാബ
ന്ധം ഛേദിപ്പാൻ പ്രയാസമുള്ളതാണ്.
(വിചാരിച്ചുനെടുവീർപ്പോടുകൂടി) സവ്വപ്രകാരത്തിലും ഭേദി
യാൽ ഞാൻ രക്ഷിക്കപ്പെട്ടു (എന്നു പാദങ്ങളിൽ വീഴുന്നു)

സരസ്വതി—ഉണ്ണി! ഇപ്പോൾ നിന്റെ ഹൃദയത്തിന്ന് ഉപ
ദേശഗ്രാഹണശക്തി വന്നിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ഒന്നു
കൂടി ഉപദേശിക്കുന്നു.

അത്യന്തം മൂഢനായുള്ളവനൊരുസുതനോ-
താതനോതൻസുഹൃത്തോ
ചത്തെന്നാൽശോകമുൾക്കൊണ്ടുടനമരിലറ-
ഞ്ഞാതഴയായ്കേഴുമപ്പോൾ
സത്തുക്കൾക്കീവിയോഗംവഴികിൽവിരസമാം
ദുഷ്കരസംസാരകത്തിൽ
കത്തുംവൈരാഗ്യമേറ്റും; കലരുമതിസുഖം-
ശാന്തികൊണ്ടന്തരംഗേ. ൨൬

(അനന്തരം വൈരാഗ്യം പ്രവേശിക്കുന്നു)

വൈരാഗ്യം- (വിചാരിച്ചിട്ട്)

തീരാദൌർബ്ബല്യമേറും പുതിയകുവലയ-
ത്തുമ്പിലുംസൂക്ഷ്മമായി
പ്പാരിൽപ്പിണ്ഡംചമച്ചാപിഭിയതുമറയെ-
ത്വക്കുചേക്കാഞ്ഞുവന്നാൽ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഘോരം ഘോരക്കൊഴുപ്പാർന്നൊരു ചതകൾ ചവ-
ച്ചീടുവാൻ ചൂഴ്ന്നു ചുററും
ഘോരം ചെന്നായ്ക്കൾ കാകൻ കഴുകിവ യിവനാൽ
നീക്കുവാൻ ശക്യമാമോ? ൨൩

എന്നതന്നെയല്ല, എപ്പൊഴും
ഞരുടുന്നു ഞെഞ്ഞാലുലക്ഷ്മീ, വിഷയരസമൊട്ടു-
ഷം വെറുക്കുന്നു, ദേഹം
വീടാകുന്നൂ വിപത്തിന്നു, മിതധനചയം
ദുർവ്യയപ്പെട്ടിടുന്നു
കൂട്ടം ശോകങ്ങൾ ലോകം, കമനിയപകട-
ക്കോട്ടയാകുന്നു. കഷ്ടം!
നാട്ടുന്നെന്നാലുമിന്നീദുരിതവഴിയിലാ-
ത്മാവതിൽ ഭാവമെന്യേ. ൨൪

സരസ്വതി—ഉണ്ണി! അങ്ങനെയുള്ള വൈരാഗ്യം ഇതാ നിന്റെ അടുക്കൽ വന്നിരിക്കുന്നു. അവനെ നീ സംഭാവനം ചെയ്താലും!

മനസ്സ്—പുത്ര! വൈരാഗ്യ! നീ എവിടെ?

വൈരാഗ്യം (അടുത്തുചെന്നിട്ട്) ഇതാ ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു.

മനസ്സ്—ഉണ്ണി ജാതമാത്രനായിട്ടുതന്നെ നീ എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചല്ലൊ. ഇപ്പോൾ ആലിംഗനം ചെയ്താലും!

(വൈരാഗ്യം അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നു)

മനസ്സ്—ഉണ്ണി! നിന്റെ ദർശനമാത്രത്താൽതന്നെ എന്റെ ശോകാവേശം ശാന്തമായിപ്പോയി.

വൈരാഗ്യം—താത! എന്താണിതിൽ ശോകത്തിനു കാരണം? എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ-

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ആററിൽകാപ്പുകളെപ്പോൽ പെരുവഴിയിൽവ-
ഴിക്കാരപോലംബരത്തിൽ
പാററും മേഘങ്ങളെപ്പോൽ പലവഴികടലിൽ
കപ്പലോട്ടുംജനംപോൽ
പൊറീടുന്നമ്മ യക്ഷൻ പ്രിയർ തനയർ സുഹൃ-
ത്തുക്കളെന്നല്ലിതെല്ലാം
തെററെന്നുണ്ടായസംസർഗ്ഗവവിരഹമതാ-
ണെന്തിതിൽസന്തപിപ്പാൻ? ൧൭

മനസ്സ്—ദേവി, അതേ ഉണ്ണിപറയുമ്പോലെതന്നെ. എങ്ങ
നെയെന്നാൽ ദേവി കാമ്ഷിച്ചാലും!

ഒട്ടൽക്കാമ്പരിപൊഴിയാതൊരാം പ്രിയപ്പാ-
വിട്ടൊക്കം മമതയതെന്നവൻകയററാൽ
കെട്ടപ്പെട്ടൊരുദൃഢമായജീവബന്ധം
പൊട്ടിപ്പാൻഭവതിയറിഞ്ഞതെന്തുപായം? ൨

സരസ്വതി—ഉണ്ണീ ജന്തുങ്ങളുടെ അനിത്യതാപരിചിന്തനം
തന്നെയാണ് മമതാനാശനത്തിനുള്ള മുഖ്യോപായം.
എങ്ങനെയെന്നാൽ,

അത്രവിസ്തൃതയതായസംസൃതിയിലെത്രയാത്മജകളത്രമോ-
ടെത്രയോപിതൃപിതാമഹാദികളഴിഞ്ഞുമാഞ്ഞുബഹുകോടികൾ
സതാരക്ഷയിണി(?)യാംതരിത്തിനുസമാനമാണിഹസമാഗമം
നിത്യമല്ലിതുകളൊന്നുമെന്നകരുതിസ്സുഖിക്കനിരന്തരം. ൨൧

മനസ്സ്—ദേവി ഭവതിയുടെ പ്രസാദത്താൽ ദുഃഖാതിരേകം
നഷ്ടമായിതന്നെ.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

എന്നാൽ,

മുഴുത്തുംതവമുഖചന്ദ്രനി-
ലൊഴുകുംവിമലോപദേശമാമമൃതം
കഴുകുന്നെങ്കിലുമെൻമന-
മഴലേറിപ്പാരമശുദ്ധിയാകുന്നു. ൨൮

അതുകൊണ്ടു് നവംനവമായി ഉണ്ടാകുന്ന ഈ ശോക പ്രഹരണങ്ങൾക്കു് ഭഗവതി ഒരൌഷധത്തെ കല്പിച്ചാലും!

സരസ്വതി—ഉണ്ണി! ഈ വിഷയത്തിൽ മഹർഷികൾതന്നെ നല്ലവണ്ണം ഉപദേശിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

കാണ്ഡമേൽക്കാതെയുംമർമ്മം
ഖണ്ഡിക്കും പോലെ നോവെഴും
ചണ്ഡമാം ശോകബാധയ്ക്കു
ശമ്യമാക്കാത്തതൌഷധം. ൨൯

മനസ്സ്—ഭഗവതി അങ്ങനെതന്നെ. എന്നാൽ മനോവേഗം തടുപ്പാൻ അശക്യമായിട്ടുള്ളതാണല്ലോ.

അന്തസ്സിലായതുതടുക്കിലുമപ്പൊഴന്യ-
ചിന്താപരമ്പരകളാൽ മറയപ്പെടുന്നു,
സ്പന്ദിച്ചു മാററിലണയും മുകിലിൻമുറിഞ്ഞ-
വൃന്ദങ്ങളാൽവിശദമാംവിധുമണ്ഡലംപോൽ. ൩൦

സരസ്വതി—ഉണ്ണി! ഇതു ചിത്തത്തിന്റെ വികാരമാണു്. അതുകൊണ്ടു് ഏതെങ്കിലും ഒരു ശാന്തമായിരിക്കുന്ന വിഷയത്തിൽ ചിത്തത്തെ പ്രവേശിപ്പിക്കണം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മനസ്സ്—എന്നാൽ ഭഗവതി അനുഗ്രഹിച്ചാലും! ഏതാണു ശാന്തമായിരിക്കുന്ന വിഷയം.

സരസ്വതി—ഉണ്ണി! ഇതു രഹസ്യമാണ്. എങ്കിലും ഖിന്നന്മാരായിരിക്കുന്നവർക്ക് ഉപദേശിക്കുന്നതിൽ ദോഷമില്ല.

* നീലക്കാർമുകിൽവർണ്ണനായ ഹരിതൻ
 രൂപത്തെയോ നൽപുലി-
ത്തോലും തിങ്കളതും ധരിച്ച ഹരനാം
 നാഥൻെറ പാദത്തെയോ
ചാലേനിത്യമനുസ്മരിച്ചു വെയിലിൻ
 ശീതോദഭാരോപമം
മാലാറും പരവസ്തുവിങ്കലണയാ-
 മാത്മീയസൌഖ്യം പെറാം. ൩൬

കുട്ടീത്താരുണ്യമോടാത്തരുണികൾ കുയിലിൻ-
 കൂട്ടുമക്കാവുമഗ്രം
പൊട്ടും തൈമാധവിപ്പൂം പുതിയ പരിമളം
 കോലുമബ്ജാലവാതം
ഒട്ടല്ലിക്കണ്ടതെല്ലാം സപദി ദൃഢവിവേ-
 കോദ്ഗമം കൊണ്ടു ജാലം
മട്ടായ് മോഹങ്ങളും പോയ് മരുവിൽ ജലധിപോൽ
 മാനസം കണ്ടിടുന്നു. ൩൭

---

* നീലക്കാർമുകിൽവർണ്ണവും നിട്ടുരമാം കേയൂരവും ഹാരവും മേലിൽ കണ്ഡലവും മഹാമകുടവും താവുന്ന ഗോവിന്ദനെ എന്നു പാഠാന്തരം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

സരസ്വതി—ഉണ്ണി! അതു് അപ്രകാരംതന്നെ എങ്കിലും ഗൃഹസ്ഥാശ്രമികൾക്കു് ക്ഷണകാലമെങ്കിലും ധൎമ്മത്തെ അനുഷ്ഠിക്കാതിരിപ്പാൻ പാടില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഇന്നുമുതൽ "നിവൃത്തി" തന്നെ നിന്റെ സഹധൎമ്മചാരിണിയായിരിക്കട്ടെ.

മനസ്സ്—(ലജ്ജയോടു കൂടെ) ദേവി എങ്ങനെ കല്പിക്കുന്നുവോ അപ്രകാരം.

സരസ്വതി—ശമ ദമ സന്തോഷാദികളായ പുത്രന്മാരും നിന്നെ ഉപചരിക്കട്ടെ. യമനിയമാദികൾ മന്ത്രിമുഖ്യന്മാരായിട്ടും ഭവിക്കട്ടെ. വിവേകവും നിന്റെ അനുഗ്രഹത്താൽതന്നെ ഉപനിഷദ്ദേവിയോടൊന്നിച്ചു് യുവരാജസൌഖ്യത്തെ അനുഭവിക്കട്ടെ. ഇതാ മൈത്ര്യാദികളായ നാലു സഹോദരികളും ഭഗവതി വിഷ്ണുഭക്തിയാൽ നിന്റെ പ്രസാദത്തിനായിട്ടു് അയക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അവരെ നീ സന്തോഷത്തോടുകൂടി അനുമോദിപ്പിച്ചാലും.

മനസ്സ്—ദേവിയുടെ കല്പനപോലെ ദേവിയുടെ സകല ആജ്ഞകളും ഞാൻ മൂൎദ്ധാവിൽ വഹിക്കുന്നു. (എന്നു ഹർഷത്തോടുകൂടി പാദങ്ങളിൽ വീഴുന്നു)

സരസ്വതി—ഈ യമ നിയമ ആസന പ്രാണായാമ പ്രത്യാഹാരാദികളേയും ആയുഷ്മാൻ പ്രസാദത്തോടുകൂടി നോക്കിയാലും! ഇവരോടുകൂടിത്തന്നെ ആയുഷ്മാൻ സാമ്രാജ്യസിംഹാസനത്തെ അലങ്കരിച്ചാലും! വത്സൻസ്വാസ്ഥ്യത്തെ പ്രാപിക്കുമ്പോൾ ക്ഷേത്രജ്ഞനും സ്വസ്വഭാവത്തെ പ്രാപിക്കും.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ,

നിന്നെസ്സംഗിച്ചു നിത്യൻ ജനിമരണ
ജരാക്രാന്തനായേകനീശൻ
പിന്നെ ബ്ബിംബിച്ചു ചിദൃത്തികളിലലക-
ളിൽസൂര്യനായ് നൈകനായി
ഇന്നിക്കൃത്യരാലെഴും വൃത്തികളെയുപ
രമിപ്പിച്ചു നീ വിശ്രമിച്ചാൽ
മിന്നും മിന്നുന്നകണ്ണാടിയിൽമിഹിരസമം
സൌഖ്യസത്മാപരാത്മാ. ൩൩

എന്നാൽ അങ്ങേ. നാം ജ്ഞാതികളുടെ ഉദകക്രിയയ്ക്കായിട്ട് നദിയിൽ ഇറങ്ങുകതന്നെ.

മനസ്സ്—ദേവിയുടെ കല്പനപോലെ.

(എന്ന് എല്ലാവരും പോയി)

൫-ാം അങ്കം.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ആറാം അങ്കം.

(അനന്തരം ശാന്തി പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ശാന്തി—വിവേകമഹാരാജാവു് ഇപ്രകാരം അജ്ഞാപിച്ചിരിക്കുന്നു:—"വത്സേ! ഭവതി അറിഞ്ഞതാണല്ലൊ. ഇങ്ങനെ ആണുപോൽ.

പുത്രന്മാരും മരിച്ചു ഭുവി സപദി മഹാ-
മോഹവും പോയ്മറഞ്ഞു
സത്താം വൈരാഗ്യമോടും സഹാവസതിവശാൽ
സ്വാന്തവും ശാന്തമായി;
ചിത്തക്ലേശങ്ങളഞ്ചും ഝടിതി ചരമസം-
സ്കാരമായ്ത്തീർന്നിതിപ്പോൾ
തത്വജ്ഞാനപ്രകാശം പുരുഷനു സകല-
ത്തിങ്കലും തങ്കിടുന്നു. ൧

അതുകൊണ്ടു് ഭവതി എത്രയും വേഗത്തിൽ ദേവി ഉപനിഷത്തിനെ അനുരഞ്ജിപ്പിച്ചു എന്റെ സന്നിധിയിൽ കൊണ്ടുവന്നാലും" എന്നു്.

(നോക്കിയുംകൊണ്ടു)

അല്ല. അമ്മയല്ലേ. സന്തോഷഭരിതയായിട്ടു എന്തോ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു ഇതാ ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ വരുന്നു.

(അനന്തരം ശ്രദ്ധ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ഹാ ഇന്നു രാജഗൃഹത്തെ നിരുപദ്രവമായിട്ടു കാണുകയാൽ

8

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

വളരെക്കാലമായിട്ട് എന്റെ കണ്ണുകൾ അമൃതപൂരിതങ്ങൾ എന്നപോലെ ആയി. എങ്ങിനെ എന്നാൽ,

പുരിയിലധികളാകും ദുഷ്ടരുംനഷ്ടരായി-
പ്പരമശമദമാദിശ്രേഷ്ഠരും തുഷ്ടരായി
അരികിലഖിലലോകസ്വാമിയേ പ്രേമമായി-
പ്പരിചിലുപചരിക്കുന്നീവിധം ജീവലോകം. ൧

ശാന്തി—(അടുത്തുചെന്നിട്ട്) അമ്മേ! ഭവതി എന്താണ സംസാരിക്കുന്നത്? എവിടെയാണ പോകുന്നത്?

ശ്രദ്ധ—(ഹാ എന്ന വാക്യം മുതൽ ശ്ലോകപര്യന്തം പറയുന്നു.)

ശാന്തി—എന്നാൽ ഇപ്പോൾ മനസ്സിന്റെ മേൽ സ്വാമിയായ പുരുഷന്റെ പ്രവൃത്തി ഏതുപ്രകാരമാണ്?

ശ്രദ്ധ—വധ്യനായ അപരാധിയുടെ മേൽ ഏതുപ്രകാരമോ അപ്രകാരംതന്നെ.

ശാന്തി—എന്നാൽ ഇനി സ്വാമിതന്നെ സാമ്രാജ്യസിംഹാസനത്തെ അലങ്കരിക്കും എന്നു വരുമോ?

ശ്രദ്ധ—അതേ അപ്രകാരംതന്നെ. പ്രപഞ്ചവിലക്ഷണനായിട്ട് ആത്മാവിനെ അനുസന്ധാനം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ട് പുരുഷൻതന്നെ സ്വാരാട്ടായിട്ടും സമ്രാട്ടായിട്ടും ഭവിക്കും.

ശാന്തി—എന്നാൽ ഇപ്പോൾ മായയിൽ ദേവന്റെ അനുഗ്രഹം എങ്ങനെയാണ്.

ശ്രദ്ധ—ച്ഛീ! നിഗ്രഹമെന്നു പറയേണ്ടിയിരിക്കുമ്പോൾ അനുഗ്രഹം എന്ന് എങ്ങനെ പറയാൻ കഴിയും? ദേവനാകട്ടെ സർവാനർത്ഥങ്ങൾക്കും ഹേതുഭൂതയായ ഈ മായയെ ഏതുപ്രകാരത്തിലും നിഗ്രഹിക്കണം എന്നുതന്നെ വിചാരിക്കുന്നു.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ശാന്തി—അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ ഇപ്പോൾ രാജഗൃഹത്തിലെ സ്ഥിതി എന്തായിരിക്കും?

ശ്രദ്ധ—കേൾക്കുക!

നിത്യാനിത്യവിചാരണാ ദയിതയായ്
വൈരാഗ്യവും ബന്ധുവായ്,
മിത്രം സാധുയമാദിയായ് സഹചരന്മാ-
രായ് ശമാദ്യങ്ങളും
മൈത്രീമുഖ്യകൾ കർമ്മകാരിണികളായ്
മോക്ഷേച്ഛയും തോഴിയായ്
വധ്യന്മാരവരുമായി, മോഹ മമതാ
സങ്കല്പസംഗാദികൾ. ൩

ശാന്തി—എന്നാൽ ധർമ്മത്തിനും സ്വാമിക്കും ഉള്ള സ്നേഹം ഇപ്പോൾ എങ്ങനെയാണ്.

ശ്രദ്ധ—പുത്രി! വൈരാഗ്യത്തിൻെറ സഹവാസം ഉണ്ടായതുമുതൽ സ്വാമി ഇഹപരഭോഗങ്ങളിലും തീരെ വിമുഖനായിരിക്കയാണ് അതുകൊണ്ട്,

പാപത്തിനാൽ നരകഭീതി വരുന്നു പുണ്യ-
ലോപത്തിനാൽ പതനഭീതിയതും വരുന്നു
ആപത്തു തുല്യമിവരണ്ടിനുമെന്നു കാമ-
രൂപത്തിലായവനു ധർമ്മവുമിഷ്ടമല്ല. ൪

എന്നാൽ ഈ ധർമ്മവും സ്വാമിയുടെ ആത്മൈകനിഷ്ഠയെ കണ്ടിട്ടുതന്നെ കൃതകൃത്യനെപ്പോലെ വിചാരിക്കയാൽ സ്വയമേവ ശൂന്യവ്യാപാരനായിട്ടു ഭവിച്ചു.

ശാന്തി—എന്നാൽ യോഗവിഘ്നങ്ങളോട്ടുകൂടി മഹാമോഹം

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

എവിടെയോ മറഞ്ഞിരുന്നുവല്ലോ. ആ യോഗവിഘ്നങ്ങളുടെ വൃത്താന്തം എന്താണ്.

ശ്രദ്ധ—പുത്രീ! അപ്രകാരമുള്ള ദുരവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചിട്ടുപോലും ആ മഹാമോഹഹതകൻ സ്വാമിയെ പ്രലോഭിപ്പിക്കുന്നതിന്നായിട്ട് മധുമതി എന്ന വിദ്യയോടൊന്നിച്ചു യോഗവിഘ്നങ്ങളെ നിയോഗിച്ചയച്ചു. ആ മഹാമോഹത്തിന് ഒരു അഭിപ്രായവുംകൂടിയുണ്ട്. എന്തെന്നാൽ സ്വാമിക്ക് ഇവരിൽ ആസക്തി ജനിക്കുന്നപക്ഷം വിവേകം ഉപനിഷദ്ദേവിയെ ചിന്തിക്കപോലും ചെയ്യുന്നതല്ലെന്ന്.

ശാന്തി—കഷ്ടം! പിന്നെ പിന്നെ

ശ്രദ്ധ—പിന്നെ അവർ ചെന്നിട്ട് സ്വാമിയുടെ സന്നിധാനത്തിൽ ഒരു ഇന്ദ്രജാലവിദ്യയെ കാണിച്ചു. എങ്ങനെയെന്നാൽ അതിൽനിന്ന് അത്യത്ഭുതകരമായിരിക്കുന്ന ആകൃതിയിൽ ഒരു പുരുഷൻ പ്രവേശിച്ചിട്ട് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. ഭോ ഭോ സ്വാമിൻ ഞാനാകട്ടെ!

ഏറുകാതമകലത്തുനിന്നു മൊഴികേട്ടിടാം-
ശ്രുതിപുരാണവും
ഭാരതാദികഥയും സ്വയം പല വിചിത്ര
ഗാഥയുമുരച്ചിടാം
ചാരുകാവ്യനിരചെയ്തിടാം ജഗതിചിന്ത-
പോലഥ നടന്നിടാം
മേരുതൻ മുകളിൽ മിന്നിടുന്ന മണിമേട്ടു-
രസ്ഥലികൾ കണ്ടിടാം. ൭

മധുമതി വിദ്യയും സ്വർഗ്ഗമിയെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നവരെ സ്ഥാനാഭിമാനികളായിരിക്കുന്ന ദേവതകളെക്കൊണ്ട് ഇപ്ര

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

കാരം പ്രചോദിപ്പിക്കുന്നു. എങ്ങിനെയെന്നാൽ "ഭോ ഭവാൻ ഇവിടെ ഇരിക്കാം. ജനനമരണാദി ക്ലേശങ്ങൾ യാതൊന്നും ഇവിടെ ഇല്ല. ഈ ദേശം അകൃത്രിമ രമണീയമായിരിക്കുന്നു. ഇതാ വിവിധങ്ങളായ വേഷങ്ങളാലും വിലാസങ്ങളാലും ലാവണ്യത്താലും രമണീയകളായി പ്രണയപേശലകളായി പുണ്യസ്വരൂപിണികളായിരിക്കുന്ന ഈ വിദ്യാധരസ്ത്രീകൾ കയ്യിൽ മംഗളാർഘ്യങ്ങളോടുകൂടെ ഭവാൻെറ അടുക്കലേയ്ക്കു വരുന്നതുകൊണ്ടു ഭവാൻ വന്നാലും. എന്തെന്നാൽ ഇവിടെ,

പൊട്ടിച്ചുള്ളോരുശാരുത്തമതനിറമിയലും
　　ഭൂരിപൂങ്കാവുതന്നിൽ
തട്ടിപ്പായുന്ന തങ്കത്തറകളിൽ നിരവേ
　　കാണ്ക തോയാകരങ്ങൾ
ചുട്ടററിട്ടും മുഖാബ്ജം ഗുരുജഘനഭരം
　　ചാരുവാമൂരുകാണ്ഡം
കട്ടിക്കാർവേണിമാർക്കാഴ്ചേറിക സുകൃതഭോ-
　　ഗങ്ങളാണിങ്ങുവനാൽ. ൩

ശാന്തി—പിന്നെ, പിന്നെ;

ശ്രദ്ധ—പുത്രീ! ഇതിനെ കേട്ടിട്ട് മായ ഇതു എത്രയും ശ്ലാഘനീയമാണെന്നു പറഞ്ഞു. മനസ്സ് അതിനെ അനുമോദിക്കയും ചെയ്തു. സങ്കല്പവും വളരെ ഉത്സാഹിച്ചു. സ്വാമിയും ഏകദേശം സമ്മതിച്ചപോലെ ആയി.

ശാന്തി—(ഖേദത്തോടുകൂടെ) അയ്യോ! കഷ്ടം! സ്വാമി പിന്നെയും അസംസാരവലയിൽതന്നെ ചാടുന്നുവല്ലോ!

ശ്രദ്ധ—ഇല്ല, ഇല്ല;

ശാന്തി—പിന്നെയോ?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ശ്രദ്ധ—ഉടൻ പാശ്വവത്തിയായ തക്കം (സന്ദേഹവിചാരരൂപം) ക്രോധകലുഷങ്ങളായിരിക്കുന്ന ദൃഷ്ടിപാതങ്ങളോടുകൂടെ മനസ്സ്, മായ മുതലായ എല്ലാവരേയും നോക്കിയുംകൊണ്ടു സ്വാമിയോട്ട് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. ഭോ! സ്വാമിൻ! ഇപ്രകാരം വിഷയപിശിതഗ്രാസലുബ്ധന്മാരായി സ്വഭാവവഞ്ചകന്മാരായി ബകവൃത്തികളായിരിക്കുന്ന ഇവരാൽ അപ്രകാരം ഭയങ്കരമായിരിക്കുന്ന അവിഷയാഗ്നിയിൽ തന്നെ തള്ളി ഇട്ടപ്പെട്ടുവെങ്കിലും അങ്ങ് എന്തുകൊണ്ട് അതിനെ അറിയുന്നില്ല. ഭോ നല്ലേ,

മായാമഹാംബുധികടപ്പതിനായ് മഹാത്മ-
നായോഗമാം തരികരേറിയൊരല്പകാലം
ആയാസമോടതു വെടിഞ്ഞധുനാമദത്താൽ
തീയാറുനീന്തുവതിനായ്ത്തുനിയുന്നതെന്തു? ൧

ശാന്തി—പിന്നെ, പിന്നെ?

ശ്രദ്ധ—ഉടനെ ഇപ്രകാരം തക്കത്തിൻെറ വാക്കുകളെ കേട്ടിട്ട്, സ്വാമി വിഷയങ്ങൾക്കു സ്വസ്തി പറഞ്ഞു. അതുകൊണ്ടു മധുമതി ലജ്ജിച്ചു തിരിഞ്ഞുപോയി.

ശാന്തി—നന്നായി, നന്നായി. എന്നാൽ അമ്മ ഇപ്പോൾ എങ്ങോട്ടേയ്ക്കാണു പോകുന്നതു്.

ശ്രദ്ധ—എന്നോടു സ്വാമി ഇപ്രകാരം കല്പനയായി. "ഞാൻ വിവേകത്തെ കാണ്മാൻ വളരെ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഭവതി വേഗത്തിൽ പോയാലും" എന്നു്. അതിനാൽ ഞാൻ മഹാരാജാവിൻെറ (വിവേകത്തിൻെറ) സന്നിധിയിലേക്കു പോകുകയാണു്.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ശാന്തി—എന്നോട്ടം മഹാരാജാവു് ഉപനിഷത്തിനെ കൂട്ടികൊണ്ടു ചെല്ലുന്നതിനായി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ അദ്ദേ നമുക്കും സ്വാമി നിയോഗങ്ങളെ അനുഷ്ഠിക്കാം.

(എന്നു രണ്ടുപേരും പോയി.)

പ്രവേശകം കഴിഞ്ഞു.

അനന്തരം പുരുഷൻ പ്രവേശിക്കുന്നു.

(വിചാരിച്ചിട്ടു ഹർഷത്തോടെ)

ഹാ! ദേവി വിഷ്ണുഭക്തിയുടെ മാഹാത്മ്യം അതിശയനീയമായിരിക്കുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ആ ദേവിയുടെ അനുഗ്രഹത്താൽ,

ഉൾപ്പൊങ്ങും ക്ലേശമാകുന്നരു തിരകൾ കട-
നാമഹത്വം ഭ്രമത്തിൽ
കെല്പോട്ടം കേറിനീന്തി സ്വജനമകരവാ-
ക്രാദിഘോരാക്രമങ്ങൾ
അല്പാടേനീങ്ങിയാശാപ്രതതിവലയമറു-
ത്താത്ത കോപോരവ്യും വി-
ട്ടിപ്പോൾ സംസാരവാരാന്നിധിയുടെ മറുതീര-
ത്തു ഞാനെത്തുമല്ലോ. ൨

(അനന്തരം ഉപനിഷത്തും ശാന്തിയും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ഉപനിഷത്തു്—സഖി! ഈശ്ര നിഷ്ഠുരനായിരിക്കുന്ന സ്വാമിയുടെ മുഖത്തെ ഞാൻ എങ്ങനെ നോക്കും. അദ്ദേഹം ഇതരസ്ത്രീജനത്തെപ്പോലെ നിരാശ്രയയായിട്ടു് എന്നെ ഇങ്ങനെ വളരെക്കാലമായി ഉപേക്ഷിച്ചില്ലേ?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ശാന്തി—ദേവി! അപ്രകാരം ഉള്ള ആപത്തിൽ അകപ്പെട്ടിരുന്ന ദേവൻെറ മേൽ ഭവതി പരിഭവിക്കരുത്.

ഉപനിഷത്തു്—സഖി! എൻെറ അപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥ നീ കണ്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു ഇപ്രകാരം പറയുന്നു. നീ കേൾക്ക!

ക്രീഡാഹേതുകമെൻെറ രത്നവലയ-
വ്രാതങ്ങൾ പൊട്ടിച്ചിട്ടോ!
ചൂഡാരത്നമെടുക്കുവാൻ ചികരഭാ-
രം ചുററിയേററിച്ചിട്ടോ!
പാദേമൽപ്രിയനെന്നെയെൻെറ വിധിദോ-
ഷത്താൽ വെടിഞ്ഞെന്നുമാം
പീഡാകാരികൾ ദാസിയാക്കുവതിനാ-
യോരാഞ്ഞതാരാണഹോ! ൻ

ശാന്തി— ഇതെല്ലാം മഹാമോഹത്തിൻെറ ദുശ്ചേഷ്ടിതങ്ങളാണ്. ദേവൻെറമേൽ യാതൊരപരാധവും ഇല്ല. അ മഹാമോഹം അല്ലേ കാമാദികളെക്കൊണ്ടു മനസ്സിനെ മോഹിപ്പിച്ചു വിവേകമഹാരാജാവിനെ ദൂരസ്ഥനാക്കി ചെയ്തതു് ആപൽഗതനായിരിക്കുന്ന ഭർത്താവിൻെറ സമയത്തെ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു എന്നുള്ള ഈ ശീലം കുലസ്ത്രീകൾക്കു സ്വതസ്സിദ്ധമായിട്ടുള്ളതും ആണല്ലോ. അതുകൊണ്ടു ഭവതി വന്നാലും! ദർശനംകൊണ്ടും പ്രിയഭാഷണംകൊണ്ടും ദേവനെ സംഭാവനം ചെയ്താലും! ഇപ്പോൾ ശത്രുക്കൾ എല്ലാം നഷ്ടമായി. ഭവതിയുടെ മനോരഥങ്ങളും സമ്പൂൎണ്ണങ്ങളായല്ലോ.

ഉപ—ഞാൻ ഇപ്പോൾ ഇങ്ങോട്ടു തിരിച്ചപ്പോൾ വത്സഗീത

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

എന്നോട്ട് ഇപ്രകാരം സാകാംക്ഷമായി പറഞ്ഞു. എങ്ങിനെ എന്നാൻ "ഭർത്താവിനേയും സ്വാമിയായ പുരുഷനേയും ഭവതി ചോദ്യത്തിനു തക്കവണ്ണം ഉള്ള ഉത്തരങ്ങളെക്കൊണ്ടു സംഭാവനം ചെയ്യണം. അപ്പോൾ പ്രബോധോദ്പത്തി ഉണ്ടാകും." എന്ന് അതുകൊണ്ടു ഞാൻ ഗുരുജനങ്ങളുടെ സന്നിധിയിൽ ആ കുസലില്ലാഴിക എങ്ങിനെ ആണ് കാണിക്കുന്നത്?

ശാന്തി—ദേവി! ഭവതി ഗീതയുടെ വാക്യപ്രകാരം ചെയ്യുന്നതിൽ ഒന്നും വിചാരിക്കാൻ ഇല്ല. ദേവി വിഷ്ണുഭക്തിയും ഈ അത്ഥത്തെത്തന്നെ വിവേകസ്വാമിയെ ധരിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ടു ഭവതി വന്നാലും! ഭർത്താവിനെയും അദിപൂരുഷനെയും ദർശനംകൊണ്ടു സംഭാവനം ചെയ്താലും!

ഉപ—പ്രിയസഖി! പറയുന്നതുപോലെ ആട്ടെ.

(എന്നു ചുറ്റിനടക്കുന്നു.)

(അനന്തരം രാജാവും ശ്രദ്ധയും പ്രവേശിക്കുന്നു.

രാജാ—അല്ലയോ വത്സേ! ശ്രദ്ധേ! എന്റെ പ്രിയതമയായ ഉപനിഷത്തിനെ ശാന്തി കാണുകയില്ലേ?

ശ്രദ്ധ—ദേവ! കല്പനയേ സ്വീകരിച്ചുംകൊണ്ടാണല്ലോ ശാന്തി പോയിരിക്കുന്നതു് പിന്നെ എങ്ങിനെ കാണാതിരിക്കും?

രാജാ—അതെങ്ങിനെ?

ശ്രദ്ധ—ഇതു് ദേവി വിഷ്ണുഭക്തിതന്നെ മുമ്പേ കല്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ദേവി ഉപനിഷത്തു് മന്ദരപർവ്വതത്തിലുള്ള മധുസൂദനക്ഷേത്രത്തിൽ തക്വവിദ്യകളെ ഭയപ്പെട്ട ദേവി ഗീതയുമായി ചെന്നു ചേന്നിരിക്കുന്നു എന്ന്.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

രാജാ—എങ്ങിനെയാണു് തൎക്കവിദ്യകളിൽ നിന്നുള്ള ഭയം?

ശ്രദ്ധ—അതിനെ ഉപനിഷദ്ദേവിതന്നെ പ്രസ്താവിക്കും. അതുകൊണ്ടു ദേവൻ വന്നാലും.

രാജാ—(അടുത്തുചെന്നിട്ടു.) അല്ലയോ സ്വാമിൻ ഇതാ ഞാൻ അഭിവാദനം ചെയ്യുന്നു.

പുരുഷൻ—വത്സ! ഈ വന്ദനം ക്രമവിരുദ്ധമായിട്ടുള്ളതാണു്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ജ്ഞാനവൃദ്ധനായ ഭവാൻ തന്നെ ഉപദേശദാനംകൊണ്ടു നമ്മുടെ പിതൃസ്ഥാനത്തെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ,

നേരായധൎമ്മവഴിനിശ്ചയമററപുത്ര-
ന്മാരോടുപണ്ടതു മഹീസുരർകേട്ടനേരം
ഊരീകരിച്ചറിവുകൊണ്ടവരോടുപുത്ര-
ന്മാരേ! ധരിപ്പിനിതിനന്ദനർചൊന്നതില്ലേ? ൮൦

അതുകൊണ്ടു ഭവാനും എന്റെ പിതൃഭാവത്തെ വഹിക്കുന്നതു് വിഹിതമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു.

ശാന്തി—ദേവി! ഇതാ സ്വാമി പുരുഷൻ ദേവനോടൊന്നിച്ചു ഏകാന്തത്തിൽതന്നെ ഇരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു ദേവി അടുത്തുചെന്നാലും!

ഉപനിഷത്തു്—(അടുക്കുന്നു.)

ശാന്തി—അല്ലയോ സ്വാമിൻ ഇതാ ഉപനിഷദ്ദേവി അവിടുത്തെ പാദങ്ങളെ തൊഴാനായി വന്നുനില്ക്കുന്നു.

പുരുഷൻ—അരുതു്! അരുതു! എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ തത്വജ്ഞാനസമ്പാദകത്വം ഹേതുവായിട്ടു് ഇവൾ നമ്മുടെ മാതാവാണു്. അതുകൊണ്ടു് ഇതാ ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ,

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഹന്തജനനിക്കമമ്പി-
ലന്തരമൊട്ടല്ലദേവി! ഭവതിക്കും,
ബന്ധംചെയ്യുന്നുജനനി,
ബന്ധത്തെ ബ്ഭവതിപരിഹരിക്കുന്നു. ൮൭

ഉപനിഷത്ത്—(വിവേകത്തെനോക്കി നമസ്കരിച്ചുംകൊണ്ടു ദൂരത്തിൽ ഇരിക്കുന്നു.)

പുരുഷൻ—അംബെ! പറഞ്ഞാലും; ഭവതി ഇത്രയും ദിവസങ്ങൾ എവിടെയാണു കഴിച്ചുകൂട്ടിയതു്.

ഉപനിഷത്ത്—സ്വാമിൻ!

ആളില്ലാതെഴുമമ്പലങ്ങൾ ഉപ്പുംമുററങ്ങളും കണ്ടുഞാൻ
മേളിച്ചുത്രകഴിച്ചുമൂർഖമുഖന്മാരോടുമോരോദിനം.

പുരുഷൻ—എന്നാൽ ആ മൂർഖന്മാർ ഭവതിയുടെ തത്വത്തെ അല്പമെങ്കിലും അറിഞ്ഞുവോ?

ഉപനിഷത്ത്—ഇല്ല, ഇല്ല. എന്നാൽ,

ലാളിക്കാതവർ പദവചസ്സുകൾവിചാ-
രിക്കാതെലക്ഷ്യംവിനാ
ചോളസ്ത്രീജനവാക്കുപോലെവിപരീതാർത്ഥ-
ങ്ങൾചെയ്യുന്നതിൽ. ൮൮

അതുകൊണ്ടു് അവർ എന്റെ വാക്യാർത്ഥത്തെ വിചാരിക്കുന്നതു കേവലം പരധനാപഹരണത്തിനായിട്ടു തന്നെയാണു്.

പുരുഷൻ—പിന്നെ പിന്നെ?

ഉപനിഷത്ത്—പിന്നേ ഒരിക്കൽ.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ആ മാന്തോൽ. വിറക്. അഗ്നി, ആജ്യമതുമാ-
ജുഹ്വാദിപാത്രംതഥാ
സോമാദ്യങ്ങൾ, മഖങ്ങളിഷ്ടിപശുവെ-
ന്നിച്ചൊന്നതൊന്നായുടൻ
കേമത്തത്തൊടു കർമ്മകാണ്ഡമുപദേ-
ശക്കുന്നമാർഗ്ഗേവരും
ശ്രീമെത്തീടിനയജ്ഞവിദ്യയെവഴിക്കു-
ച്ചെട്ടൊന്നുകണ്ടേനഞാൻ. ൬൩

അപ്പോൾ ഞാൻ വിചാരിച്ചു പുസ്തകഭാരവാഹിനിയായിരിക്കുന്ന ഇവൾ എന്റെ തത്വത്തെ അറിയുമായിരിക്കാം. അതുകൊണ്ടു ഇവളുടെ അടുക്കൽതന്നെ കുറെ ദിവസങ്ങളെ കഴിച്ചുകൂട്ടാം എന്ന്

പുരുഷൻ— പിന്നെ പിന്നെ?

ഉപനിഷത്ത്—അനന്തരം ഞാൻ അവളുടെ അടുക്കൽ ചെന്നു. അവൾ എന്നോടു ചോദിച്ചു. “ഭദ്രേ! നിനക്കു എന്താണ് വേണ്ടതു്” എന്ന് അപ്പോൾ ഞാൻ പറഞ്ഞു. “അമ്മേ ഞാൻ ഇപ്പോൾ അനാഥയാണ്. അതുകൊണ്ട് ഭവതിയുടെകൂടെ താമസിച്ചാൽകൊള്ളാം” എന്ന്.

പുരുഷൻ—പിന്നെ, പിന്നെ.

ഉപനിഷത്ത്—അപ്പോൾ അവൾ ചോദിച്ചു “ഭദ്രേ നിന്റെ കർമ്മം എന്താണ്” എന്ന്.

പുരുഷൻ— പിന്നെ പിന്നെ.

ഉപനിഷത്ത്—ഉടൻ ഞാൻ പറഞ്ഞു.

ആരീന്നു് ഭൂതമാരിൽ സ്ഥിതമഖിലജഗ-
ത്തായിലസ്തംഗമിക്കു-
ന്നാരാൽ ശോഭിപ്പതാരാണനവരതനിജാ-
നന്ദതേജോമയാത്മാ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ആരിൽദ്വൈതാന്ധകാരം യമിജനമകല-
ത്താക്കിമോക്ഷംലഭിക്ക
ന്നാ രാഷ്ട്രാശ്ശാന്ത നാ ശ്ശാശ്വതപൂരുഷ നവൻ
തന്നെഞാൻവാഴ്ത്തുമെന്നും. ൫൮

അപ്പോൾ യജ്ഞവിദ്യവിചാരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

കർത്തൃത്വാകലരാത്തപൂരുഷനധീ-
ശത്വംഭവിച്ചീട്ടുമോ
തത്വജ്ഞാനമകററുമോഭവഭയം
സദ്ധർമ്മകർമ്മംവിനാ
മർത്ത്യൻസംസൃതിതാരകക്രിയകളും
ചെയ്യട്ടുശാന്താത്മനാ
ചിത്തത്തിൽ ശമവർഷവും കഴിയുവാൻ
സ്വച്ഛന്ദമിച്ഛിക്കണം. ൫൯

അതുകൊണ്ടു ഭവതിയുടെ ഈ സ്വീകാരം അധിക പ്ര യോജനവത്താണെന്നു എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. എങ്കിലും പുരുഷനെ കർത്താവായിട്ടും ഭോക്താവായിട്ടും വർണ്ണിച്ചുകൊണ്ടു എത്രകാലം ഇവിടെ വസിക്കുന്നതിനു ഇച്ഛിക്കുന്നു എങ്കിലും അതിൽ നമുക്കു യാതൊരു വിരോധവുമില്ല.

രാജാ—(പരിഹാസത്തോടുകൂടെ)

ഹാ ധൂമാന്ധകാരത്താൽ അന്ധദൃഷ്ടിയായിരിക്കുന്ന യജ്ഞവിദ്യയുടെ ദുർബ്ബുദ്ധിവിലസിതം ആശ്ചര്യംതന്നെ. എന്തെന്നാൽ ഇപ്രകാരം ഉള്ള തർക്കങ്ങളാൽ അവർ വഞ്ചിക്കപ്പെട്ടുവല്ലോ.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ചിന്തിക്കമ്പോളുലകിതുജഗത് സാക്ഷി
തൻവീക്ഷണത്താൽ
സ്വാന്തംമായാവിരചിതമിതാണീശ്വ
രന്നീശ്വരത്വം
കാന്തക്കല്ലിന്നരികിൽ വരികിൽകേവ-
ലംകാരിരുമ്പും
സ്വാന്തക്ഷോഭം കലരുമുടനേ കേട
കുന്നാട്ടുമല്ലോ. ൧൩

അതുകൊണ്ടു് ഇപ്രകാരമുള്ള നോട്ടം അജ്ഞാനാന്ധന്മാരുടേതുതന്നെയാണു്. അജ്ഞാനസംഭവമായിരിക്കുന്ന സംസാരത്തെ അജ്ഞാനജന്യങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളെക്കൊണ്ടു് നശിപ്പിപ്പാൻ ഇച്ഛിക്കുന്ന ഈ യജ്ഞവിദ്യ നിശ്ചയമായും തമസ്സുകൊണ്ടു അന്ധകാരത്തെ പരിഹരിപ്പാൻ ഇച്ഛിക്കയാകുന്നു. എങ്ങിനെയെന്നാൽ,

പ്രകൃതിലീനതമോമയമാംജഗത്-
പ്രകരമൊക്കെ വിളക്കിവിളങ്ങിടും
അവനെയാരറിയുന്നവർമുക്തരാ-
മവരമാർഗ്ഗവുമില്ലപവർഗ്ഗദം ൧൪

പുരുഷൻ—പിന്നെ, പിന്നെ.

ഉപനി—അനന്തരം യജ്ഞവിദ്യ പിന്നെയും വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. "സഖി! നിന്റെ സഹവാസം നിമിത്തം നമ്മുടെ ശിഷ്യജനങ്ങൾ ദുർവ്വാസനയാൽ നഷ്ടബുദ്ധികളായിട്ടു് കർമ്മങ്ങളിൽ അശ്രദ്ധന്മാരായി ഭവിച്ചേക്കാൻ വകയുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു ഭവതി ഏതെങ്കിലും ഇഷ്ടമായ ദിക്കിലേക്കു പോകുന്നതിൽ ദയ ചെയ്താലും" എന്നു്.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പുരുഷൻ—പിന്നെ പിന്നെ.

ഉപനിഷത്ത്—അനന്തരം ഞാൻ അവളുടെ അടുക്കൽനിന്നും പുറപ്പെട്ടു.

പുരുഷൻ—പിന്നെ പിന്നെ.

ഉപനിഷത്ത്—പിന്നെ ഞാൻ കർമ്മകാണ്ഡസഹചാരിയായിരിക്കുന്ന മീമാംസയെക്കണ്ടു.

എതിരിട്ടവളധികമെഴു-
ന്നധികാരശ്രേണിയംഗമവകളൊടും
അതിദേശമാപ്തവാക്യ-
ശ്രുതിലിംഗാദിപ്രമാണനിരയോടും. ഫല

പുരുഷൻ— പിന്നെ, പിന്നെ.

ഉപ—അനന്തരം ഞാൻ അവളോടു യന്ത്രവിദ്യയോടു എന്നപോലെ ആശ്രയത്തെ യാചിച്ചു. അപ്പോൾ അവളും ചോദിച്ചു ഭദ്രേ! നിനക്കു എന്താണു് പ്രവൃത്തി എന്നു്; ഉടൻ ഞാൻ "ആരീന്നൽഭ്രതാരിൽ" എന്നരിനെ തന്നെ പറഞ്ഞു.

പുരുഷൻ— പിന്നെ, പിന്നെ.

ഉപനി—അനന്തരം മീമാംസ അന്തേവാസികളെ നോക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു. "സ്വർഗ്ഗഫലഭോക്താവായ പുരുഷനെ സ്തുതിക്കുന്നതുകൊണ്ടു നമുക്കു് ഇവളിൽനിന്നും പ്രയോജനമുണ്ടു്. അതിനാൽ ഇവളെ കർമ്മോപയുക്തയായിട്ടു ധരിച്ചാലും" എന്നു്. ഉടൻ അതിൽ ഒരു ശിഷ്യൻ അതിനെ അനുമോദിച്ചു. ഉടൻ അനശ്വരയായ ഖ്യാതിയോടുകൂടിയവനായും മീമാംസാരഹസ്യത്തിന്റെ അധിദൈവതംപോലെ ഉള്ള ആളും ആയിരിക്കുന്ന

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മറെറാരു ശിഷ്യനായ കുമാരിലസ്വാമി പറഞ്ഞു. "ഹേ ദേവി! ഇവൾ കർമ്മോപയുക്തനായ പുരുഷനെ പ്രതിപാദിക്കുന്നില്ല. അകർത്താവായും അഭോക്താവായും ഇരിക്കുന്ന ഈശ്വരനെ ആരുണ്ടു വർണ്ണിക്കുന്നതു്. ഈശ്വരൻ കർമ്മോപയോഗി അല്ലതാനും" ഉടൻ മറെറാരു ശിഷ്യൻ ചോദിച്ചു "അല്ല! ലൌകികനായ പുരുഷനേക്കാൾ അന്യനായിട്ടു ഈശ്വരനും ഉണ്ടോ?" എന്നു്. ഉടൻ പിന്നെയും കുമാരിലസ്വാമി ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

ലോകംചേഷ്ടിപ്പതെല്ലാമറിയുമൊരുവനി-
　　ന്നന്യനപ്രജ്ഞനല്ലോ
ഭോഗംനൽകുന്നിതേകൻ പരനഥ ഫലഭോ-
　　ഗങ്ങളത്ഥിക്കയല്ലോ
ഏകൻകർമ്മങ്ങൾചെയ്യുന്നു പരനതുവിധി
　　ക്കുന്നു നിസ്സംഗനായ്പ-
ന്നേകത്വം കർമ്മകർത്താവിനുമധിപതിയാം
　　ദേവനുംഭേദമാമോ? ൧൯

രാജാ—(സന്തോഷത്തോടുകൂടെ) നന്നായി; താന്ത്രിക! കുമാരിലസ്വാമിൻ! നന്നായി. ബുദ്ധിമാനാണു് അങ്ങു! ദീർഘായുസ്സായി ഭവിച്ചാലും!

പെരുത്തസൌഖ്യത്തോടുമൊത്തുചേർന്നൊരേ-
മരത്തിൽമേവുന്നിതു രണ്ടുപക്ഷികൾ
തരത്തിലുണ്ടാംഫലമൊന്നരിന്നിടും
കരുത്തൊടുംമററതുകണ്ടിരുന്നിടും. ൨൦

പുരുഷൻ പിന്നെ, പിന്നെ.

ഉപ —അനന്തരം ഞാൻ മീമാംസയോടു യാത്രപറഞ്ഞു പുറപ്പെട്ടു.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പുരുഷൻ—പിന്നെ പിന്നെ.

ഉപ—അനന്തരം ഞാൻ അനേക ശിഷ്യജനങ്ങളാൽ പരിവൃതകളായിരിക്കുന്ന തൎക്കവിദ്യകളെക്കണ്ടു.

ഭേദംക്ലേശാദിഭിന്നൻ പുരുഷനുപറയു-
ന്നാകവേയോഗവിദ്യാ
വാദിക്കുന്നുവിതണ്ഡാദികളഥവിവിധ
ന്യായയാംന്യായവിദ്യ
ആദിയ്ക്കേതത്വമോതിപ്പലതുമഹദഹ-
ങ്കാരസൃഷ്ടിക്രമത്താൽ
ബോധിപ്പിക്കുന്നു ഭേദംപ്രകൃതിപുരുഷയോ-
സ്സംഖ്യയാസാംഖ്യവിദ്യ. ൨൫

പുരുഷൻ—പിന്നെ, പിന്നെ.

ഉപ—ഞാൻ യജ്ഞവിദ്യാദികളുടെ എന്നപോലെ അവരുടേയും അടുക്കൽചെന്നു. അവരും എന്നോടു എന്റെ കൎമ്മത്തെ ചോദിച്ചു. ഞാൻ മുൻപറഞ്ഞതിനെത്തന്നെ പറകയും ചെയ്തു. (ആരിനൎശ്രുതമിത്യാദി പഠിക്കുന്നു) ഉടനേ അവർ എല്ലാവരുംകൂടി പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു—"ഛേര! എടീ വാചാലേ! ജഗത്തിന്റെ ഉല്പത്തി പരമാണുവിൽ നിന്നാണു്. ഈശ്വരൻ നിമിത്തകാരണമേന്താകുന്നുള്ളു." ഉടൻ മറെറാരുത്തി ക്രോധിച്ചുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. "ഛൈഃ! എടീ പാപിഷ്ഠേ! ഈശ്വരനു ഉപാദാനകാരണത്വത്തേ പ്രതിപാദിക്കുന്ന നീ അഹംകാരിത്വത്തേ സമ്മതിക്കേണ്ടിവരുമല്ലോ. അപ്പോൾ വിനാശിത്വാപത്തിയും നീ എങ്ങിനെ സമ്മതിക്കും?" അപ്പോൾ മറെറാരുത്തി പറഞ്ഞു. "എടീ ജഗദുപാദാനകാരണം പ്രകൃതിയാണു്" എന്നു്.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

രാജാ—ഹാ! തക്കവിദ്യകളുടെ ബുദ്ധിശൂന്യത ആശ്ചര്യംതന്നെ! എന്തെന്നാൽ ഇതുകൂടി അറിയുന്നില്ലല്ലോ. പ്രമേയങ്ങഠം എല്ലാം ഘടപടാദികഠംപോലെ കാര്യങ്ങളാകയാൽ പ്രമേയങ്ങളാക്കിയ പരമാണുക്കഠംക്കും പ്രകൃതിക്കും ഉപാദാനകാരണത്വം എങ്ങിനെ സ്വീകരിക്കും?—എന്നുതന്നെയല്ല.

കീലാലേന്ദുവൊടന്തരീക്ഷപൂരികൺ
കെട്ടുംകിനാവുംകണ-
ക്കീലോകംഭ്രമമൂലവകസ്ഥയിയുമാ
മേയങ്ങഠംകാര്യങ്ങളാം
മാലാഭോഗികഠംപോൽവിളങ്ങുവതുമി-
ന്നാബ്രഹ്മമജ്ഞാതമാം
കാലത്താണിവനാത്മബോധമുളവാം
നേരത്തുദൂരത്തുമാം. ൨൨

എന്നാൽ വികാരശങ്കയാകട്ടെ മുഗ്ദ്ധവധുവിന്റെ കല്പിതചേഷ്ടതന്നെയാണ്. വികാരദോശംകൂടിഉള്ളതല്ല. എങ്ങിനെ എന്നാൽ—

നിത്യംജ്യോതിരഖണ്ഡമേകമമലം
ശാന്തംചിദാത്മാവതി-
ന്നോത്താലെങ്ങിനെയിപ്രപഞ്ചമുളവാം
നേരംവികാരംവരും
പുത്തൻനീലപയോജഗർഭരുചിപൊ-
ങ്ങീടുംപയോദങ്ങഠംതാൻ
തത്തൽക്കാലമുദിയ്ക്കുമംബരമരി
ന്നെന്തുള്ളുഭാവാന്തരം. ൨൩

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പുരുഷൻ—ശരി, ശരി; ബുദ്ധിമാൻെറ ഈ ചിന്തനം നമ്മുടെ ഹൃദയത്തെ ഏററവും സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നു. (ഉപനിഷത്തിനോടായിട്ട്) പിന്നെ, പിന്നെ.

ഉപനി—അവർ എല്ലാപേരും ക്രോധത്തോടുകൂടി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. "ഹാ! പ്രപഞ്ചനാശത്തിൽ മോക്ഷത്തെ പ്രതിപാദിക്കുന്ന നാസ്തികാനുയായിനിയായിരിക്കുന്ന ഇവളെപിടിച്ചു ബന്ധനസ്ഥയാക്കണം" എന്ന്. ഇങ്ങനെ എല്ലാവരുംകൂടി എന്നെ പിടിക്കാനൊരുമ്പെട്ടു.

പുരുഷ—(ഭയത്തോടുകൂടെ) പിന്നെ, പിന്നെ.

ഉപനി—ഉടൻ ഞാൻഅതിവേഗത്തിൽ അവിടെനിന്നും തെററി ദണ്ഡകാരണ്യത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. അവിടെ മന്ദരപവ്തത്തിലുള്ള മധുസൂദനക്ഷേത്രത്തിൻെറ ഏകദേശമടുക്കൽ,

ക്രീഡാഹേതുകമെൻെറത്താലയ-
പ്രാതങ്ങൾപൊട്ടീടവേ
ചൂഡാരത്നമെടുക്കയാൽ ചികുരഭാരം
ചുററുമേററീടവേ
പാടേത്താസരങ്ങളററുവസനം
കഷ്ടിച്ചുഴിഞ്ഞീടവേ

എന്നുവേണ്ടാ ഇങ്ങനെയുള്ള ദുരവസ്ഥകൾ എല്ലാം എനിക്കു സംഭവിച്ചു.

പുരുഷ—പിന്നെ, പിന്നെ.

ഉപനി—അനന്തരം ദേവാലയത്തിൽനിന്നും ഗദാധാരികളായിട്ട് പുറപ്പെട്ട പുരുഷന്മാർ അവരെയെല്ലാം നിർദ്ദയ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

മായി പ്രഹരിക്കുകയും അവർ പേടിച്ചു ദേശാന്തരങ്ങളിലേക്കു ഓടിപ്പോകുകയും ചെയ്തു.

രാജാ—(ഹർഷത്തോടുകൂടെ) ഭവതിയോടു അക്രമം കാണിക്കുന്നവരെ സർവ്വസാക്ഷിയായ ഭഗവാൻ വിടുമോ?

പുരുഷ—പിന്നെ, പിന്നെ.

ഉപനി—

ഓടിക്കാൽവളയുംതകത്തൊട്ടുവിൽ ഞാൻ
പ്രാപിച്ചു ഗീതാശ്രമം വരു

അവിടെ ഞാൻ ചെല്ലുന്നതിനെ കണ്ടയുടൻ വത്സഗീത സംഭ്രമത്തോടേ വന്നു അമ്മാ അമ്മാ എന്നു ആലിംഗനം ചെയ്തുകൊണ്ടു എന്നെ അവിടെ ഇരുത്തി അനന്തരം എന്റെ സർവ്വവൃത്താന്തങ്ങളേയും അറിഞ്ഞിട്ട് അവൾ പറഞ്ഞു. അമ്മ ഇതുനിമിത്തം മനസ്സിനെ ക്ലേശിപ്പിക്കരുത്. വേതിയെ പ്രമാണമാക്കാതെ ഒരു അസുരസത്വന്മാരായി യഥേഷ്ടചാരികളായി നടക്കുമോ അവരെ ഈശ്വരൻതന്നെ ശിക്ഷിക്കും. അപ്രകാരമുള്ളവരെക്കുറിച്ചു ആ ഭഗവാൻ ഗീതയിൽ പറഞ്ഞിട്ടും ഉണ്ടു്.

കോപിഷ്ഠരായ് കുടിലമാനസരായതീവ-
പാപിഷ്ഠരായ ക്രൂരരായ നരാധമന്മാർ
താപപ്പെട്ടുംപടി സദാ ഭവസാഗരത്തിൽ
ക്ഷേപിക്കുമായവരെ ആസുരയോനിമേൽ ഞാൻ

പുരുഷൻ—(കൌതുകത്തോടുകൂടെ) ദേവി! ഭഗവതിയുടെ പ്രസാദമുണ്ടായി ഒന്നു കേൾപ്പാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നു. "ഈ ഈശ്വരൻ എന്നുവച്ചാൽ ആരാണു്" എന്നു്?

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഉപനി—(ഭോഷന്മാരോടെന്ന പോലെ) ആത്മാവിനെ അന്ധനെപ്പോലെ ചോദിക്കുന്നവരോടു ആരാണ് ഉത്തരം പറയുന്നത്?

പുരു—(ഹർഷനാട്യത്തോടുകൂടെ) ഓ! ഈ ആത്മാവുതന്നെയാണോ പരമേശ്വരൻ?

ഉപനിഷത്ത്—അതെ അതെ. എങ്ങനെ എന്നാൽ.

ഈദേവനിന്നിതരനല്ലഭവാനിൽനിന്നു
മാദീശ്വരനു പരനല്ലറികിൽഭവാനും
ഭേദപ്പെടുത്തുവതവിദ്യയുമാം ജലത്തി-
ലാദിത്യബിംബമതുപോലവനേഭവാനാം. ൨൭

പുരു—(വിവേകനോടായിട്ട്) അല്ലയോ ഭഗവൻ! ഭഗവതി പറഞ്ഞിട്ടും ഈ അർത്ഥം എനിക്കു നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലാകുന്നില്ല.

പ്രത്യക്ഷത്തിൽഭിന്നനായ് ഛിന്നനായും
മൃത്യുപ്രാപ്തിക്കർഹനായ് ഗർവ്യനായും
വർത്തിക്കുമ്പോൾദേവിമായയെന്നെയല്ലോ
നിത്യാനന്ദജ്യോതിയെന്നോതിടുന്നു. ൨൮

വിവേകം—അയ്യൻ പറയുന്നതു സത്യം തന്നെ. എന്നാൽ പദാർത്ഥജ്ഞാനം ഇല്ലാത്തതിനാൽ വാക്യാർത്ഥജ്ഞാനം ഉണ്ടാകാത്തതാണ്.

പുരുഷൻ—എന്നാൽ ഭവാൻ പദാർത്ഥബോധത്തിനു മാർഗ്ഗത്തെ കല്പിച്ചാലും!

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

വിവേകം — അത് ഞാൻ പറയാം.

തത്വംസർവ്വമിതല്ലിതല്ലിതഥമെ-
ന്നെണ്ണിക്കഴിച്ചേറുമാ-
ച്ചിത്തത്തിങ്കലുടൻ ചിദേകരസമായ്
തോന്നും "ത്വ" മർത്ഥംതദാ
സത്താം "തത്വമസീ"തിവാക്യമുടനേ
കേട്ടാത്തമസ്സറ്റെഴും
നിത്യാനന്ദരസം "തദ"ർത്ഥമമലം
ശാന്തം വിളങ്ങും സ്വയം. ൨൭

(പുരുഷൻ—ആനന്ദത്തോടുകൂടെ കേട്ട് അർത്ഥത്തെ ചിന്തിക്കുന്നു)

(അനന്തരം നിദിദ്ധ്യാസനം പ്രവേശിക്കുന്നു.)

നിദിദ്ധ്യാസനം—ദേവി വിഷ്ണുഭക്തി ആജ്ഞാപിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്തെന്നാൽ "നമ്മുടെ അഭിപ്രായത്തെ വിവേകത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ഉപനിഷത്തിനെ ധരിപ്പിക്കണം. നീ പുരുഷന്റെ സന്നിധിയിൽ വസിക്കയും ചെയ്യണം." എന്ന് (നോക്കീട്ട്) ഇതാ ദേവി ഉപനിഷത്ത് വിവേകത്തോടും പുരുഷനോടും ചേർന്നിച്ച് ഏകദേശം അടുക്കലായിട്ടുതന്നെ ഇരിക്കുന്നു. അടുത്തുചെല്ലുകതന്നെ— (അടുത്തുചെന്ന് ഉപനിഷത്തിനോടായിട്ട ജനാന്തികം) ദേവി! ഭഗവതി വിഷ്ണുഭക്തി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. എങ്ങിനെ എന്നാൽ "ദേവതകൾ സങ്കല്പയോനികളാണ്. ഭവതി ഇപ്പോൾ ഗർഭിണിയാണെന്നു ഞാൻ സമാധികൊണ്ടു അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതിൽ ഭയങ്കരിയായി വിദ്യയെന്ന പ്രസിദ്ധയായ കന്യകയും പ്രബോധചന്ദ്രനും ഭവതിയുടെ ഗർഭത്തിൽ ഉണ്ട്. അവരിൽ വിദ്യയെ ആകർഷണവിദ്യകൊണ്ട് ഭവതി മനസ്സിൽ സംക്രമി

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

പ്പിക്കണം. പ്രബോധചന്ദ്രനെ പുരുഷങ്കൽ സമപ്പി ച്ചുംകൊണ്ടു ഭവതി വിവേകത്തോടൊന്നിച്ചു എന്റെ അടുക്കൽ വരികയും ചെയ്യണം" എന്നു്.

ഉപ—ദേവിയുടെ കല്പനപോലെ (എന്നു വിവേകത്തെ കൂട്ടിച്ചുംകൊണ്ടുപോയി) (നിദിധ്യാസനം പുരുഷനിങ്കൽ പ്രവേശിക്കുന്നു) (പുരുഷൻ ധ്യാനത്തെ നടിക്കുന്നു) (അണിയറയിൽ ഹാ! ആശ്ചര്യം ആശ്ചര്യം.)

കത്തിക്കാളുന്നകാന്തിച്ഛടകളൊടുഗ്രമാം
ജ്വാലപോൽദിക്കിൽദീപ്തപ്രാ
ചിത്തത്തിൻവൃക്ഷവക്ഷഃസ്ഥലഫലകമുട
ച്ചുദ്ഭവിച്ചുവിദ്യാ
അതെത്തിച്ചെന്നുമോഹാദികളെയഖിലവും
ഹന്ത! ഭക്ഷിച്ചറഞ്ഞാൾ;
ക്ഷേത്രജ്ഞൻമുമ്പിലെത്തുന്നിത! സപദിമഹാന
ഭ്കൻശ്രീപ്രബോധം. വല

(അനന്തരം പ്രബോധചന്ദ്രൻ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

പ്രബോ—(ചുററിനടന്നിട്ടു്)

പാരെല്ലാമാക്രമിച്ചോ പരിചിലപഹരി-
ച്ചോ വ ദൂരീകരിച്ചോ
നേരായേകീഭവിച്ചോ നിയതമതുലഭി-
ച്ചോ നശിച്ചോന്നിനച്ചാൽ
പാരാതുണ്ടില്ലയോവാ നിതിപലവിധമാം
ദുർവ്വിതക്കങ്ങളെല്ലാം
തീരാനുണ്ടായവൻഞാൻദ്രുതദളിതതമോ
ബാധനാം ബോധചന്ദ്രൻ. വൻ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

(ചുററിനടന്നിട്ട്) ഇതാ ക്ഷേത്രജ്ഞൻ. അടുത്തു ചെല്ലുക തന്നെ. (അടുത്തുചെന്നിട്ട്) അല്ലയോ ഭഗവൻ! ഇതാ പ്രബോധ ചന്ദ്രൻ അഭിവാദനം ചെയ്യുന്നു.

പുരുഷൻ—(ആഹ്ളാദത്തോടുകൂടി) ഉണ്ണി! വരൂ. എന്നെ ആലിം ഗനം ചെയ്താലും!

പ്രബോ—(അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നു.)

പുരു—(ആനന്ദത്തോടുകൂടെ) ഹ! ആശ്ചര്യം! അന്ധകാരപടല ങ്ങളെ അകററിക്കൊണ്ടു പ്രബോധം വന്നു. എങ്ങ നെയെന്നാൽ,

കെല്പോടജ്ഞാനമാകും തിമിരഭരമത്തും
നീക്കി വാശ്ലംവികല്പ-
സ്വപ്നം കൈവിട്ടുദിച്ചു സുഷമയൊടുമിതാ
ബോധമാം ശീതഭാനു
ഇപ്പോൾ ശുദ്ധാവിവേകം മതിമുതലഖിലം
ദൃശ്യമാം വിശ്വമായും
നിർഭാസിക്കുന്നെനിക്കിന്നിതു നിയതമഹം
നിർമ്മലബ്രഹ്മമായും. ൩൦

സർവ്വപ്രകാരത്തിലും ഭഗവതി വിഷ്ണുഭക്തിയുടെ പ്രസാദ ത്താൽ ഞാൻ കൃതകൃത്യനായിത്തീൎന്നു. അത ഞാനാകട്ടെ ഇ പ്പോൾ—

സന്ധിക്കാതെയുമൊന്നൊരുത്തനൊടു യാ-
ചിക്കാതെയും കേവലം
ചിന്തിക്കാതെയുമായ് നടന്നുമനിശം
തെക്കോ വടക്കോ മുദാ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

അന്തശ്ശോകകഷായമോഹമിവയ-
റ്റും ശാന്തനായിന്നുഞാൻ
സന്ധ്യയ്ക്കുത്തിയടിക്കു,തൻ ഭവനമാം
സാക്ഷാൽ മുനിപ്രൌഢനായ്. ൧൮

വിഷ്ണുഭക്തി—(പ്രവേശിച്ച് സന്തോഷത്തോടുകൂടി അടുക്കൽ ചെന്നിട്ട്)
ശത്രുക്കൾ എല്ലാം നശിച്ചു. ബോധനെ കാണ്മാൻ സംഗതിയായതിനാൽ വളരെക്കാലംകൊണ്ടുള്ള നമ്മുടെ മനോരഥങ്ങൾ എല്ലാം സമ്പൂർണ്ണങ്ങളായി.

പുരുഷൻ—ദേവിയുടെ പ്രസാദത്താൽ എന്താണസാദ്ധ്യമായിട്ടുള്ളത്? (എന്നു പാദങ്ങളിൽവീണു നമസ്കരിക്കുന്നു.)

വിഷ്ണുഭക്തി—(എഴുന്നേല്പിക്കുന്നു) ഉണ്ണീ! എഴുന്നേല്ക്കുക. നാം ഇനി നിനക്കു എന്തു പ്രിയത്തെയാണു ചെയ്യേണ്ടത്?

പുരുഷൻ—ഇതിനേക്കാളും പ്രിയമായി എനിക്കേതെങ്കിലും ഉണ്ടോ? എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ—

വൈരികളററു,വിവേകം
സ്വൈരം ചരിതാൎത്ഥമായ്നിരൂപിച്ചാൽ
പരിചിൽരജസ്സിനുപരമാം
പരമാംധാമത്തിൽഞാനുമായല്ലോ. ൧൯

മുന്നംമോഹാദിയെല്ലാംപ്രബലബലമൊടും
വെന്നുവേഗം വിവേകം
പിന്നെപ്രാദുർഭവിച്ചു പരിചൊടുമമവൈ-
രാഗ്യവും ഭാഗ്യയോഗാൽ

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

ഇന്നിപ്പോൾശാന്തിമുമ്പാമവരൊടുപനിഷ-
ത്തിന്റെ സംഗത്തിൽനിന്നും
ധന്യേ! മാം പ്രാപ്തമായീ തവകൃപയരിനാൽ
ബോധവും ബാധയെന്യേ. ൩൩

അപ്രകാരമാണെങ്കിലും ഇതു ഭവിക്കട്ടെ—

കൂലംകാണാത്തതാകും ഭവജലനിധിയിൽ
കപ്പലോടിക്കുമഗ്ഗോ-
പാലൻപാദത്തിൽമുക്തിക്കവകിൽജനനിയാം
ഭക്തിവർദ്ധിച്ചിടട്ടെ!
മേലുംമുക്തേഷണന്മാർമുനികൾമഹിതമാം
നിർമ്മലജ്യോതിരേകം
മൂലാനന്ദസ്വരൂപം മുഹുരപി പരിഭാ-
വിച്ചു ശോഭിച്ചിടട്ടേ!! ൩൪

ഖേദംകൈവിട്ടുനാട്ടിൽ കരിമുകിൽമഴപെ-
യ്യട്ടെ! വാട്ടംവെടിഞ്ഞി-
ന്നാതങ്കം കൈയകററിച്ചരചരമവനീ-
മണ്ഡലം കാത്തിടട്ടേ!!
ജ്യോതിർജ്ഞാനം പ്രകാശിച്ചിരുളുമകലെയായ്
തൽപ്രസാദേനസാധു-
വ്രാതം സംസാരവാരാന്നിധിസപദികട-
ക്കട്ടെ, സൌഖ്യംവരട്ടേ!!! ൩൫

(എല്ലാവരും പോയി.)

പ്രബോധചന്ദ്രോദയം സമ്പൂർണ്ണം

ശുഭം

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

വില്പാൻ തയാർ.

എൻ. കുമാരൻ ആശാൻ അവർകളുടെ കൃതികൾ.

		രൂ.	ണ.
പദ്യം	നളിനി	0	6
	ലീല	0	10
	രണ്ടു ഖണ്ഡകൃതികൾ	0	4
	ശ്രീബുദ്ധചരിതം കിളിപ്പാട്ട്:—		
	അഞ്ചുകാണ്ഡങ്ങളും കൂടിയതിന്	2	0
	കുയിൽ	0	2
	പ്രരോദനം	0	12
	ചിന്താവിഷ്ടയായ സീത	0	12
	ബാലരാമായണം:—		
	മൂന്നു കാണ്ഡങ്ങളും കൂടിയതിന്	0	12
	പുഷ്പവാടി	0	6
	ദുരവസ്ഥ	0	8
	ചണ്ഡാലഭിക്ഷുകി	0	8
	കരുണ	0	6
	മണിമാല	0	6
	വനമാല	0	12
	പ്രബോധചന്ദ്രോദയം	0	12
	സൌന്ദര്യലഹരി ഭാഷ	0	4
ഗദ്യം	രാജയോഗം സമ്പൂർണ്ണം	2	0
	മൈത്രേയി	0	8
	മനശ്ശക്തി	0	6
	നിരൂപണങ്ങൾ	0	6

ശാരദാബുക്കഡിപ്പോ, തോന്നയ്ക്കൽ (അഞ്ചൽ)

മുരുക്കുംപുഴ (പോസ്റ്റ്.)

പദ്യകൃതികൾ ആവശ്യമുള്ളവക്ക് ഒന്നിച്ചു ബയന്റു ചെയ്തു കൊടുക്കപ്പെടും.

Digitized By Kerala Sahitya Akademi

Digitized By Kerala Sahitya Akademi